ભગવતી માતા! વહાલાં પુનઃ પધારજો!

કહાન સંવત-૧૦ □ (૫૬૦) ❊ આત્મધર્મ ❊ (અંક-૧૨ વર્ષ-૪૬) વીર સં. ૨૫૧૬ જૂન, ૧૯૯૦

हमारे दसूं दिशा शून्य भई

[भगवती आराधना]

हे भगवन् ! हमारे उपर आपका बड़ा अनुग्रह है, जो हमकूं देहकी नांई पालना कीये। जगतमें धन्य पुरुष हैं ते गुरुनितै सारण, वारण, प्रेरणानिकूं प्राप्त होत हैं। सारण तो पूर्वं पाये रत्नत्रयादिकगुणनिकी रक्षा अर वारण –रत्नत्रयादिक गुणनिमें अतिचारादिक विघ्न आवें, तिनकूं टालना, अर प्रेरणा कहिये ओ मुने ! ऐसे करहुं, ऐसे मति करहु, या प्रकार प्रेरणाकरि रत्नत्रयादिक गुणनिका वधावना अर दोषनिकूं टारि आत्माका उज्जवल करना, ऐसे सारण, वारण, प्रेरणा गुरुनितें कोऊ धन्य पुरुषनिकूं प्राप्त होय हैं।

हे भगवन ! हमहू क्षमा ग्रहण करावे हैं—जो हितरूप उपदेश करते जो आप तिनकी आज्ञा—' अज्ञान वा प्रमाद वा रागभाव, तिनकरि अपूठा होय ' —लोप करी होय। भावार्थ—हे भगवन् ! आप तो करुणावान होय हमकूं हितरूप उपदेश किया, अर हम अज्ञानी, प्रमादी, रागी आपका उपदेशकूं नहीं ग्रहण किया सो यह हमारा बड़ा दोष ताही हमहूं आपतें क्षमा ग्रहण करावे हैं। हमारा उद्धार आपकी करुणादृष्टि ही तें होय और शरणा नहीं ही है।

हे भगवन् ! आपके चरणारविंदके प्रसादने हमकूं मनसहित किये, कर्मसहित किये, नेत्रसहित किये, अर पाया है निर्वाणका मार्ग जिनने ऐसे किये। अब आपके वियोगतें नष्ट भई है दिशा जिनकी ऐसे होवेंगे। भावार्थ—हे भगवन् ! हम असैनीकी नांई हित–अहित, मार्ग-अमार्ग धर्म–अधर्मकूं नहीं जानते थे सो आपके चरणारविंदके आश्रयकरि हम हमारा हित-अहित, मार्ग-अमार्ग, धर्म-अधर्म जान्या, तातें आप हमकूं हृदयसहित किये। बहुरि हम अनादिके बधिरकी नांई हित–अहित नहीं सुन्या था सो आपके प्रसादतें हित अहित श्रवण करिकें हित-अहित जान्या, तातें आप हमको कर्णसहित किये। बहुरि हे भगवन् ! हम अनादिके स्व-परका स्वरूप नहीं देखनेतें अन्ध समान थे सो आपके चरणारविंदके प्रसादतें सर्व पदार्थनिका स्वरूप देख्या, तातें आप हमकूं ज्ञाननेत्र सहित किये। अर हे भगवन् ! जैसे कोऊ मार्ग भूलि विषभवनीमें नष्ट होय परिभ्रमण करै तैसे हमहूं हमारा हित जो निर्वाण, ताका मार्ग भूलि अनन्तानन्तकालतें भ्रष्ट

[અનુસંધાન માટે જુઓ ટાઇટલ ૩]

કહાન
સંવત-૧૦
વર્ષ-૪૬
અંક-૧૨
૫૬૦]

શાશ્વત સુખનો માર્ગ દર્શાવતું માસિક પત્ર

વીર
સંવત
૨૫૧૬
સં. ૨૦૪૬
JUNE
A.D. 1990

પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનો

સંક્ષિપ્ત જીવનપરિચય

*

[જન્મધામ વઢવાણમાં આદરણીય પં. શ્રી હિંમતભાઈએ આપેલો]

પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનો જન્મ વઢવાણ શહેરમાં, વિ. સં. ૧૯૭૦, શ્રાવણ વદ બીજ ને શુક્રવારના દિવસે, મહાલક્ષ્મીના મંદિર પાસે પીપળાવાળા ઘરે થયો હતો.

પૂજ્ય બહેનશ્રીની ઉંમર સાડા ત્રણ વર્ષની હતી ત્યારે અમારાં માતુશ્રીનો સ્વર્ગવાસ થયો. મારી ઉંમર તે વખતે સાડા નવ વર્ષની. માતુશ્રીનો સ્વર્ગવાસ થવાથી પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન કરાંચીમાં મોટાં બહેનને (સમરતબેનને) ત્યાં રહ્યાં. પૂજ્ય બાપા, મોટાભાઈ શ્રી વજુભાઈ અને હું—અમે ત્રણ વઢવાણ રહ્યા. પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન લગભગ દસ-અગિયાર વર્ષ કરાંચીમાં રહ્યાં. શાળાનો અભ્યાસ પણ તેમણે ત્યાં જ કર્યો. બુદ્ધિશાળી હોવાથી શાળાના અભ્યાસમાં તેઓ પ્રાયઃ પ્રથમ નંબર રાખતાં.

તેઓ પ્રથમથી જ પ્રકૃતિએ સૌમ્ય, નરમ, સૌજન્યપૂર્ણ, શરમાળ, વૈરાગી અને મિતભાષી તેમ જ મિષ્ટભાષી હતાં. બોલે બહુ થોડું. બોલાવે ત્યારે બહુ જ થોડું માંડ બોલે. મોટાં બેન પાડોશીને ત્યાં કોઈ વસ્તુ લેવા મોકલે કે 'ચંપા! ચપ્પુ લઈ આવ', તો તે તેમને ત્યાં જઈને ધીરી મધુર વાણીથી કહે: 'ચપ્પુ આપો ને!' પાડોશીને એ સાંભળવું એવું મીઠું લાગે કે ફરીને બોલાવવા માટે તે પૂછે: 'ચંપા! શું લેવા આવી છું? સમજાણું નહિ.' 'ચપ્પુ આપો ને!' એમ કહે ત્યારે તે ફરીથી કહે: હજી કાંઈ

સમજાણું નહિ.' ત્યારે બહેનશ્રી ફરીને કહે: 'ચપ્પુ આપો ને!'—એમ, તેમની મધુર ભાષા સાંભળવા માટે, ફરી ફરીને બોલાવતાં.

તેઓ સ્વભાવે નરમ પણ એટલાં જ હતાં. માળામાં નીચે પાણીના સહિયારા નળ હતા. ત્યાં પાણી ભરવા જાય તો તેઓ એક બાજુ ઊભાં રહે. તેમનો વારો આવે તોપણ પોતે ભીડની અંદર જઈને ભરી શકે નહિ. પછી એવી છાપ પડી ગયેલી કે બીજાં બહેનો, જે ત્યાં હોય તે કહે: 'ચંપાને પાણી ભરી લેવા દો! તે તો એક બાજુ ઊભી જ રહેશે, પાણી નહિ ભરી શકે'. બહેનશ્રી પહેલેથી આવાં નરમ સ્વભાવનાં હતાં. આવા ઘણા સદ્ગુણો તેમનામાં હતા.

બહેનશ્રીને બાળપણથી જ સદ્ગુણી વ્યક્તિઓ પ્રત્યે પ્રેમ હતો. તેમાંય સતીઓનું તો ખૂબ આકર્ષણ. 'સતીમંડળ' નામનું પુસ્તક તેમને ઇનામમાં મળેલ હતું; તેમાંથી સતીઓનાં ચરિત્રો તેઓ વાંચતાં તથા કેટલીક સતીઓનાં ચરિત્રો સંબંધી રાસ-ગરબા તેઓ માળાના ચોગાનમાં ગવરાવતાં અને અન્ય બાળાઓ ઝીલતી. બીજાં પણ નૈતિક પુસ્તકો, સદાચરણનાં પુસ્તકો તેઓ વાંચતાં. એવાં સારાં સારાં પુસ્તકો વાંચવાનો તેમને પહેલેથી જ પ્રેમ હતો. તેમણે ધાર્મિક અભ્યાસ ઘરે બેઠાં બેઠાં વાંચીને, અથવા કોઈ બહેનની સાથે સામાયિક–પ્રતિક્રમણ વગેરે કરતાં તે દરમ્યાન, કર્યો હતો. ધર્મસ્થાનક ત્યાં હતું, પણ બહુ દૂર. ત્યાં બહારથી આવેલા કોઈ પંડિતો વ્યાખ્યાન વાંચતા, પણ તે ઉપદેશ સાંભળવા જવાનું તો કોઈક વાર બનતું. કોઈ વાર ઘરે બપોરે સામાયિક કરે ને રાત્રે પ્રતિક્રમણ કરે.

શાળાનો અભ્યાસ છોડયા પછી તો તેઓ બપોરે ઘરે સામાયિક ઘણી વાર કરતાં; ત્યાગ વૈરાગ્યની ક્રિયાઓ પણ કરતાં. સામાયિકનો પાઠ શીખેલાં ને પ્રતિક્રમણ પણ મુખપાઠ કરેલું. તદુપરાંત થોકડામાં નવ તત્ત્વ, છ કાયના બોલ, દંડક, ગતિ–આગતિ, ગુણસ્થાન—એ બધું, યથાશક્તિ વિચારપૂર્વક, મુખપાઠ કરેલું. પુચ્છિસ્સુણં, ભક્તામર તથા કલ્યાણમંદિર વગેરે સ્તોત્ર કંઠસ્થ કર્યાં હતાં. બીજું ધાર્મિક વાંચન પણ કરતાં. બહેનશ્રી કહેતાં: "ત્યાં પંડિત 'લાલન'નું એક પુસ્તક હતું. તેમાં એમ આવતું કે 'આંખ બંધ કરો, કાન બંધ કરો, અંદર જે એક વિચારક તત્ત્વ છે તે આત્મા છે'. તે વાત મને ગમતી. તે વિચારક તત્ત્વ કોણ છે તે સમજવા હું પ્રયત્ન કરતી". આ રીતે આત્મા સમજવાની ધાર્મિક લાગણી તેમને પહેલેથી જ હતી.

તેમનું ચિત્ત વૈરાગ્યથી ઘણું જ ભિંજાયેલું હતું. તેથી તેમને દીક્ષા લેવાની ભાવના નાનપણથી જ હતી. નાની વયથી જ તેમને અંતરમાં એમ થતું કે 'આવો મનુષ્યભવ તો કોઈક વાર જ મળે છે, આ મોંઘા મનુષ્યભવનો ઉપયોગ તો મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવા માટે જ કરી લેવો જોઈએ. તે માટે મારે અવશ્ય દીક્ષા લેવી'. આમ તેમને દીક્ષાની

પ્રબળ ભાવના વર્તતી હતી અને અંદરમાં દૃઢ નિર્ણય કરેલ કે 'મારે દીક્ષા તો લેવી જ છે'. આ વાત તેમણે પોતાની એક બહેનપણીને કહી. બહેનપણી દ્વારા તે વાત બહાર પડી ગઈ અને ચંપાબેનને ઠપકો મળ્યો કે—આવા શા વિચારો કરે છે? તેથી, ભાવના તીવ્ર હોવા છતાં, દીક્ષા ન લઈ શકાઈ; શરમાળ ને નરમ પ્રકૃતિને લીધે, તથા કોની પાસે દીક્ષા લેવી તે નિર્ણય નહિ થઈ શકવાથી, દીક્ષાની ભાવના સાકાર ન થઈ શકી.

ત્યાર પછી લગભગ ચૌદ કે પંદરમાં વર્ષે તેમને વઢવાણ આવવાનું થયું. તે પહેલાં તેઓ દર બબ્બે કે ત્રણ-ત્રણ વર્ષે વઢવાણ આવતાં ને બે-ચાર મહિના રહેતાં, અને પછી કરાંચી જતાં. પણ પંદરમાં વર્ષે વઢવાણ આવ્યા પછી તો ઘણો સમય ત્યાં જ પસાર કરવાનું થયું. કોઈ વાર મોટા ભાઈના ઘરે વાંકાનેર જાય; કરાંચી પણ વચ્ચે જઈ આવેલાં. તેમનું ચિત્ત વૈરાગ્યથી ભિંજાયેલું તો હતું જ, તેમાં તેમની ધર્મભાવનાને—દેશમાં રહેવા દરમિયાન—પોષણ તેમ જ દિશા મળે તેવું થયું. તેમને પૂજ્ય ગુરુદેવ પાસેથી વ્યાખ્યાન દ્વારા તત્ત્વની ઘણી વાતો સાંભળવા મળી. ગુરુદેવે મોક્ષમાર્ગનું જે યથાર્થ પ્રરૂપણ કર્યું હતું તે મેં સાંભળેલું, તત્ત્વજ્ઞાનની યથાર્થ ઝીણી વાતો-સમ્યગ્દર્શનનું માહાત્મ્ય, આત્માનો સ્વભાવ, કર્મ અને આત્માનું સ્વતંત્ર પરિણમન વગેરે ઘણી ઘણી વાતો—સાંભળેલી. તે વિષે હું અને બહેનશ્રી ચર્ચા કરીએ. હું તેમને તત્ત્વની, વૈરાગ્યની કે સત્પુરુષ પ્રત્યે ભક્તિની જે જે વાત કરું તે તેઓ ખૂબ રસપૂર્વક સાંભળે. તેમને તે વાતો ખૂબ ગમતી. પહેલાં તો તેમને આ વાતો અઘરી લાગતી ને મનમાં થતું કે આ બધું શે સમજાય? પણ પછી તો તેમણે તે બધું બહુ ઝડપથી પકડી લીધું અને ગુરુદેવનું તત્ત્વજ્ઞાન અંદરમાં પોતાના ભાવથી પોતે સમજી લીધું.

તેમનું જીવન પ્રથમથી જ સાધ્યલક્ષી હતું, અને તે સાધ્ય મોક્ષપ્રાપ્તિ હતું. તેથી તત્ત્વને સ્પષ્ટ કરે અને વૈરાગ્ય-ઉપશમ દૃઢ કરે એવાં ધાર્મિક પુસ્તકો વાંચવાં બહેનશ્રીને ગમતાં. તે સિવાય અન્ય વાંચનમાં સમય બિલકુલ ન બગાડતાં.

'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' પુસ્તક એ રીતે હાથમાં આવ્યું કે—વિ. સં. ૧૯૮૨ની સાલના વઢવાણના ચાતુર્માસ પછી ગુરુદેવ જ્યારે વિહાર કરવાના હતા ત્યારે વજુભાઈએ પૂછ્યું કે 'મહારાજ સાહેબ! આપ વિહાર કરો છો તો આપના સમાગમના વિયોગમાં હવે અમારે કયું પુસ્તક વાંચવું?' ત્યારે તેઓશ્રીએ કહ્યું: 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' વાંચો. તેથી તે પુસ્તક વજુભાઈ પુસ્તકાલયમાંથી લાવેલા. મારા હાથમાં આવતાં તે પુસ્તક મને ખૂબ ગમ્યું, એટલે હું તે વાંચતો; બહેનશ્રી પણ વાંચતાં; હું અને બહેનશ્રી, સાથે બેસીને પણ, તે પુસ્તક વાંચતાં; તેમાં પ્રરૂપેલા ધર્મબોધ વિષે ચર્ચા પણ કરતાં. તેમાં જે વિચારો કહ્યા હોય તે વિચારતાં. બહેનશ્રી તેમાં ખૂબ રસ લેતાં.

તદુપરાંત 'કર્મ ને આત્માનો સંયોગ' નામનું એક પુસ્તક હતું. તે પણ અમે

વાંચતાં ને વિચારતાં. તે પુસ્તક વજુભાઈને ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં પાઠયપુસ્તક તરીકે હતું. સ્થાનકવાસી જૈન કોન્ફરન્સ તરફથી સૌરાષ્ટ્રમાં જે પરીક્ષા લેવાતી હતી તેનું, તે પાઠયપુસ્તક હતું. તેથી તે પુસ્તક ઘરમાં હતું. તે મારા હાથમાં આવ્યું. તેની અંદર કહેલી વાતો મને ખૂબ ગમતી. પાછળથી ખબર પડી કે 'કર્મ ને આત્માનો સંયોગ' તે, કોઈ સ્વતંત્ર મૌલિક પુસ્તક નથી, પણ 'મોક્ષમાર્ગપ્રકાશક' નામના દિગંબર જૈન ગ્રંથના બીજા અધિકારનું લગભગ ભાષાંતર જ તેમાં આપેલું છે. તેમાં બહુ તર્કસંગત ને સુંદર રીતે સિદ્ધાંતો સમજાવ્યા છે, જે સ્વાભાવિક રીતે જ આપણને ગમે. કર્મનું કાર્ય શું, આઠ કર્મનું પ્રયોજન શું, આત્મા અને કર્મ બંને સ્વતંત્ર છે, માત્ર તેમને નિમિત્ત–નૈમિત્તિક સંબંધ છે આવી ઘણી વાતો તેમાં પ્રતીતિકર ઢંગથી સમજાવી છે. તેમાં સ્પષ્ટ રીતે સમજાવ્યું છે કે બંધના પ્રકારમાં જે પ્રકૃતિ, પ્રદેશ, સ્થિતિ ને અનુભાગ છે તેમાં જે પ્રકૃતિબંધ ને પ્રદેશબંધ છે તે ગૌણ બંધ છે અને તેનું કારણ યોગ છે, તથા જે સ્થિતિબંધ ને અનુભાગબંધ છે તે મુખ્ય બધ છે અને તેનું કારણ કષાય છે. આનો અર્થ એ થયો કે બંધ થવામાં કાયાદિની ચપળતા મહત્ત્વની નથી પણ કષાય પરિણામ મહત્ત્વના છે. આ વાત ખૂબ ન્યાયસંગત હોવાથી મને બહુ પ્રિય હતી; બહેનશ્રીને પણ તે ગમતી. આ રીતે તે પુસ્તક વિષેની ઘણી ઘણી વાતો અમે બંને ભાઈ–બહેન સાથે બેસીને વાંચતાં અને ચર્ચતાં. બહેનશ્રીને પણ તે વાતોમાં ખૂબ રસ પડતો. બીજાં પણ કોઈ કોઈ પુસ્તક અમે સાથે વાંચતાં ને વિચારતાં. તેમાંથી બહેનશ્રીને, પૂજ્ય ગુરુદેવ પાસે જે સાંભળેલું તેની સારી પકડ આવેલી.

હું તો અનિર્ણય–દશામાં રહેતો, વિચારોમાં જ અટકી જતો; વિચારથી સામાન્યપણે બેસે, પરંતુ 'આમ જ છે' એમ નક્કી ન થાય. બહેનશ્રીને તો તે અંતરમાં નક્કી જ થઈ જતું. તેઓ તરત જ નિર્ણય કરે અને કહે કે—'મને તો આ જ વાત સાચી લાગે છે.' એક વાર તેમની સાથે કોઈ ચર્ચા થતી હતી ત્યારે મેં કહ્યું: 'ક્રોધ આત્માનો સ્વભાવ નથી' એ કઈ રીતે નક્કી થાય? તેમણે તરત જ કહ્યું: ક્રોધ જો આત્માનો સ્વભાવ હોય તો તેનાથી જ્ઞાનને પુષ્ટિ મળવી જોઈએ; સ્વભાવ એકબીજાને હણે નહિ. પરંતુ ક્રોધ કરીએ ત્યારે જ્ઞાન કુંઠિત થાય છે; માટે તે, આત્માનો સ્વભાવ નથી. ક્ષમા જ્ઞાનને રોકતી નથી, માટે ક્ષમા જીવનો સ્વભાવ છે.

ત્યાર પછી—કઈ સાલમાં તે ખબર નથી, કદાચ મોડે હશે—તેમણે પરમાગમના એક અતિ–મહત્ત્વપૂર્ણ સિદ્ધાંતમાં પોતાનો દૃઢ પ્રતીતિભાવ ભારપૂર્વક જાહેર કરેલો. મેં પૂછ્યું: જીવ જ્યારે અશુદ્ધિ કરે ત્યારે પણ તેને સામર્થ્ય-અપેક્ષાએ શુદ્ધિ રહે છે એ શાસ્ત્રસંમત હકીકત છે. જીવ રાગદ્વેષ કરે અને તે જ વખતે એક અપેક્ષાએ–સ્વભાવ–અપેક્ષાએ શુદ્ધ! એ કઈ રીતે હશે? તેમણે દૃષ્ટાંત આપીને કહ્યું કે—સાકરનો ગાંગડો

કાળીજીરીના ભૂકામાં મૂકયો હોય તો શું સાકરનું ગળપણ જતું રહે છે? ઉપર-ઉપર કડવાશ આવે પણ અંદર તો મીઠાશ છે. મેં કહ્યું : તે દૃષ્ટાંત બેસતું નથી; કારણ કે આત્મા તો એક અખંડ પદાર્થ છે અને સાકર તો અનંત પરમાણુઓનો પિંડ છે. વચ્ચેના પરમાણુઓને કાળીજીરી અડી પણ નથી, એટલે તે તો ગળી રહે, કડવી કયાંથી થાય? પણ આત્મા તો એક અખંડ પદાર્થ છે, તેમાં એક જ સમયે શુદ્ધ ને અશુદ્ધ—એ બે એકસાથે એક જ વસ્તુમાં કઈ રીતે હોઈ શકે? તેમણે કહ્યું? દૃષ્ટાંત બેસતું હોય કે ન બેસતું હોય પણ તત્ત્વ તો એમ જ છે અને મને એમ બેસે છે.-એમ તે કહેતાં. આમ તેમને ઘણાં આધ્યાત્મિક તથ્યો સહજપણે અંદર બેસી જતાં.

આ રીતે તેમણે ઘણા સિદ્ધાન્તો થોડા જ કાળમાં પચાવ્યા. તે ખૂબ રસપૂર્વક ધાર્મિક વાતો સાંભળતાં અને વિચારતાં. આખો દિવસ, ઘરનાં કામકાજ વખતે પણ તેમને તે જ વિચારો ચાલ્યા કરતા. આખો દિવસ ભાઈ મારી સાથે બેસી રહે અને મને સમજાવે તો સારું—એમ તેમને થયા કરતું. હું તેમને એમ કહેતો: આપણે સ્વતંત્રપણે ને નિષ્પક્ષપણે વિચારવું જોઈએ. 'જૈન' માં જન્મ્યા એટલે તે ધર્મ સાચો છે એમ માનીને ન ચાલવું, નિષ્પક્ષપણે વિચારવું. નિષ્પક્ષપણે વિચારીને પણ તેમને તો જૈન તત્ત્વજ્ઞાન જ બેસતું. તેઓ કહેતાં : હું મધ્યસ્થભાવે—નિષ્પક્ષપણે વિચારું છું તોપણ મને તો આમ જ એટલે કે જિનેન્દ્રે કહ્યા અનુસાર જ સત્ય લાગે છે.

હું તે વખતે અન્ય દર્શનનાં પુસ્તકો પણ શક્તિ પ્રમાણે, ટાઇમ પ્રમાણે વાંચતો. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ 'યોગવાસિષ્ઠ' પુસ્તકની ભલામણ કરી છે એટલે 'યોગવાસિષ્ઠ' નાં પણ કેટલાંક પ્રકરણો વાંચ્યાં હતાં. ગાંધીજીના વિચારો ખૂબ વાંચતો. ગીતા વાંચેલી. તે ઉપરાંત 'રામકૃષ્ણ પરમહંસ', 'રામતીર્થ' ઇત્યાદિનાં જીવનચરિત્રો પણ વાંચવા લઈ આવતો. મને અંદર એમ રહ્યા કરતું કે આપણે 'સત્ય શું છે'—એ ન્યાયપૂર્વક નક્કી કરવું જોઇએ; કેમ કે ગાંધીજી જેવા કેટલાય મોટા માણસો અન્ય ધર્મમાં છે, તો અન્ય ધર્મ ખોટો હોય એમ એકદમ કેમ કહેવાય?—આવા વિચારોમાં હું અટવાયા કરતો, ત્યારે બહેનશ્રીને તો સહેજે જૈનધર્મમાં કહેલા સિદ્ધાન્તો જ બેસી જતા. 'મને તો આ ન્યાયે જ બેસે છે' એમ તે કહેતાં. અમે પેલી વાતની (જીવમાં અશુદ્ધિ વખતે પણ સામર્થ્ય-અપેક્ષાએ શુદ્ધિ કઈ રીતે રહે છે—એ વાતની) ચર્ચા તો અનેક વાર કરતાં.

તત્ત્વસંબંધી વિચારો સ્પષ્ટ થાય તેમ જ તેનું ઘૂંટણ થાય તે હેતુથી અમે તાત્ત્વિક વિષયો પર નિબંધો—લેખો લખતાં; તેમાં પૂજ્ય બહેનશ્રીએ નીચેના વિષયો પર લેખો લખ્યા હતા:—(૧) જગત શું અને આ વિચિત્રતાનું કારણ શું? (૨) સુખનું સાચું સ્વરૂપ અને તેનો સાચો ઉપાય. (૩) કયા માર્ગે છું? (૪) મોક્ષની આવશ્યકતા શી? (૫) દેહ ને આત્મા જુદા શા ન્યાયે? (૬) કર્મ ગ્રહણ કરવાનો આત્માનો સહજ સ્વભાવ નથી. (૭) દયા પણ શુભ રાગ છે; આત્માનો સહજ સ્વભાવ નથી.

ત્યાર પછી હું સુરત ગયો ત્યારે મારા પર તેમના પત્રો આવતા. તેમાં તેઓ પોતાના ધાર્મિક વિચારો જણાવતાં. 'ઉદય અને ઉદીરણાનું સ્વરૂપ શું છે? બે વચ્ચે શો તફાવત છે? આજે હું આવવાનો હોઉં, પણ જો ન આવી શકું તો તે ઉદય કહેવાય કે ઉદીરણા? તેમાં મોહકર્મ શો ભાગ ભજવે છે? તેમાં શાતાવેદનીય કર્મ અથવા અશાતાવેદનીય કર્મ શો ભાગ ભજવે છે? ઇત્યાદિ બાબત હું વિચારું અને લખું, બહેનશ્રી પણ વિચારે અને લખે કે મને આમ બેસે છે.—એમ તેમના મુખ્યત્વે ધાર્મિક પત્રો આવતા.

જોકે બહેનશ્રી આજન્મ-વૈરાગી હતાં, મારે આત્માનું કરી જ લેવું છે એવી ઉગ્ર ભાવના તેમને બાળપણથી જ વર્તતી હતી અને તેઓ અનેક સદ્ગુણોના ધારક હતાં, તોપણ તેમને મોક્ષમાર્ગના પુરુષાર્થની સાચી વિધિ હાથ આવી તે તો આખી યે, પરમોપકારી ગુરુદેવના પરમ પરમ પ્રતાપથી જ. બહેનશ્રીના હૃદયમાં તારણહાર ગુરુદેવ પ્રત્યે અસીમ પારાવાર ભક્તિ છે. ગુરુદેવના ઉપકારોનું વર્ણન કરતાં તેઓ ગદ્ગદ થઈ જાય છે. 'હું તો પામર છું, બધુંય ગુરુદેવે જ આપેલું છે, બધુંય ગુરુદેવનું જ છે' એમ તેમના આત્માનો પ્રદેશે પ્રદેશ પોકારે છે.

એવા પરમોપકારી ગુરુદેવનાં દર્શનનો અને તેમનાં વ્યાખ્યાનશ્રવણનો પ્રથમ પાવન યોગ બહેનશ્રીને વઢવાણમાં શ્રી નારણભાઈની દીક્ષા પ્રસંગે વિ. સં. ૧૯૮૫માં પ્રાપ્ત થયો હતો. તે પ્રસંગે થોડા દિવસ પૂજ્ય ગુરુદેવનાં તત્ત્વજ્ઞાનભરપૂર પુરુષાર્થપ્રેરક પ્રવચનો સાંભળી બહેનશ્રીને અત્યંત આનંદ થયો હતો.

પછી, બીજી વાર બહેનશ્રીને ભાવનગરમાં ઘણા દિવસ વ્યાખ્યાનશ્રવણનો યોગ પ્રાપ્ત થયો હતો. ભાઈશ્રી વજુભાઈ ભાવનગરમાં ઇજનેર તરીકે નોકરી કરતા હતા ત્યારે બહેનશ્રી ત્યાં ગયાં હતાં અને ગુરુદેવની પણ તે વખતે ભાવનગરમાં સ્થિતિ હતી. બહેનશ્રી ખૂબ એકાગ્રતાથી ગુરુદેવનાં વ્યાખ્યાન સાંભળતાં અને ઘરે આવીને લખી લેતાં. તે લખાણ દાસભાઈના (પુરુષોત્તમદાસ કામદારના) વાંચવામાં આવ્યું અને વાંચી બહુ જ ખુશી થયા. તેમણે ગુરુદેવને કહ્યું : 'સાહેબ! વજુભાઈના એક બહેન છે, તે આપનું વ્યાખ્યાન ઘરે જઈને બધું લખી લે છે; એટલું સુંદર લખે છે કે ન્યાય ક્યાંય જરા પણ મરડાતો નથી કે કોઈ નાની હકીકત પણ છૂટી જતી નથી'. પછી એક વાર ગુરુદેવ વજુભાઈને ત્યાં આહાર વહોરવા પધાર્યા હતા ત્યારે આહાર વહોરાવતી વખતે બહેનશ્રીના શાન્ત, ધીરગંભીર યોગ વગેરે ઉપરથી ગુરુદેવને તેમની સંસ્કારિતા અને સુપાત્રતાનો ખ્યાલ આવી ગયો; અને ઉપાશ્રયે દાસભાઈને કહ્યું કે—'મેં વજુભાઈનાં બહેનને જોયાં. બહેન સંસ્કારી છે'.

બહેનશ્રી ત્યાર પછી વીછિયા ગયાં હતાં, પોરબંદર ગયાં હતાં, જામનગર ગયાં

હતાં,—એમ જુદે જુદે ગામ ગયાં હતાં. તેઓ ગુરુદેવનું જે સાંભળે તે ઉપલક સાંભળીને કાઢી ન નાખે, પરંતુ તેના ઉપર બરાબર વિચાર કરતાં. પોતાના જીવનમાં કેમ ઉતારવું—એ હેતુથી તે સાંભળતાં. ભલે માત્ર પાંચ-સાત દિવસ સાંભળી આવે, પણ અંતરમાં મંથન કરી તેનું રહસ્ય ગ્રહી લેતાં.

બહેનશ્રીને ગુરુદેવના પ્રવચનશ્રવણના પ્રતાપે અગાઉથી—સમકિત થયા પહેલાં વર્ષ-બે વર્ષ આગળથી—અંદરથી જોર આવવા માંડ્યું કે 'મારે સમકિત તો લેવું જ છે, આ ભાવમાં સમકિત ન લઈએ તો આ મનુષ્યપણું શા કામનું? સમકિત થશે જ. ....સમકિત લેવું જ છે'. એક વાર મેં પૂછ્યું: ચંપા! સમકિત કેટલું દૂર છે? તો કોણી સુધીનો હાથ બતાવીને, કહે: 'આટલું'.—આમ વિશ્વાસથી કહ્યું. મને મનમાં થયું કે 'બહેનને સમકિત શી ચીજ છે તેની પૂરી ખબર લાગતી નથી. સમકિત થતાં તો સિદ્ધભગવાન જેવા અતીન્દ્રિય આનંદનો અંશે અનુભવ થાય. પણ બહેન સમકિતને સામાન્ય ચીજ ગણીને કહેતી લાગે છે'. પછી હું બીજીવાર વેકેશનમાં સુરતથી પાછો વઢવાણ (કે વાંકાનેર) આવ્યો ત્યારે ફરીને મેં પૂછ્યુ: 'ચંપા! હવે સમકિત કેટલું દૂર છે?'—તો અર્ધો હાથ બતાવીને તે કહે કે 'આટલું'.—આમ તેમને અંદરથી એવું જોર આવતું, અને પોતાને પ્રગતિ થઈ રહી છે એમ પણ ભાસતું.

વિ. સં. ૧૯૮૯ના કારતક માસમાં પૂજ્ય ગુરુદેવનાં દર્શન ને વાણીનો લાભ લેવા અમે ભાઈબહેન જામનગર ગયાં હતાં અને ત્યાં ત્રણ દિવસ રહ્યાં હતાં.

ત્યાં મેં ગુરુદેવને પૂછ્યું હતું કે—'બે જીવોને આઠેય કર્મનાં પ્રકૃતિ, પ્રદેશ, સ્થિતિ, અનુભાગ ને ઉદય વગેરે બધું સરખું હોય તો તે બે જીવો તે સમયે સરખા ભાવ કરે કે જુદા ભાવ કરે?' ગુરુદેવે કહ્યું: 'જુદા ભાવ કરે'. મેં કહ્યું: 'સ્વભાવ તો સરખા છે અને બંનેને કર્મના પ્રકારોમાં પણ બધું સરખું છે તો પછી શું કામ જુદા ભાવ કરે?' તેનો જવાબ આપતાં ગુરુદેવે કહ્યું: 'અકારણ પારિણામિક દ્રવ્ય છે'; અર્થાત્ જેનું કોઈ કારણ નથી એવા ભાવે સ્વતંત્રપણે પરિણમતું દ્રવ્ય છે, તેથી તેને પોતાના ભાવ સ્વાધીનપણે કરવામાં ખરેખર કોણ રોકી શકે? તે સ્વતંત્રપણે પોતાનું બધું કરી શકે છે.

ઉપરની પ્રશ્નોત્તરી વખતે એક નિયતિવાદી શેઠ કે જેઓ નિયતિ પર જોર આપીને પુરુષાર્થ ઉડાડતા, તે ત્યાં બેઠા હતા. ઉપાશ્રયની બહાર નીકળીને મેં તે શેઠને કહ્યું: શેઠ! "પૂજ્ય મહારાજ સાહેબે જીવની સ્વાધીનતાનું કેવું સુંદર સ્પષ્ટીકરણ કર્યું? શેઠ કહે: "મારે મહારાજ સાથે આ જ વાંધો છે. કાનજીમહારાજ 'પાંચ સમવાય' માનતા નથી ને હું તો પાંચેય સમવાય માનું છું". મેં કહ્યું: "પાંચે સમવાય માને તોપણ સમાન-વજનપણે તો કોઈ ન માની શકે. તમે નિયતિની મુખ્યતા માનો છો ને તેઓ પુરુષાર્થની

મુખ્યતા માને છે. તે બે વાતમાં કઈ વાત ન્યાયસંગત છે? 'પોતાના ભાવ, પોતે કરે તે પ્રમાણે થાય' તે વાત બરાબર છે કે 'નિયતિ'એ ઠોકી બેસાડયું હોય તે પ્રમાણે થાય—તે વાત બરાબર છે? તમારી માન્યતામાં પણ પાંચનું સમાન વજન તો રહેતું નથી; પાંચમાં તમે 'નિયતિ'ને મુખ્ય માનો છો અને મહારાજ સાહેબ 'પુરુષાર્થ' ને મુખ્ય માને છે". શેઠ પાસે કોઈ ઉત્તર નહોતો.

પૂજ્ય મહારાજ સાહેબ સમક્ષ જે ચર્ચા–વાર્તા થાય તે હું અમારા ઉતારે જઈને બહેનશ્રીને કહેતો. આ સ્વાધીનતા અને પુરુષાર્થની વાત પણ કરી. તે સાંભળી બહેનશ્રી પ્રમુદિત થયાં. બહેનશ્રીનો પણ, ગુરુદેવની જેમ, પુરુષાર્થ જ જીવનમંત્ર છે.

જામનગર ત્રણ દિવસ રહીને ત્યાંથી પાછા ફરતાં બહેનશ્રી ખૂબ વૈરાગ્યમાં આવી ગયાં હતાં અને મને કહ્યું હતું પણ ખરું કે 'સમય ચાલ્યો જાય છે; હવે તો સમકિત માટે ખૂબ પુરુષાર્થ કરવો છે.' એ વચનો પ્રમાણે ખરેખર તેમણે ઉગ્ર પુરુષાર્થ કરીને ચાર મહિનામાં (વિ. સં. ૧૯૮૯ના ફાગણ વદ દશમના મંગળદિને) નિર્વિકલ્પ સમકિત પ્રાપ્ત કર્યું, ભવભ્રમણનો ભય ભાંગ્યો, અંતરમાં અનંતકાળથી શાશ્વતી નિરાંત થઈ ગઈ.

અમારા ઘરમાં પહેલેથી જ સદાચારનું તેમ જ સંપ્રદાય પ્રમાણેનું ધાર્મિક વાતાવરણ તો હતું જ. પિતાશ્રી સરળ, શુદ્ધ નૈતિક જીવનવાળા અને અત્યંત પ્રમાણિક હતા તથા અનુકૂળતા પ્રમાણે સવારે વ્યાખ્યાન સાંભળવા તેમ જ સાંજે પ્રતિક્રમણ કરવા જતા. માતુશ્રી તેજસ્વી બુદ્ધિવાળાં, વિશેષ ધાર્મિક વૃત્તિવાળાં અને વીર્યવાળાં હતાં; ધાર્મિક ક્રિયાઓમાં સારો રસ લેતાં, માતાપિતાને ગુલાબચંદજી મહારાજ ઉપર ઘણી શ્રદ્ધા–ભક્તિ હતી. તે મહારાજ ઘણું કષ્ટ વેઠીને બહુ આકરા આચાર પાળતા. પૂજ્ય ગુરુદેવ પણ કહેતા કે ગુલાબચંદજી બહુ આકરી ક્રિયા પાળતા. તેમની અસરથી અમારા કુટુંબમાં ધાર્મિક સંસ્કારો સારા હતા. વજુભાઈ તો સાંજે સ્કૂલથી આવીને, સ્કૂલની ચોપડીઓ ફેંકીને, તુરત ઉપાશ્રયે દોડી જાય. તેઓ ઉપાશ્રયે ઘણો ટાઈમ ગાળતા; સામાયિક કરે, કોઈ સાધુમહારાજ હોય તેમની પાસે જઈને નવ તત્ત્વ, ગતિ–આગતિના બોલ વગેરે થોકડા અને સૂત્રની ગાથાઓ વગેરે શીખે, સાંજે પ્રતિક્રમણ કરે ને ક્યારેક—સાધુની જેમ આચાર પાળવાનું ને વહોરીને આહાર કરવાનું સંપ્રદાયમાં વ્રત કરે છે એવું—દશમું વ્રત કરે. અખિલ કાઠિયાવાડ સ્થાનકવાસી જૈન કોન્ફરન્સની પરીક્ષા આપીને તેમાં તે બીજા નંબરે ઉત્તીર્ણ થયા હતા. આખું 'દશવૈકાલિક સૂત્ર' નાની વયમાં મુખપાઠ કર્યું હતું.

આવા સદાચારી અને ધર્મપ્રેમી કુટુંબમાં જન્મેલાં બહેનશ્રીનાં સદાચાર અને ધર્મપરાયણતા તો કોઈ અનેરી ભાત પાડે એવાં પ્રથમથી જ હતાં. બાલ્યાવસ્થાથી જ તેમના દેહમાં ઉપશમરસના ઢાળા ઢળી ગયા હતા. આ મનુષ્યભવમાં જલદી મોક્ષ માટેનો પુરુષાર્થ પ્રગટ કરી ભવભ્રમણ ટાળવાની તેમને તીવ્ર ઝંખના રહેતી હતી. તદુપરાંત અનેક સદ્ગુણોના તેઓ નિકેતન હતાં.

તેઓ પૂજ્ય ગુરુદેવે શીખવેલા તત્ત્વજ્ઞાન અનુસાર શાસ્ત્રવાંચન કરતાં, તદનુસાર વિચાર-મંથન કરતાં, નિર્ણયની દૃઢતા માટે ઉદ્યમ કરતાં તથા સ્વપરના ભેદજ્ઞાનનો તેમ જ ધ્યાનનો અભ્યાસ કરતાં.

તેઓ વારંવાર મૌન ધારણ કરતાં. કુટુંબીજનો સાથે પણ બહુ જ ઓછું બોલતાં. બહુધા પોતાના આંતરિક આત્મકાર્યમાં રત રહેતાં.

તેઓ સ્વભાવથી જ બહુ એકાન્તપ્રિય હતાં. એકાન્તમાં બેસીને વાંચન-મનન-ધ્યાન કરવાનું તેમને અતિ પ્રિય હતું. [સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કર્યા પછી સં. ૧૯૯૦માં તેઓ સુરત આવ્યાં હતાં ત્યારે પણ તેઓ બીજે માળે ઓરડામાં આખો દિવસ એકાન્તમાં રહીને જ્ઞાન-ધ્યાન કર્યા કરતાં. ત્યાંના તેમના ચાર માસના વસવાટ દરમ્યાન તેઓ ભાગ્યે જ એક વાર પણ ઘર બહાર નીકળ્યાં હશે. આખો દિવસ એકાંતમાં અધ્યાત્મરતપણે પોતાનું અંદરનું કામ કરતાં થાકતાં જ નહિ.]

તે ઉપરાંત તેઓ ઉપવાસ કરે, લૂખું ખાય, ભોજનમાં અલ્પ દ્રવ્યો જ વાપરે, કેટલીક વાર ઘણા દિવસો સુધી માત્ર છાશ-રોટલા સિવાય કાંઈ ન લે.—આવી આવી કાયકષ્ટની ક્રિયાઓ પણ કરે, અને કહે કે આમાં શી મોટી વાત છે? નરક-તિર્યંચગતિમાં જીવે પરાધીનપણે કેટલું સહન કર્યું છે?

ઘરનું કામકાજ કરતાં પણ—રસોઈ કરતાં, કપડાં ધોતાં કે પાણી ભરતાં પણ—તેમને સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિની અથવા નિજ જ્ઞાયકભગવાનનાં દર્શનની ઊંડી ખટક રહ્યા જ કરતી. સંસારથી તેઓ ઘણાં ઉદાસીન રહેતાં.

'બહુ પુણ્ય કેરા પુંજથી' એ કાવ્ય બહેનશ્રી વારંવાર વૈરાગ્યભાવે ગાતાં અને તેમાંથી 'હું કોણ છું, ક્યાંથી થયો, શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું' ઇત્યાદિ ભાગ પર બહુ ઊંડાણથી ચિંતન કરતાં. 'દૂર કાં પ્રભુ દોડ તું, મારે રમત રમવી નથી'—એ પ્રભુમિલનની ઝૂરણાનું ગીત, અથવા 'કંચનવરણો નાહ રે મુને કોઈ મિલાવો' એ નિજ જ્ઞાયકભગવાનના વિરહદુઃખનું ગીત અતિ વેદનપૂર્ણ ભાવે ગાતાં મેં બહેનશ્રીને અનેક વાર સાંભળ્યાં છે. સંગત્યાગી, અંગત્યાગી, વચનતરંગત્યાગી, મનત્યાગી, બુદ્ધિત્યાગી, આપા શુદ્ધ કીનો હૈ' એ પદ, તથા 'કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે સમાયા એવા, નિર્ગ્રંથનો પંથ ભવ-અંતનો ઉપાય છે' એ પદ, સ્વરૂપમાં સમાઈ જવાની ભાવનામાં તરબોળ થઈને તેઓ અનેક વાર લલકારતાં. 'મોહિ લાગી લગન ગુરુચરણનકી'—એ ભક્તિગીત ગુરુદેવના સત્સંગની ઉગ્ર ભાવનાથી ભિંજાઈને તેઓ ઘણી વાર ભાવવિભોરપણે ગાતાં.

પૂજ્ય બહેનશ્રીને વારંવાર એવા ભાવ આવતા કે—કાલ ગઈ, આજ ગઈ, એમ કરતાં કરતાં પંદર-સત્તર વર્ષ ચાલ્યાં ગયાં; જિંદગી જતાં શી વાર લાગશે? માટે પ્રમાદ

છોડી, તત્ત્વવિચારપૂર્વક પાકો નિર્ણય કરી, ત્વરાથી આત્મપ્રાપ્તિ કરી લેવા યોગ્ય છે, પ્રમાદ કરવા યોગ્ય નથી.

વળી તેમને એવું જોર પણ આવતું કે 'આ ભવમાં જ પાકો નિર્ણય કરીને અવશ્ય સમકિત લેવું છે.' જરૂર સમકિત થશે જ' એમ તેમને અંદરથી વિશ્વાસ આવતો.

—આમ વિવિધ પ્રકારના ઉદ્યમ-પરિણામે પરિણમી, ગમે તેમ કરીને સમ્યક્ પુરુષાર્થને પહોંચી વળી, પૂજ્ય બહેનશ્રીએ આખરે વિ. સં. ૧૯૮૯ના ફાગણ વદ દશમના પવિત્ર દિને વાંકાનેરમાં નિજ જ્ઞાયકભગવાનનાં મંગલ દર્શન કર્યાં, અપૂર્વ સહજાનંદની પવિત્ર અનુભૂતિ કરી, સિદ્ધભગવાનના વચનાતીત સુખનો મધુર સ્વાદ ચાખ્યો અને મોક્ષ-મહેલનાં મંગળમય દ્વાર ખૂલી ગયાં.

સમકિત થયા પછી થોડા દિવસમાં પૂજ્ય બહેનશ્રીને પૂ. પિતાશ્રી પાસે વઢવાણ જવાનું થયું. ચૈત્ર માસમાં ત્યાંથી પિતાશ્રીનું એક કૌટુંબિક પ્રસંગ સંબંધી પોસ્ટ કાર્ડ મારા પર સુરત આવ્યું. તેમાં પાછળના ભાગમાં પૂ. બહેનશ્રીએ નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું :—

"સંસાર દુઃખમય છે. માટે આત્માને પુરુષાર્થ કરી તેમાંથી તારી લેવાની જરૂર છે. પ્રમાદ કરવો યોગ્ય નથી; જૈન દર્શન સત્ય છે એમ મેં તો જાણ્યું છે. તમે પણ પ્રમાદ છોડી. વૈરાગ્ય વધારી વિચારશો તો એમ જ જણાશે. પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી."

અમે તો બહુ તોળી—તોળીને શબ્દો બોલતાં; એટલે તેમણે જે આમ લખ્યું કે 'જૈન દર્શન સત્ય છે એમ મેં તો જાણ્યું છે' તેમાંથી મને એમ થયું કે "શું બહેનને સમ્યગ્દર્શન થયું હશે? નહિ તો 'જૈન દર્શન સત્ય છે એમ મેં તો જાણ્યું છે' એવું આટલા જોરપૂર્વક તે કેમ લખી શકે?" મેં પછી કાગળ લખ્યો: "બહેન ચંપા! તું લખે છે કે 'જૈન દર્શન સત્ય છે એમ મેં તો જાણ્યું છે' તો શું તને સમકિત થયું છે? કારણ કે સમકિત વિના આટલા જોરપૂર્વક આવા શબ્દો નીકળે નહિ." તેનો પત્ર આવ્યો કે—'આ આત્માને પરિભ્રમણનો કિનારો આવી ગયો છે'. તે પત્રમાં બીજું વિશેષ શું લખેલ તે અત્યારે ખ્યાલમાં નથી, કારણ કે તે પત્ર ખોવાઈ ગયો છે. "સંસાર દુઃખમય છે. ....જૈન દર્શન સત્ય છે. ....પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી."—એમ જેમાં લખ્યું હતું તે પોસ્ટ કાર્ડ તો હજી પડ્યું છે. પેલા બીજા પત્રમાંનું એક વાક્ય—'આ આત્માને પરિભ્રમણનો કિનારો આવી ગયો છે' એટલું મને યાદ રહી ગયું છે, આગળપાછળનું લખાણ યાદ નથી. બહેનશ્રીએ 'સમકિત થયું છે'—એમ ન લખ્યું; પોતે નમ્ર ને! તેથી નમ્રતાભાવથી ભરેલા માત્ર એટલા શબ્દો નીકળ્યા કે 'આ આત્માને પરિભ્રમણનો કિનારો આવી ગયો છે'.

પછી હું સુરતથી વેકેશનમાં વઢવાણ જ્યારે આવ્યો ત્યારે મેં પૂજ્ય બહેનશ્રીને પૂછ્યું કે સમકિત થતાં શું થાય? તો કહે: 'શરીર તો આત્માથી સાવ ભિન્ન લાગે,

પરનો ને વિભાવનો કર્તાભાવ છૂટી જાય, સિદ્ધભગવાનના અતીન્દ્રિય સુખની વાનગી પ્રગટે ને અંતરમાં આનંદના સાગર ઊછળે.'—એમ, કહેવા જેટલું કહ્યું.

સમ્યગ્દર્શનપ્રાપ્તિની આનંદકારક વાત પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવને જણાવવા માટે બહેનશ્રી ને હું થોડા દિવસ પછી રાજકોટ ગયાં; સાથે સુશીલા પણ હતી. બહેનશ્રીનો વિચાર તે વાત ગુરુદેવને એકાન્તમાં કહેવાનો હતો. તે વખતે એકાન્ત ન મળ્યું એટલે અમે પાછાં આવ્યાં. પછી, મારું વેકેશન પૂરું થઈ ગયું એટલે હું સુરત ગયો.

પૂજ્ય બહેનશ્રી વાંકાનેર હતાં. તે વખતે દાસભાઈ (પુરુષોત્તમદાસ કામદાર) વાંકાનેર આવ્યા. 'અહીંથી હું ગુરુદેવનાં દર્શન કરવા રાજકોટ જાઉં છું' એમ તેમણે કહ્યું. બહેનશ્રીએ તે અવસર લઈ લીધો અને કહ્યુ કે 'મારે પણ દર્શન કરવા આવવું છે'. એમ કહીને બહેનશ્રી દાસભાઈ સાથે રાજકોટ ગયાં. ભાભી પણ સાથે ગયાં. બહેનશ્રીનો વિચાર ગુરુદેવને એકાન્તમાં કહેવાનો હતો એટલે સદરના ઉપાશ્રયે અંદર જઈને પહેલાં દાસભાઈને કહ્યું: 'તમે જરા આઘા ઊભા રહો'. દાસભાઈ, દૂરથી જોઈ શકે એ રીતે, આઘા ઊભા રહી ગયા. બહેનશ્રી ગુરુદેવ પાસે ગયાં, ને ભાવથી દર્શન કરીને વિનયપૂર્વક નમ્રતાથી બોલ્યાં: 'સાહેબ! આપના પ્રતાપે મને આત્મસાક્ષાત્કાર થયો છે'. ગુરુદેવ કહે: 'દાસભાઈ! અહીં ઓરા આવો'; કેમ કે બૈરાં સાથે એકલા ગુરુદેવ વાતો ન કરે ને! પછી ગુરુદેવે, જે પૂછવું હતું તે, બહેનશ્રીને પૂછ્યું: 'બહેન! તમને આત્મસાક્ષાત્કાર થતાં શું થયું?' બહેનશ્રીએ કહ્યું: 'આત્મા અકર્તા થઈ ગયો; કર્તૃત્વ છૂટી ગયું ને જ્ઞાતા થઈ ગયો'.—ઇત્યાદિ કહ્યું. માત્ર સ્વલ્પ પ્રશ્નોના ઉત્તરોથી જ પૂરો સંતોષ થઈ જવાથી વિશેષ કાંઈ પૂછવાને બદલે ગુરુદેવ ઠરી ગયા, શાન્ત-શાન્ત થઈ ગયા અને થોડી ક્ષણ પછી ગંભીર થઈને સ્વગત ગણગણ્યા: ઓહો! આત્મા ક્યાં સ્ત્રી કે પુરુષ છે? આત્મા ક્યાં બાળક કે વૃદ્ધ છે?' (બહેનશ્રીને તે વખતે માત્ર ઓગણીશમું વર્ષ ચાલતું હતું.)

પોતાને પરિભ્રમણનો કિનારો આવી ગયાની આનંદકારી વાત, ઉપર પ્રમાણે પરમોપકારી ગુરુદેવ સમક્ષ પ્રમોદપૂર્વક પ્રસ્તુત કરીને, પૂજ્ય બહેનશ્રી પાછા વાંકાનેર (મોટા ભાઈ વજુભાઈને ત્યાં) પધાર્યાં.

હવે પછી (સં. ૧૯૮૯થી) દર વર્ષે પૂજ્ય ગુરુદેવ જે ગામમાં ચાતુર્માસ રહ્યા હોય તે ગામમાં તેઓશ્રીનાં કલ્યાણકારી વ્યાખ્યાનોનો લાભ લેવા અર્થે પૂજ્ય બહેનશ્રીએ ચાર મહિના રહેવાનું શરૂ કર્યું. બહેન શાન્તાબેન તો એ પ્રમાણે રહેતાં જ હતાં. પૂજ્ય ગુરુદેવે તેમને કહ્યું: 'આ બહેન (ચંપાબેન) બહુ પાત્ર છે, ગંભીર છે, વિચારક છે, ઊંડપ છે, અને વૈરાગી છે, ઠરેલ છે; તમને લાભ થાય તેવાં છે. તમારે લાભ લેવા જેવો

છે.'—આમ પૂજ્ય ગુરુદેવે ભલામણ કરી. એ રીતે પૂજ્ય બહેનશ્રી (ચંપાબેન) અને બહેન શાન્તાબેનનો ચાતુર્માસમાં સાથે રહેવાનો યોગ શરૂ થયો.

પૂજ્ય ગુરુદેવે વિ. સં. ૧૯૯૧માં સોનગઢ મધ્યે 'પરિવર્તન' કર્યું. ત્યારપછી સં. ૧૯૯૪માં વૈશાખ વદ આઠમના દિને સ્વાધ્યાયમંદિરના ઉદ્‌ઘાટન સમયે અમે બંને ભાઈઓ માટે એક યાદગાર પ્રસંગ બન્યો. પૂજ્ય ગુરુદેવ તે દિવસે પ્રવચનમાં દૃઢતાથી બોલ્યા કે—"કુંદકુંદાચાર્યદેવ મહાવિદેહમાં ગયા હતા ને સમવસરણમાં શ્રી સીમંધર-ભગવાનની વાણી સાંભળવા માટે ત્યાં આઠ દિવસ રહ્યા હતા.—આ બધી નજરે જોયેલી વાત છે; કોઈ માને કે ન માને પણ આ વાત સત્ય છે".—આવી મતલબનું લગભગ બોલ્યા. વજુભાઈ ને હું વિચાર કરીએ કે—ગુરુદેવ આજે પ્રવચનમાં, 'આ વાત આમ જ છે' વગેરે આટલું બધું જોરપૂર્વક શું બોલ્યા? ભાઈ કહે : આપણે ગુરુદેવને પૂછવા જઈએ. અમે બહેનશ્રીને કહ્યું કે—ગુરુદેવ આજે પ્રવચનમાં આવું કાંઈક જે બોલ્યા તે વિષે અમારે તેમને પૂછવા જવું છે. બહેનશ્રી કહે : 'જાવ'. બહેનશ્રીને મનમાં એમ કે ભાઈઓ કંઈક જાણે તો તેમને લાભનું કારણ થાય; મારે તો કહેવું જ નથી, મહારાજ-સાહેબને કહેવું હશે તો કહેશે; તેથી કહે : 'ભલે જાવ'.

અમે પૂજ્ય ગુરુદેવ પાસે ગયા ને તેમને પૂછ્યું : 'સાહેબ! આજે પ્રવચનમાં આપે 'આ નજરે જોયેલી વાત છે' વગેરે શું કહ્યું? પહેલાં તો ગુરુદેવે, 'એવું અંગત—વ્યક્તિગત કાંઈ પૂછવાનું ન હોય' એમ જરા જોરથી કહ્યું. તે સાંભળી અમે મૌન થઈ ગયા અને ગુરુદેવ સાથે સ્વાધ્યાયમંદિરની ઓસરીમાં આંટા મારવા લાગ્યા. પછી ગુરુદેવ પાટ ઉપર બેઠા, અમે તેમની પાસે નીચે બેસી ગયા. બેઠા પછી પૂજ્ય ગુરુદેવે થોડી ટૂંકી ટૂંકી વાતો કરી. ગુરુદેવ, ગંભીર થઈને, બોલ્યા : બહેનને (બહેનશ્રી ચંપાબેનને) સં. ૧૯૯૩માં ચૈત્ર વદ આઠમના દિને, અનુભવમાંથી બહાર આવતાં, પૂર્વભવનું જાતિ-સ્મરણજ્ઞાન થયું છે. કુંદકુંદાચાર્યદેવ મહાવિદેહમાં સીમંધરભગવાનના સમવસરણમાં પધાર્યા હતા. ત્યારે બહેન ને અમે ત્યાં હતાં. હું ત્યાં રાજકુમાર હતો.—આમ બહેનને સ્મરણમાં આવ્યું છે. મને અંદરથી આવતું કે 'હું રાજકુમાર છું', મખમલનાં ને જરીનાં વસ્ત્રો પહેર્યાં છે,—વગેરે'. પણ બહેને કહ્યું એટલે ઘણું સ્પષ્ટ થયું. પાકું થયું. બહેન શેઠના દીકરા હતા.—ઇત્યાદિ ટૂંકી ટૂંકી થોડી વાતો કરી. પણ સાથે એમ પણ કહ્યું કે—'આ વાત કોઈને કહેવાની નથી....કોઈને નહિ'. વજુભાઈને તે વખતે બહેનશ્રી ઉપર એટલા બધા ભાવ આવી ગયા કે તેમણે હર્ષાશ્રુ સાથે ગદ્‌ગદ્ સ્વરે કહ્યું : 'સાહેબ! બહેનશ્રીને વંદણા કરવાની તો છૂટ આપો'. ગુરુદેવ કહે : 'ના; તેમને પણ નહિ, કોઈને નહિ; કેમ કે લોકોમાં બહાર ખબર પડી જાય, શંકા થાય કે ભાઈઓ વંદણા કરે છે માટે કાંઈક લાગે છે!'

પછી બહેનશ્રી પાસે જતાં તેમણે અમને પૂછ્યુ : 'શું તમે ગુરુદેવ પાસે જઈ

આવ્યા?' અમે હસતાં હસતાં કહ્યું : 'ગુરુદેવે તમને પણ કહેવાની ના પાડી છે'. તોય અમે તો, બહેનશ્રીએ જ સ્વયં ગુરુદેવને કહેલી વાત તેમને પણ કહેવાની ગુરુદેવે 'ના' કહી તેથી થયેલા આશ્ચર્ય સાથે, તેમને બધું કહી દીધું.........

હવે ત્યાર પછીનું તો બધું જાણીતું છે. પહેલાંનું જેટલું યાદ આવ્યું તેટલું કહ્યું. બાકી પ્રસંગો તો ઘણા બન્યા હોય, પણ યાદશક્તિ ઓછી અને તે પ્રસંગોને ઘણાં વર્ષો વીતી ગયાં તેથી ઘણા પ્રસંગો યાદ ન હોય.

[સભામાંથી પ્રશ્ન :— 'આ આત્માને પરિભ્રમણનો કિનારો આવી ગયો છે'—એ લખાણવાળા પત્રનો તમે શો ઉત્તર લખ્યો તે યોગ્ય લાગે તો કહેવા વિનંતિ.]

પરિભ્રમણના કિનારાવાળો પત્ર મળ્યા પછી મેં તેમને આ પ્રમાણે લખ્યું હતું :—

"બહેન ચંપા,

કાગળ વાંચીને હું તો દિંગજ થઈ ગયો છું. કોઈ ને કોઈ જાગ્યા જ કરે છે એમ જાણીને હર્ષ થાય છે. પાંચમા આરાના અંત સુધી શાસન જીવતું છે. કહે છે કે આ કાળમાં સંત મળવા દુર્લભ છે. હું તો સંતને મળવા—શોધવા—ન ગયો તો સંત મારે ત્યાં પધાર્યા હોય એમ લાગે છે! આટલી દુર્લભતાઓ મળી છતાં જો કાંઈ ન થાય તો કોનો વાંક?

મારી શંકાઓ શું શું છે, હું કયાં અટકું છું, મારો સ્વભાવ, મારી નિર્બળતાઓ—બધું તારી જાણ બહાર નથી. 'નિશાની કહા બતાવું રે, તેરો અગમ અગોચર રૂપ' એવા જવાબ કરતાં ઘણી વધારે આશા હું રાખું છું."

—આ પ્રમાણે, અપૂર્વ સાનંદાશ્ચર્યની ઊંડી લાગણી વ્યક્ત કરતા શબ્દો પત્રમાં લખાઈ ગયા હતા.

ખરેખર આ કાળે પરમાર્થને અનુકૂળ સર્વ યોગ આપણને સંપ્રાપ્ત થયા છે—તે આપણું પરમ પરમ સદ્‌ભાગ્ય છે. આપણને બાહ્ય યોગ મળવામાં તો કાંઈ ન્યૂનતા રહી નથી; હવે પુરુષાર્થ તો આપણે જ કરવાનો રહે છે. સ્વાનુભૂતિયુગપ્રવર્તક પૂજ્ય ગુરુદેવનો, ચેતનને જગાડનારો સ્વાનુભૂતિભર્યો મધુર રણકાર વર્ષો સુધી આપણને સાંભળવા મળ્યો, તેમ જ આજે પણ પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રીનાં સ્વાનુભૂતિરસતરબોળ સાહજિક વચનામૃતોનું મધુર શ્રવણ મળી રહ્યું છે, તેના જેવું પરમ અહોભાગ્ય કયું? હવે તો જે કાંઈ ખામી છે તે આપણા પુરુષાર્થની જ છે. જ્ઞાનીઓના પ્રતાપે આપણને સાચો પુરુષાર્થ આવડી જાય—એ જ અંતરની ભાવના છે.

સ્વાનુભૂતિપરિણત પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવનાં તેમ જ સ્વાનુભૂતિપરિણત પરમોપકારી પૂજ્ય બહેનશ્રીનાં પવિત્ર ચરણકમળ સદાય હૃદયમાં સંસ્થાપિત રહો.

—*—

* પડ્યો વસમો વિરહ ભગવતી માતનો! *

卐

આપણા પરમ-તારણહાર, સ્વાનુભૂતિપ્રધાન-અધ્યાત્મમાર્ગપ્રકાશક, પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામીનો 'ભાવિતીર્થંકરદ્રવ્ય'રૂપ અચિંત્ય અપાર મહિમા સમજાવનાર—જેમની સ્વાનુભવમુદ્રિત અધ્યાત્મ પવિત્રતાનો, અસાધારણ આરાધનાનો અને તથ્યસ્પર્શી નિર્મળ જાતિસ્મરણજ્ઞાનપરિણતિનો મહિમા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ અંતરના અસાધારણ અહોભાવથી મુમુક્ષુ સમાજ સમક્ષ ખૂબ ગાયો છે—એવાં આપણાં પરમોપકારી પ્રશમમૂર્તિ ભગવતી પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન (વર્ષ-૭૬) વૈશાખ વદ ૩, શનિવાર, તા. ૧૨-૫-૯૦ના રોજ રાત્રે ૧૦-૪૫ વાગ્યે પરમ સમાધિને પ્રાપ્ત થયાં છે. જેમની પ્રશમમુદ્રાનાં કેવળ દર્શન-માત્રથી પણ ક્ષણવાર ભવનો થાક વિસરાઈ જતો હતો એવાં એ કલ્યાણમૂર્તિ ભગવતી-માતાના ચિરવિયોગથી સમસ્ત મુમુક્ષુ સમાજોને—તેમાં વિશેષપણે તો સુવર્ણપુરીના મુમુક્ષુ સમાજને—ઘણો જ દુઃખદ આઘાત લાગ્યો છે. પૂજ્ય ભગવતી માતાના વિરહથી સોનગઢનું વાતાવરણ નિસ્તેજ તેમ જ અત્યંત શોકમગ્ન બની ગયું છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવે અધ્યાત્મવાટિકા વાવી અને સદુપદેશામૃતથી તેને અંકુરિત કરી. ભગવતી માતાએ પૂજ્ય ગુરુદેવની અધ્યાત્મવાટિકાનું આવાસની ચાર દીવાલો વચ્ચે રહીને પણ, પોતાના સ્વાનુભવવૈભવથી રક્ષણ, પોષણ અને વર્ધન કર્યું. એવા એ પરમાધારનો વિયોગ થતાં અરે! દુઃખ એ છે કે હવે એ વાટિકાના કુમળા છોડનું રક્ષણ કોણ કરશે? —આત્માર્થપ્રેરક તત્ત્વામૃત કોણ સીંચશે? માતાજીની અનુપસ્થિતિને લીધે સોનગઢનું જીવન નિષ્પ્રાણ—ખાલી ખાલી—લાગે છે. તેમાં, બ્રહ્મચારિણી બહેનોનાં દુઃખનું તો શું કહેવું? વિધિની ક્રૂર ગતિએ, જાણે કે તેમનું જીવનસર્વસ્વ લૂંટી લીધું હોય એવી તેમની હતપ્રભ સ્થિતિ થઈ ગઈ છે.

લઘુ વયથી બહેનશ્રીને ધર્મ વિશે સમજણમાં જેમનો સહારો હતો તે (બહેનશ્રીના વડીલ બંધુ) આદરણીય પંડિત શ્રી હિંમતલાલભાઈ, તેમનાં ધર્મપત્ની શ્રી સુશીલાબેન, ૪૯ વર્ષ જેટલા દીર્ઘ કાળ સુધી બહેનશ્રીની સેવાભક્તિમાં દિનરાત તત્પર એવાં તેમનાં ભાણેજી બ્ર૦ કંચનબેન વગેરે બધાં સગાં તેમના વસમા વિરહથી દુઃખાનુભવ કરી રહ્યાં છે. પોતાના ઘર-આંગણે ઊગેલ કલ્પતરુના—પાકેલ સંતરત્નના—વિયોગથી બધાંને અસહ્ય આઘાત લાગ્યો છે. બધાંએ પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય માતાજી પાસે આત્માનું તેમ જ સંસારની અનિત્યતાનું સ્વરૂપ સાંભળ્યું—સમજ્યું છે, જેથી યથાશક્તિ સમાધાનપરિણતિએ સૌ વર્તી રહ્યાં છે. આ દુઃખદ પ્રસંગથી પં૦ શ્રી હિંમતભાઈની અંતઃપરિણતિમાં તો

વિરક્તિ ખૂબ જ વધી ગઈ હોય એવો, તેમની મુદ્રા ઉપરથી સ્પષ્ટ ભાસ થાય છે.

સમાધિના દિવસે બહેનશ્રીનું સ્વાસ્થ્ય, આગલા દિવસ કરતાં, કાંઈક ઠીક હતું—સારું લાગતું હતું. દૈનિક ક્રમ—પ્રાતઃ જિનદર્શન ને પૂજન, દાતણ-સ્નાન, ધ્યાન, ભોજન, સ્વાધ્યાય તથા દર્શનાર્થીઓને દર્શન વગેરે—યથાવત્ સ્વાસ્થ્યની પ્રસન્નતાપૂર્વક થયો હતો. સાંજે અર્ધો કલાક બ્ર૦ ચંદુભાઈ સાથે મલાડમાં ઉજવાયેલ પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા વિષે પ્રસન્નતાપૂર્વક વિવિધ વાતો કરી, રાત્રે ૯॥ સુધી પંડિત શ્રી હિંમતભાઈ પાસે, સાંજે ફરવામાં ભાઈઓ સાથે થયેલી તેમની તત્ત્વચર્ચા રસપૂર્વક સાંભળી. બહેનશ્રીએ પોતે, રોજની જેમ, પૂછયું: આજે તમારે ભાઈઓની ચર્ચામાં શું ચાલ્યું હતું? પંડિતજીએ કહ્યું:

ધર્મચર્ચામાં કોઈ ભાઈએ પ્રશ્ન કર્યો કે—આત્માના ધ્રુવત્વ—અન્વય—સામાન્ય પ્રત્યેના જોરથી જ કેમ મોક્ષમાર્ગ પ્રગટે અને તેના વિના મોક્ષમાર્ગ કેમ ન જ પ્રગટે?

આ પ્રશ્ન સંબંધી ચર્ચાનો સાર આ પ્રમાણે છે:—જ્ઞાનનું ઉદાહરણ લઈને સમજીએ. જ્ઞાની ઝાડને જાણતાં, ઝાડને જાણનાર જ્ઞાનવિશેષને મુખ્ય કરતો નથી પણ તેની સાથે રહેલ જ્ઞાનસામાન્ય પર જ તેનું જોર હોય છે. તે જ્ઞાનસામાન્ય એટલે માત્ર 'જ્ઞાન ...જ્ઞાન...જ્ઞાન' એટલું જ નહિ પરંતુ 'કેવળજ્ઞાનના ધ્રુવ સામર્થ્યયુક્ત જ્ઞાન....જ્ઞાન.... જ્ઞાન'. આ શક્તિભૂત સામર્થ્યનો જ્ઞાનીને સાનુભવ ખ્યાલ હોવાથી 'શક્તિ-અપેક્ષાએ મારું બધું મારામાં મોજૂદ છે, કાંઈ હણાયું નથી' એવી તૃપ્તિ તેને વર્તે છે અને સહજ ઉદાસીનતા—નિઃસ્પૃહતા—નિરપેક્ષતા—વૈરાગ્ય તેને વર્તતાં હોય છે જે મોક્ષમાર્ગ છે.

અજ્ઞાનીને શક્તિભૂત સામર્થ્યનો ખ્યાલ નહિ હોવાથી 'મારું બધું મારામાં મોજૂદ છે' એવી આત્મતૃપ્તિ તેને હોતી નથી અને સહજ ઉદાસીનતા, નિઃસ્પૃહતા, નિરપેક્ષતા લેશમાત્ર વર્તતાં નથી. તેથી તેને મોક્ષમાર્ગનો પ્રારંભ પણ નથી. કદાચ તે 'સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો' એમ કહેતો હોય તોપણ તેને શક્તિભૂત ધ્રુવ સામર્થ્યનો ખ્યાલ નહિ હોવાથી તેનું તે કથન સમજ્યા વગરનું છે. તે ભલે દ્રવ્યમુનિપણું પણ પાળતો હોય તોપણ તે નરકાદિના ભયાદિમૂલક હોય છે, જે સાચું મુનિપણું નથી.

જ્ઞાની અને અજ્ઞાનીની માન્યતાનો તફાવત તીરના દૃષ્ટાંત દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યો હતો:—જ્ઞાની પોતાને ધનુષ્ય પર ચડાવીને ખેંચેલા તીર જેવો (શક્તિભૂત ધ્રુવ સામર્થ્યવાળો) માને છે અને અજ્ઞાની પોતાને ધનુષ્યથી દૂર પડેલા તીર જેવો (શક્તિભૂત ધ્રુવ સામર્થ્ય વિનાનો) માને છે. આ ઘણો મોટો તફાવત છે જે ચર્ચા દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો.

બીજો એક પ્રશ્ન કોઈ ભાઈએ રજૂ કર્યો હતો કે—સમ્યગ્દર્શન પ્રગટતાં જે આંશિક શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટે છે તેમાં આત્માનું શક્તિભૂત ધ્રુવ સામર્થ્ય કઈ રીતે અનુભવાય?

ઉત્તરરૂપે 'વચનામૃત'નો ૩૭૨મો બોલ ચર્ચવામાં આવ્યો હતો જેથી ઘણી સ્પષ્ટતા થઈ હતી.

૩૭૨મો બોલ આ પ્રમાણે છે :—

જેમ પાતાળકૂવો ખોદતાં, પથ્થરનું છેલ્લું પડ તૂટીને, તેમાં કાણું પડતાં, તેમાંથી પાણીની જે ઊંચી શેડ ઊડે, તે શેડને જોતાં પાતાળમાંના પાણીનું અંદરનું પુષ્કળ જોર ખ્યાલમાં આવે છે, તેમ સૂક્ષ્મ ઉપયોગ વડે ઊંડાણમાં ચૈતન્યતત્ત્વના તળિયા સુધી પહોંચી જતાં, સમ્યગ્દર્શન પ્રગટતાં, જે આંશિક શુદ્ધ પર્યાય ફૂટે છે, તે પર્યાયને વેદતાં ચૈતન્ય-તત્ત્વનું અંદરનું અનંત ધ્રુવ સામર્થ્ય અનુભવમાં—સ્પષ્ટ ખ્યાલમાં આવે છે.

આ બોલની ચર્ચાથી ઘણા ભાઈઓને બહુ ખુલાસો થયો હતો.

પૂજ્ય બહેનશ્રીએ આ આધ્યાત્મિક ચર્ચાની વાત બહુ ધ્યાન દઈને પ્રમોદપૂર્વક સાંભળી હતી.

૯॥ પછી રોજ કરતાં વહેલાં શયનની તૈયારી કરી. "માસીબા! આજે આપની તબિયત ઠીક છે એટલે આપણે 'સુખધામ અનંત સુસંત ચહી....' ઇત્યાદિ સ્તુતિપાઠ—જે શયન પહેલાં રોજ બધાં ભેગા મળીને બોલતાં તે—સાથે ગાઈએ" એમ બહેનશ્રીનાં ભાણેજી શ્રી ચંદ્રમણિબેને કહ્યું. ઉત્તરમાં ભગવતીમાતાએ કહ્યું : '**મારું સુખધામ મારામાં, તમારું સુખધામ તમારામાં.**' છેલ્લે, '**આજનો લહાવો લીજિયે**' એમ કહી, થોડી વાર ધ્યાનમગ્ન રહી, પૂજ્ય ભગવતીમાતા સૂઈ ગયાં. અર્ધો કલાક સારી નિદ્રા આવી ગઈ હતી. પૂજ્ય માતાજીની સેવાશુશ્રૂષાથી પરવારીને ભાણેજી બ્ર૦ કંચનબેન તથા તેમની ભાણેજી જ્યોતિ તદ્દન નજીક બારણામાં શાસ્ત્રવાંચન કરતાં હતાં. ત્યાં અચાનક ઓડકાર જેવો માતાજીના ગળાનો અવાજ સંભળાયો. તુરત જ કંચનબેને પોતાની ભાણેજીને—કે જે સૂવા પહેલાં ઓસરીનું બારણું બંધ કરતી હતી તેને—કહ્યું : 'જ્યોતિ! ચાલ, આપણે જોઈએ કે માસીબાને આવો અવાજ કેમ થયો? તરત જ ઝડપથી બ્ર૦ કંચનબેન, જ્યોતિબેન તથા બ્ર૦ ઉષાબેન—ત્રણે માતાજીની પથારી પાસે ગયાં અને 'માસીબા! માસીબા! માસીબા! કરી માતાજીને બોલાવ્યા, પણ જવાબ ન મળ્યો. જવાબ કોણ આપે? પૂજ્ય માતાજી તો સમાધિપરિણતિએ, વેઠેલા વસમા વિરહને ભાંગીને પૂજ્ય ગુરુદેવ પાસે પહોંચી ગયાં હતાં—આપણને નોધારા મૂકીને મહાપ્રયાણ કરી દિવંગત બની ગયાં હતાં!

કંચનબેને નાડ તપાસી અને કહ્યું : 'જ્યોતિ ! નાના મામા (પંડિતજીને) તથા મામીને જલદી બોલાવ. પંડિતજી તથા મામીએ આવીને નાડ વગેરે જોયું અને પંડિતજીએ પોતાની પ્રિય ભગિનીના (પૂજ્ય બહેનશ્રીના) ગાલ ઉપર હાથ ફેરવતાં કહ્યું : 'બહેન ! બહેન ! બહેન એક વાર તો બોલો !' એમ કહી એકીટશે શાંત મુદ્રા જોતા રહ્યા. ને બધાં શોકમગ્ન થઈ ગયાં. પછી તરત જ બ્ર૦ ચંદુભાઈને બોલાવ્યા. તેમણે પણ નાડી વગેરે જોયું, કોઈને તેમના મુખ પર પરમ-આધાર ખોયાની દુઃખભરી ગંભીર ઉદાસી વ્યાપી ગઈ. ડૉ. માધુરીબેન આવી ગયાં, તેમણે પૂજ્ય માતાજીને તપાસ્યાં અને કહ્યું : 'પૂજ્ય માતાજી આપણને છોડીને ચાલ્યા ગયા છે.' પછી થોડી વારમાં તરત જ આશ્રમવાસી બ્ર૦ બહેનોને તથા સ્થાનિક મુમુક્ષુમંડળના અગ્રગણ્ય શ્રી હીરાભાઈ, રસિકભાઈ વગેરેને બોલાવી લીધા.

અરે કાળ ! અરે વિધિ ! તારી કેવી કારમી ક્રૂર ગતિ ? તે અણધાર્યો છાપો મારીને ભક્તોના જીવનસર્વસ્વને લૂંટી લીધું !—ભક્તોને નિરાધાર બનાવી દીધા ! પૂજ્ય ગુરુદેવે પાયેલા અમૃતને વાગોળતાં-વાગોળતાં, તેનાં રહસ્યો હવે અમને કોણ સમજાવશે ? દર્શનમાત્રથી અંતરમાં તાત્ત્વિક સમાધાન થઈ જાય એવી એ ભવ્ય પ્રશમમુદ્રા પ્રત્યક્ષ નિહાળવાનું સૌભાગ્ય હવે અમને ક્યાં મળશે ?

વાયુવેગે મંડળમાં બધાને દુઃખદ ઘટનાની જાણ થઈ ગઈ અને બધા વિલાપ કરતા પૂજ્ય માતાજીના ઘરે એકત્રિત થઈ ગયા. પૂજ્ય ધર્મમાતાના એકાએક અણધાર્યા દુઃખદ વિયોગથી બધાને અસહ્ય આઘાત લાગ્યો. પૂજ્ય ગુરુદેવ જતાં માતાજીનું આપણને શરણ હતું, હવે આપણું શરણ કોણ ? તત્ત્વ તેમ જ માર્ગ સમજવામાં ઊભી થતી મૂંઝવણ હવે કોની પાસે મૂકશું અને તેનું સમાધાન કોણ કરશે ?—વગેરે વિચારોથી અસહાયપણું અનુભવતાં બધાનાં હૃદય ભાંગી પડ્યાં. પંડિતજીના વદન પર પણ અપાર વેદના દેખાતી હતી.

સોનગઢની ટેલિફોન-લાઈન કામ કરતી નહિ હોવાથી, તરત જ બે-ત્રણ ભાઈઓને ભાવનગર મોકલી, લાઇટનીંગ કોલથી મુંબઈ, જામનગર, રાજકોટ, અમદાવાદ, દિલ્હી, કલકત્તા, બેંગલોર, હૈદ્રાબાદ, મદ્રાસ વગેરે મોટાં શહેરોનાં મુમુક્ષુમંડળોને આ અત્યંત દુઃખદાયી ઘટના તથા સમાધિવિધિના (અગ્નિસંસ્કારના) સમયના સમાચાર પહોંચાડવાની વ્યવસ્થા કરી; તથા કોલમાં બધાને કહી દીધું કે તેઓ પોતાના આજુબાજુનાં ગામનાં મંડળોને કોલથી આ દુઃખદ સમાચાર શીઘ્ર જણાવી દે, જેથી અંતિમ દર્શન માટે તેઓ સમયસર પહોંચી શકે.

સમાચાર સાંભળતાં વેંત જ ભક્તો—મોટર, મેટાડોર, બસ, ટ્રેઈન અને પ્લેઈન વગેરે જેમને જે સાધનો મળ્યાં તે દ્વારા—અંતિમ દર્શન માટે શીઘ્ર રવાના થઈ ગયા.

દર્શન માટે ગામના માણસોનો પ્રવાહ તો ચાલુ થઈ જ ગયો હતો, ત્રણેક કલાક પછી નજીકના બહારગામના ભક્તોનો પ્રવાહ શરૂ થયો. સોમવાર સવાર સુધીમાં લગભગ પાંચ હજાર જેટલા મુમુક્ષુ ભક્તો પહોંચી ગયા હતા. વિધિના ક્રૂર પ્રહારના અસહ્ય આઘાતનું વેદન બધાની મુખમુદ્રા ઉપર જોવામાં આવતું હતું. કોઈ ફળિયામાં, કોઈ રૂમમાં, કોઈ સ્વાધ્યાયમંદિરના કંપાઉંડમાં, કોઈ ગુરુદેવના સમાધિમંદિરમાં કે કોઈ એકાંત ખૂણામાં—સર્વત્ર ઉપકારીના વિયોગના શોકમાં વિલાપ કરતા નજરે પડતા હતા. તે વખતે સુવર્ણપુરીનું વાતાવરણ એટલી ગમગીનીથી ભરેલું હતું કે જોતાં વજ્રની છાતી પણ પીગળી જાય!

સોમવારે સવારે પૂજ્ય માતાજીના પાર્થિવ દેહને શિબિકામાં બિરાજમાન કરીને સ્વાધ્યાયમંદિરના કંપાઉન્ડમાં વિશાળ મંડપ તળે જાહેર દર્શન માટે રાખવામાં આવ્યો હતો. બહારગામથી મુમુક્ષુઓનાં વૃંદ આવ્યે જ જતા હતાં તેથી નિશ્ચિત સમય કરતાં સમાધિયાત્રાનો સમય એક કલાક મોડો કરવામાં આવ્યો હતો. સમય થતાં સમાધિયાત્રાનો આરંભ—શિબિકા ઉપાડવાની વિધિ—પૂજ્ય બહેનશ્રીના વડીલ બંધુ આ૦ પં૦ શ્રી હિંમતભાઈ, ભત્રીજા સર્વશ્રી જિતુભાઈ, પ્રદીપ, જયંત, નિજેશ અને વિકાસ (ભાણેજ) વગેરે કુટુંબીઓ દ્વારા થયો. પૂજ્ય માતાજીના ઘર સુધી પહોંચ્યા પછી વારાફરતી ઘણા મુમુક્ષુઓએ શિબિકા ઉપાડવાનો લાભ લીધો હતો. ગ્રામજનતાને પૂજ્ય માતાજીનાં અંતિમ દર્શનનો લાભ મળે એ હેતુથી સમાધિયાત્રા ગામમાં ફરીને, પાલીતાણા-રોડ ઉપર થઈને સ્વાધ્યાયમંદિર આવી હતી, જ્યાં પૂજ્ય ગુરુદેવના સમાધિમંદિરની બાજુમાં પૂજ્ય માતાજીની અંતિમ સમાધિવિધિ (અગ્નિસંસ્કાર) કરવાનું નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યું હતું. સમાધિવિધિના પ્રારંભમાં આદરણીય પંડિતજીએ સિદ્ધભક્તિનો અને સમાધિભક્તિનો પવિત્ર પાઠ સંભળાવીને ણમોકાર-મંત્રનો કાયોત્સર્ગ કરાવ્યો હતો. ત્યાર પછી પૂજ્ય માતાજીના પાર્થિવ દેહને સુખડના હાર પહેરાવવાનો ક્રમ રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કુટુંબીઓ, સમસ્ત મુમુક્ષુમંડળોના પ્રતિનિધિઓ, અન્ય અગ્રગણ્ય મહાનુભાવો, બ્ર૦ બહેનો, અગ્રગણ્ય મુમુક્ષુ મહિલાઓ વગેરે સેંકડો ભક્તોએ હાર પહેરાવીને, ઉપકારી સત્પુરુષના વિરહતાપથી દુઃખિત હૃદયે, પોતાની ભક્તિભાવભીની અંજલિ આપી હતી. ત્યાર પછી ચિતા ઉપર ગોઠવેલ પૂજ્ય માતાજીના પાર્થિવ દેહને અગ્નિપ્રદાન પં. શ્રી હિંમતભાઈ તથા જિતુભાઈ વગેરે કુટુંબીઓએ કર્યું હતું. તે વખતના કરુણ દૃશ્યનું શું કહેવું? પંડિતજીનાં ધર્મપત્ની સુશીલાબેન, ભાણેજી બ્ર૦ કંચનબેન વગેરેનાં હૃદય સાવ ભાંગી ગયાં હતાં. તેમની હૃદયવેદનાના જોનારને પણ અશ્રુધારાઓ વહી જતી હતી.

પૂજ્ય માતાજીનો સાધનાસમૃદ્ધ ભવ્ય આત્મા તો દેહ છોડવાના સમયે જ સ્વર્ગ-લોકમાં પહોંચી ગયો હતો, તે જ સમયે તેમનો આપણને વિયોગ થઈ ગયો હતો; પણ

દર્શનનું આલંબન એવી જે તેમની ઉપશમરસભરપૂર સૌમ્ય દેહાકૃતિ, તે પણ સદાને માટે અદશ્ય થઈ ગઈ. અરેરે! ખેદ છે કે આવા ઉપકારી સ્વાનુભવી સત્પુરુષનો વિયોગ થતાં આપણા ભરતક્ષેત્રનાં ભાગ્ય ખૂટ્યાં!

સાંજે ચાર વાગ્યે, સ્વાધ્યાયમંદિરના કંપાઉંડમાં બાંધેલ વિશાળ મંડપમાં પૂજ્ય માતાજીને ઉપકૃતભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરવાનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સર્વપ્રથમ આપણા આદરણીય પંડિતજી શ્રી હિંમતલાલભાઈએ પોતાની વહાલી ભગિનીને—ભારતવર્ષના અજોડ સાધકરત્ન પૂજ્ય બહેનશ્રીને—તેમની પવિત્ર સાધનાને બિરદાવતા થકા ભક્તિભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરી હતી. ત્યાર પછી અનુક્રમે અનેક અગ્રગણ્ય મહાનુભાવોએ પણ ઉપકૃતભાવભીની અંજલિ સમર્પિત કરી હતી.

અહો! પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતીમાતાના ઉપકાર મહિમા વિષે શું કહ્યું જાય? તે તો વચનાતીત છે. ખરેખર, સીમંધરનાથના સમવસરણમાંથી પધારીને એ વિદેહી મહેમાનોએ—પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેને—ભરતક્ષેત્ર વિષે આ કળિકાળમાં, ભગવાન મહાવીરસ્વામી તેમ જ ભગવત્કુંદકુંદાચાર્યદેવ દ્વારા પ્રણીત, સ્વાનુભૂતિપ્રધાન અધ્યાત્મ માર્ગ બતાવીને ભરતક્ષેત્ર ઉપર—આપણા મુમુક્ષુ સમાજ ઉપર મહાન-મહાન ઉપકાર કર્યો છે. દાસાનુદાસપરિણતિપૂર્વક ઉપકૃતભાવે તે ઉભય મહાન આત્માઓને અત્યંત ભક્તિ સહ પ્રણામ.

સ્વાનુભવપરિણત પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવ તેમ જ સ્વાનુભવવિભૂષિત પરમોપકારી પૂજ્ય ભગવતીમાતાનાં પવિત્ર ચરણકમળ સદાય હૃદયમાં સંસ્થાપિત રહો.

ગણનાતીત ગુરુ-ઉપકાર મુજ અણુ-અણુએ રે,
શબ્દોથી કેમ કથાય, નમું નમું ભાવે રે.

❀

તુજ જ્ઞાનધ્યાનનો રંગ અમ આદર્શ રહો;
હો શિવપદ તક તુજ સંગ, માતા! હાથ ગ્રહો.

પરમોપકારી પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન પ્રતિ—

* ઉપકૃતભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ *

—આદરણીય પં. શ્રી હિંમતલાલભાઈ જે. શાહ

નર ધન્ય તે, સુકૃતાર્થ તે, પંડિત અને શૂરવીર તે,
સ્વપ્નેય મલિન કર્યું ન જેણે સિદ્ધિકર સમ્યક્ત્વને.

તે નર ધન્ય, સુકૃતાર્થ, પંડિત અને શૂરવીર ઇત્યાદિ બધુંય છે કે જેણે, દિવસે જાગ્રત અવસ્થામાં તો નહિ જ પણ રાત્રે સ્વપ્નમાં પણ, સિદ્ધિદાતા સમ્યક્ત્વને મલિન કર્યું નથી. પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન તેવાં હતાં. એ સિવાય બીજા ઘણાય લૌકિક ગુણો પણ તેમનામાં વિકાસ પામ્યા હતા. આવી વિરલ અધ્યાત્મવિભૂતિસંપન્ન વ્યક્તિનો આજે વિયોગ તે આપણને મહા-આઘાતજનક છે. જેની કલ્પના પણ થઈ શકતી નહોતી, જે કલ્પનામાં પણ રડાવતો, તે દિવસ અંતે જોવાનો આવ્યો તે આપણું દુર્ભાગ્ય છે. પણ શું થાય? સંસાર એવો જ છે.

રહના નહીં દેશ વિરાના હૈ, ...રહના૦
યહ સંસાર કાંટેકી વાડી,
ઉલઝ ઉલઝ મર જાના હૈ. ...રહના૦

આ સંસાર ઉજ્જડ વેરાન છે, કાંટાની વાડી છે, તેમાં મુંઝાઈ-મુંઝાઈને મરવાનું છે. આવા વેરાન સંસારમાં મહાપુણ્યે સત્પુરુષનો યોગ પ્રાપ્ત થયો. અરે! સત્પુરુષનું પણ અસ્થાયીપણું? હે વિધિ! આખું જગત ભલે તું અસ્થિર રાખ, પણ એક કલ્યાણકારી સત્પુરુષને તો તું તેમાંથી મુક્ત રાખ! અરે એનો પણ સંસારમાં વિયોગ? એના સિવાય જીવ જીવી કઈ રીતે શકે?—સુખ કઈ રીતે પ્રાપ્ત કરી શકે? પણ એ વિયોગજનિત દુઃખનો બળાપો કર્યે શું વળે? એ કુદરત વિરુદ્ધ કાંઈ થઈ શકે એમ નથી. વાસ્તવિક વસ્તુસ્થિતિને હૃદયગત કરી, રોદણાં રોઈને નહિ પણ પુરુષાર્થ કરીને, એ સંસારરૂપ વેરાન દેશમાંથી બહાર નીકળી શકાય તો તે જ એક કર્તવ્ય છે; અને તેનો એકમાત્ર ઉપાય છે આત્મતત્ત્વની અનુભૂતિ અને તેમાં સ્થિરતા. તે આત્માનુભૂતિ આ વિષમ કાળે પરમ ચમત્કારિક આત્મા પૂજ્ય બહેનશ્રીએ ૧૮ વર્ષની લઘુ વયમાં સાધી લીધી. જ્યારે સ્વાનુભૂતિ જેવી કોઈ ચીજ લોકોને ખ્યાલમાં પણ નહોતી, એ વાત આવતાં 'આ વળી શું' એમ કહેતા, એ સમયમાં ક્રિયાકાંડ ઉપરથી વૃત્તિ હટાવીને પોલાં

અનુપણાનાં પલાખાં પરથી વૃત્તિને પાછી વાળીને એમણે સ્વાત્માનુભૂતિનો જબ્બર પુરુષાર્થ કર્યો અને છેવટે તે ભવભ્રમણછેદક પરિણતિ પ્રાપ્ત કરી.

"ભાઈ! સંસાર દુઃખમય છે. માટે આત્માને પુરુષાર્થ કરી તેમાંથી તારી લેવાની જરૂર છે. પ્રમાદ કરવો યોગ્ય નથી. જૈનદર્શન સત્ય છે એમ મેં તો જાણ્યું છે. તમે પણ પ્રમાદ છોડી, વૈરાગ્ય વધારી વિચારશો તો એમ જ જણાશે. પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી." "ભાઈ! આ આત્માને પરિભ્રમણનો કિનારો આવી ગયો છે..." આવાં વહાલભરેલાં સંબોધનથી મારા ઉપર જે અપાર કૃપા વરસાવતાં તે પૂજ્ય વહાલાં બહેનશ્રીનો વિયોગ મારા માટે એક પરમ અમૂલ્ય ચીજનો વિયોગ છે; અને તે વિયોગ અત્યંત હૃદયવિદારક છે. અપાર અપાર કરુણા અને કૃપા તે પવિત્ર આત્માને મારા પ્રત્યે હતી. તે બધું વિધિએ આજ ઝૂંટવી લીધું. એનું મને અપાર દુઃખ છે.

મારા ઉપર તો તેમનો અનહદ ઉપકાર છે જ પણ આખા મુમુક્ષુ જગત ઉપર પણ છે. મુમુક્ષુ જગત માટે તેમની મુદ્રા પણ પુરુષાર્થપ્રેરક હતી—તેમનાં વચનો તો હતાં જ.

પૂજ્ય ગુરુદેવ પણ તેમનાં વચનો માટે મોંફાટ વખાણ કરતા. તેમની પ્રશંસા માટે તેમને શબ્દો ઓછા પડતા.

જેમ માળામાં મણકાનો મેર હોય છે તેમ બહેન (ચંપાબેન) તો આખા મંડળના—મણકાના મેર છે. એમનાથી જ મંડળ શોભે છે. બહેન તો ભગવતીસ્વરૂપ છે, ભગવતીમૂર્તિ છે. ...એમના જેવાં દુનિયામાં કોઈ સ્ત્રી નથી. સ્ત્રીઓનાં મહાભાગ્ય છે કે આવા કાળમાં—આવા મિથ્યાત્વના જોરના કાળમાં એમનો અહીં જન્મ! એ તો જે બહુમાન કરશે એમનાં મહાભાગ્ય છે....ચંપાબેન તો ધર્મરત્ન છે, આરાધનાની દેવી છે, પવિત્રતામાં આખા ભારતમાં અજોડ છે. એક વાર ભાવથી જે એમનાં દર્શન કરશે એનાં અનંત કર્મબંધન ઢીલાં થઈ જશે. એમનાં ચરણોમાં જે વિંટાઈને રહેશે એને ભલે સમ્યગ્દર્શન ન થાય, તત્ત્વનો અભ્યાસ ન હોય તોય એનો બેડો પાર છે. ચંપાબેન તો આ કાળનું આશ્ચર્ય છે. ...ચંપાબેન એટલે કોણ?! એમનો અનુભવ, એમનું જ્ઞાન, સમતા અલૌકિક છે. ...બહેનની તો શી વાત કરું! એમની નિર્મળ દૃષ્ટિ અને નિર્વિકલ્પ સ્વાત્માનુભૂતિ આ કાળે અજોડ છે. એ તો અંદરથી જ ઉદાસ-ઉદાસ છે. તેમને વિષે વિશેષ શું કહું? અમારે મન તો તે ભારતનું ધર્મરત્ન, જગદંબા, ધર્મમાતા, ધર્મમૂર્તિ, હિંદુસ્તાનનો ચળકતો તારો છે. તેમનાં વચનામૃતમાં તો અમૃતધારાનો વરસાદ છે, બાર અંગનું માખણ છે. બહેનનું વચનામૃત પુસ્તક સર્વોત્કૃષ્ટ છે—આખા સમયસારનો સાર એમાં આવી ગયો છે એટલે સર્વોત્કૃષ્ટ છે.

—આ રીતે અદ્દભુત ભાવવાળા શબ્દો પૂજ્ય ગુરુદેવના શ્રીમુખેથી નીકળતા; અને એમને (બહેનશ્રીને) જોતાં જ એમને વાત્સલ્ય ઊભરાતું. બહેનશ્રીને સભામાં આવતાં દેખે તો કહેતાં : "બહેન માટે જગ્યા કરો, 'ધર્મની શોભા' ચાલી આવે છે." એવાં મહિમાભર્યાં વિશેષણોથી સંબોધતા. એ 'ધર્મની શોભા' આજે આપણી વચ્ચેથી ચાલી ગઈ; આપણે અશોભિત થઈ ગયા, આપણી શોભા ગઈ. પૂજ્ય ગુરુદેવના ગયા પછી સોનગઢને એક જીવંત તીર્થ તરીકે ટકાવનાર એ મહાન વિભૂતિ ચાલી ગઈ. ગુરુદેવની ગેરહાજરીમાં તેમણે દસ વર્ષ સુધી ઝૂઝીને—પોતાના સ્વભાવ વિરુદ્ધ તત્ત્વોપદેશ વગેરેનાં કામમાં પરાણે પણ થોડાઘણાં પડીને—આ ધર્મતીર્થને સાધનાધામ તરીકે ટકાવી રાખ્યું. એ ઉપકારી વિભૂતિ આજે ચાલી ગઈ. પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય બહેનશ્રીનાં ચરણોથી પાવન થયેલ આ સોનગઢ અલબત્ત એક અદ્દભુત તીર્થ અને સાધનાનિકેતન તરીકે સદાય દેદીપ્યમાન રહેશે. તોપણ અત્યારે તો આપણે સૌ સાધકો જાણે કે નોધારા થઈ ગયા હોઈએ એવી એકલતાની લાગણી અનુભવીએ છીએ. પૂજ્ય ગુરુદેવ ગયા અને પૂજ્ય બહેનશ્રી પણ ગયાં!

આવાં પૂજ્ય બહેનશ્રીને સંભારીને હવે તો શું આપણે દુઃખી જ થવાનું?! તે ઉપકારમૂર્તિને સંભારીને દુઃખી થવાને બદલે આપણે આત્મપ્રાપ્તિનો પુરુષાર્થ કરીએ, એમનો જે ઉપદેશ છે તે આપણે હૃદયમાં ઉતારીએ, તો જ આ વેરાન દેશમાંથી મુક્ત થવાનો માર્ગ આપણને હાથ આવે. તેમણે જેવો પુરુષાર્થ કર્યો તેવો જ પુરુષાર્થ આપણે કરીએ અને આ દુઃખમય સંસારમાંથી સદાને માટે છૂટીએ એ જ કરવાનું છે.

એ મહાન આત્માઓ—પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી અને તેમની સુશિષ્યા પૂજ્ય ભગવતી માતા—આકાશમાંથી-સ્વર્ગમાંથી પણ, આપણને સાચા પુરુષાર્થનો રાહ સૂઝે એવો કલ્યાણકારી આશીર્વાદ વરસાવે—એ આપણે વિનંતી કરીએ છીએ. અકારણ કરુણાના સાગર એવા એ કલ્યાણરૂપ આત્માઓ આપણા પર કરુણા કરી આપણને આ ભવભ્રમણનાં દુઃખોમાંથી છોડાવશે અને હંમેશને માટે શાશ્વત સુખ અને આનંદનાં સ્થાન બનાવશે. એ જ આપણી એ મહાત્માઓને વિનંતી છે. તેઓ મહા કરુણાવંત છે, તેઓ અપાર કૃપાવંત છે. તેઓ જીવંત હતા ત્યારે જે કરતા તેથી પણ વિશેષ ત્યાંથી કરે, આપણો આત્મા તે ઝીલે અને આ દુઃખમય ભવભ્રમણમાંથી છૂટે—એ જ એક અંતરની ભાવના છે.

—❀—

* શ્રદ્ધાસુમન : પૂજ્ય ભગવતી માતાને *

—શ્રી હસમુખલાલ પોપટલાલ વોરા, મુંબઈ

પરમ ઉપકારી, ક્ષમાસાગર, કરુણામૂર્તિ, અધ્યાત્મવિભૂતિ પૂજ્ય ભગવતી માતાજી આપણા સહુ વચ્ચેથી, આપણને વિલાપ કરતા છોડીને, આટલા જલદી ચાલ્યા જશે તેવી કલ્પના સુદ્ધાં હજુ આવતી નથી.

બાળવયે આનંદરસભીની નિર્મળ સ્વાનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરીને—પોતાનું કાર્ય ઉગ્ર પુરુષાર્થથી સંપૂર્ણપણે કરીને—આપણા વચ્ચેથી વિદાય લીધી છે. વર્ષો સુધી તેનો ઊંડા ઘા રુઝાય તેમ નથી. સમસ્ત ભક્તજનો અત્યંત વિષાદ અને વ્યથા અનુભવી રહ્યો છે.

પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના દેહવિલય બાદ પૂજ્ય ભગવતી માતાજીએ શાસનનો ધર્મધ્વજ દિન-પ્રતિદિન ઊંચો ને ઊંચો લહેરાવ્યો છે, પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં સાગર સમા ગંભીર તત્ત્વોને 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' જેવા નાના કુંભમાં સમાવી મુમુક્ષુ-સમાજને અમૃતનું સીંચન કર્યું છે. સ્વાનુભવરસ પ્રાપ્ત કરીને એક જુદો જ સ્વાનુભૂતિ-યુગ પ્રવર્તાવ્યો છે. સમસ્ત મુમુક્ષુસમાજ પરમ-ઉપકારી પૂજ્ય ભગવતી માતાજીનો અત્યંત આભારી છે.

આવાં મહાનવિભૂતિ, ક્ષમાસાગર, કરુણામૂર્તિ, ધર્મરત્ન, ભગવતી ધર્મમાતાને મારા તરફથી, મારાં માતુશ્રી તરફથી તથા મારા સમસ્ત કુટુંબ તરફથી શ્રદ્ધાસુમન અર્પણ કરું છું, અને તેઓશ્રીએ આપેલી શુદ્ધાત્મતત્ત્વસ્પર્શી અનુભવરસભીની અનુપમ વાણીનું નિત્ય શ્રવણ, ચિંતન, મનન કરવાની ભાવના વ્યક્ત કરું છું.

જીવનમાં કોઈ વાર પહાડ જેવી પણ પ્રતિકૂળતાઓ આવે તોપણ તારી આત્મશ્રદ્ધા ગુમાવીશ નહિ. મનને સમતોલ રાખજે. કોઈ પણ દુઃખનો ઉકેલ અને અંત હોય છે. તારે બીજા કોઈ સહારાની જરૂર નથી. તારો જ્ઞાયક તારી પાસે જ છે.

—પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન

વિરહવેદનભરી ભાવાંજલિ : ભગવતી માતને

—બ્ર૦ ચંદુભાઈ ઝોબાળિયા

ઉપકાર તારા શું કથું? ગુણગાન તારાં શું કરું?
વંદન કરું, સ્તવના કરું, તુજ ચરણસેવાને ચહું.

આજનો પ્રસંગ ખરેખર મુમુક્ષુ હૈયાંને વિદારી નાખે એવો મહા દુઃખદ છે. પરમપ્રતાપી પરમ-તારણહાર કૃપાળુ કહાનગુરુદેવના મુમુક્ષુસમાજ પર સ્વાનુભવસુધાસ્યંદી શીતળ-શીતળ ઉપશમકિરણો વરસાવનાર પ્રશમચંદ્ર હવે સદાને માટે અસ્ત થઈ ગયો—પ્રશમમૂર્તિ ભગવતી માતા પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનો આપણને ચિરવિયોગ થયો. એ જ આપણું સત્પુરુષના વિરહની વેદનાભર્યું અસહ્ય મહા દુઃખ છે.

સ્વાનુભૂતિપ્રધાન અધ્યાત્મયુગપ્રવર્તક પરમોપકારી ધર્મપિતા પૂજ્ય કહાનગુરુદેવે આપણા જીવનમાં આત્માર્થનું વાવેતર કર્યું. માત્ર બીજારોપણથી તો ફળની પ્રાપ્તિ થતી નથી. સ્વાનુભૂતિપરિણત ધર્મમાતા પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેને, પૂજ્ય ગુરુદેવના લોકોત્તર ઉપકારોને જીવનમાં વાગોળતાં-વાગોળતાં, વર્ષો સુધી તેમના વાવેતરને અમૃતવારિ સીંચી તેનું પાલન, પોષણ ને વર્ધન કર્યું. ગુરુદેવના અધ્યાત્મ-ઉદ્યાનની ભગવતી માતાએ, અનુભવવાણી વડે સુધાજળ સીંચી, રક્ષા, પુષ્ટિ તેમ જ વૃદ્ધિ કરી. અરે! આજે તે અધ્યાત્મવાટિકા કરમાયેલી દેખાય છે. કેમ? તેને પ્રતિદિન જળ સીંચનાર માળીનો — પરમોપકારી પૂજ્ય ભગવતી માતાનો — વિધિના વક્ર યોગે ચિરવિયોગ થયો છે. અરે નિર્દય વિધિ! તને વાટિકાના એ પાંગરતા કૂમળા છોડોની જરા પણ દયા ન આવી? હવે અધ્યાત્મવારિ સીંચી તેમનું જતન કોણ કરશે? ખરેખર, ગુરુદેવે વાવેલ અધ્યાત્મબાગના કુશળ બાગવાનને—ભગવતી માતાને—ગુમાવીને આપણે સાવ નોધારા બની ગયા છીએ.

માતાજીના જીવનમાં—તેમના શ્વાસે-શ્વાસે ને નાડીના પ્રત્યેક ધબકારે—ગુરુદેવના ઉપકારો વણાયેલા હતા. ગુરુદેવના ઉપદેશામૃતને જીવનમાં સાકાર કરીને તેમણે ૧૮ વર્ષની લઘુ વયમાં જ આત્મસાક્ષાત્કાર અર્થાત્ સમ્યગ્દર્શનમૂલક આત્માનુભવ પ્રાપ્ત કરી લીધો હતો. આત્માનુભૂતિ જ ખરેખર જિનશાસન છે, પરમ કલ્યાણનું બીજ છે. તેના વિના અધ્યાત્મસાધનાનો આરંભ થતો નથી. ભગવતી માતા પોતે સ્વાનુભૂતિસમૃદ્ધ હોવા છતાં, અનુભૂતિ પોતાના ઘરનો માલ હોવા છતાં, પરિણતિમાં નમ્રતા-

ઋજુતા એટલી બધી કે તેઓ હંમેશાં પૂજ્ય ગુરુદેવ અને તેમના આધ્યાત્મિક ઉપકારોને માથે રાખતાં. પ્રત્યેક તત્ત્વકથનના આરંભમાં, મધ્યમાં કે અંતમાં 'આ બધું ગુરુદેવે આપેલું છે. જીવનમાં સઘળો ઉપકાર ગુરુદેવનો છે' એમ અચૂકપણે ગુરુદેવ પ્રત્યે ઉપકૃતભાવભીનો અંતરનો અહોભાવ વ્યક્ત કરતાં. ઉપકારી પ્રત્યેનો ઉપકૃતભાવ જીવનમાં ક્યારે વણાઈ જાય, કેવો વણાયેલો હોય, તેના તેઓ અનુપમ આદર્શ હતા. આત્માર્થ સિવાય બીજે માન આદિના આડે રસ્તે ન ચડી જઈએ તે માટે પૂજ્ય માતાજીએ આપણને ચેતવ્યા છે કે—

"ચેતીને રહેવું. 'મને આવડે છે' એમ આવડતની હૂંફના રસ્તે ચડવું નહિ. વિભાવના રસ્તે તો અનાદિથી ચડેલો જ છે. ત્યાંથી રોકવા માથે ગુરુ જોઈએ. એક પોતાની લગામ અને બીજી ગુરુની લગામ હોય તો જીવ પાછો વળે.

આવડતના માનથી દૂર રહેવું સારું છે. બહાર પડવાના પ્રસંગોથી દૂર ભાગવામાં લાભ છે. તે બધા પ્રસંગો નિઃસાર છે; સારભૂત એક આત્મસ્વભાવ છે."

"આત્માર્થીને શ્રી ગુરુના સાન્નિધ્યમાં પુરુષાર્થ સહેજે થાય છે. હું તો સેવક છું—એ દૃષ્ટિ રહેવી જોઈએ. 'હું કાંઈક છું' એમ થાય તો સેવકપણું છૂટી જાય છે. સેવક થઈને રહેવામાં લાભ છે. સેવકપણાનો ભાવ ગુણસમુદ્ર આત્મા પ્રગટવાનું નિમિત્ત થાય છે."

જેમના હૃદયનો પ્રત્યેક ધબકાર ગુરુદેવ પ્રત્યે ઉપકૃતભાવના સ્પંદનથી ધબકતો હતો એવા એ, ગુરુદેવનો 'ભાવિતીર્થંકરદ્રવ્ય'રૂપ લોકોત્તર મહિમા સમજાવનાર, પરોપકારી મહાન આત્માનો આપણને હૃદયવિદારક દુઃખદ વિયોગ થયો છે; અને એ નિમિત્તે તેમના પ્રત્યે ઉપકૃતભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરવા આપણે અત્યારે એકત્રિત થયા છીએ. શ્રદ્ધાની અંજલિ! અંજલિ તો માત્ર અલ્પ ખોબો છે. એટલી ચપટીક અર્થાત્ ઉપલક શ્રદ્ધાથી શું વળે? આપણું જીવનસર્વસ્વ એટલે કે સમગ્ર શ્રદ્ધાજીવન સમર્પિત કરીએ—વિવેકપૂર્વક પરીક્ષા કરીને, પૂજ્ય ગુરુદેવે અને માતાજીએ જે કહ્યું છે એ જ પરમાર્થ સત્ય છે એવો અંતરથી સમર્પણભાવ જાગે; માત્ર ઉપર-ઉપરથી નહિ, જ્યાં બીજો તર્ક કે બીજો પ્રકાર ન હોય એવી પૂરી અર્પણતાપૂર્વક અંદરથી શ્રદ્ધા ઊગે—તો જ તેમને શ્રદ્ધાંજલિ આપી સાર્થક ગણાય.

પ્રશમરસભરપૂર આત્માનુભવી પૂજ્ય ભગવતી માતાનું જીવન અને તેમની વાણી ચમત્કારિક હતાં. તેમનાં જીવનદર્શનનો ને વાણીનો પ્રત્યક્ષ લાભ મળે તો તો મુમુક્ષુ કૃતાર્થ થઈ જાય; પરંતુ કદાચિત્ વાણીનો યોગ ન મળે અને એમની, મૂકપણે આત્મ-સન્મુખતાનો ઉપદેશ આપતી, ઉપશમરસઝરતી પ્રશમ મુદ્રાનાં માત્ર દર્શન મળે તોપણ

તે ભાગ્યશાળી બની જતો. ગુરુદેવે કહ્યું છે : ' ઓહો ! બહેનશ્રી ચંપાબેન તો ભગવતી-સ્વરૂપ છે. તારે બીજે ક્યાં ગોતવા જાવું છે ? એમનાં દર્શન કર ને ! એક વાર ભાવથી જે એમનાં દર્શન કરશે એનાં અનંત કર્મબંધન ઢીલાં થઈ જશે. એમનાં ચરણોમાં જે વિંટાઈને રહેશે એને ભલે સમ્યગ્દર્શન ન થાય, તત્ત્વનો અભ્યાસ ન હોય તોય એનો બેડો પાર છે. ' ખરેખર માતાજીનાં દર્શન તે આત્માનુભૂતિનાં દર્શન છે, માત્ર દેહનાં દર્શન નથી. પણ એ અનુભવમૂર્તિનાં ભાવથી દર્શન કરવાની વિધિ, એની કળા કયા જીવને પ્રાપ્ત થાય ? તેના અધિકારી સમર્પિતશ્રદ્ધાસર્વસ્વ એવા સુપાત્ર જીવો જ હોય છે.

આવાં ઉપકારી માતાજીએ કૃપાળુ ગુરુદેવના અધ્યાત્મબાગને વર્ષો સુધી સીંચ્યો—પૂજ્ય ગુરુદેવે પ્રણીત કરેલાં અધ્યાત્મકથનોનો સાચો મર્મ બતાવ્યો.

પૂજ્ય ગુરુદેવની અધ્યાત્મદેશના આપણને વર્ષો સુધી મળી, પરંતુ કેવળ દેશના સાંભળવામાત્રથી તો તત્ત્વ પ્રાપ્ત થતી નથી. જ્યાં સુધી ગુરુદેવના કથનનો પૂર્વાપરના સંબંધ સહિત, મર્મ ન સમજાય, તેનો આશય અંતરમાં બરાબર ગ્રહણ ન થાય ત્યાં સુધી આપણને ગુરુદેવની દેશના ફળી જ નથી. પૂજ્ય ભગવતી માતા વારંવાર ફરમાવતા હતા કે ગુરુદેવના માત્ર શબ્દો પકડવા કરતાં તેમના તે કથનની પાછળ આશય શો છે તે ગ્રહણ કરવો જોઈએ.

ગુરુદેવનાં ગંભીર કથનોનો મર્મ સમજવાની કળા આપણને સમજાણી હોય તો તે ખરેખર ભગવતી માતાનો જ અનુપમ ઉપકાર છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવે આધ્યાત્મિક તથ્યો સમજાવવામાં કોઈ કમી રાખી નથી. દરેક દ્રવ્યની પૂર્ણ સ્વતંત્રતા, દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય, ઉપાદાન-નિમિત્ત, નિશ્ચય-વ્યવહાર, આત્માનું ત્રિકાળી શુદ્ધ સ્વરૂપ, સમ્યગ્દર્શન, સ્વાનુભૂતિ, મોક્ષમાર્ગ ઇત્યાદિ આત્મકલ્યાણના હેતુભૂત બધું તેઓશ્રીના પરમ પ્રતાપે આ કાળે સત્યરૂપે બહાર આવ્યું છે. પૂજ્ય માતાજી ઘણી વાર કહેતાં : ગુરુદેવે આપણને બધું આપ્યું છે, આપવામાં કાંઈ બાકી રાખ્યું નથી, પણ તેમનાં કથનોને સમજવાનો અને તેમના આશયોને ગ્રહણ કરવાનો પુરુષાર્થ તો પોતે જાતે જ કરવાનો છે.

આશય સમજ્યા વિના પૂજ્ય ગુરુદેવનાં કથનોના નિર્ણય વિષે ગડમથલભરી મૂંઝવણ અનુભવતા ઘણા જિજ્ઞાસુઓએ માતાજી પાસે, તર્કસંગત અને તત્ત્વસ્પર્શી સ્પષ્ટીકરણથી, ગુરુદેવનો આશય સમજી હૃદયસ્પર્શી સમાધાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. નિશ્ચય-વ્યવહારના સુમેળપૂર્વક કહેલાં અનેક કથનોની પાછળ ગુરુદેવનો જે ગંભીર આશય હતો તે સમજાવીને ભગવતી માતાએ મુમુક્ષુ સમાજ ઉપર ખરેખર મહાન ઉપકાર કર્યો

છે. ગુરુદેવની અનુપસ્થિતિમાં પણ પૂજ્ય માતાજીએ, તેમની વાણીનો મર્મ સમજાવી, તેમનું સ્વાનુભૂતિપ્રધાન અધ્યાત્મશાસન શોભાવ્યું, ટકાવ્યું અને વધાર્યું છે.

કૃપાળુ ગુરુદેવ તો તારણહાર હતા જ. પણ એ તારણહારના પંથે ચાલવાની યોગ્યતા આપણામાં જે કાંઈ પ્રગટી હોય—તેમના ઉપદેશમાંથી આપણે યથાશક્તિ કાંઈ પણ ગ્રહણ કર્યું હોય—તો એ બધો પ્રતાપ ને ઉપકાર ભગવતી માતાનો છે. ગુરુદેવ અને મર્મભરપૂર ગુરુવાણીનો ગંભીર મહિમા સમજાવનાર ભગવતી માતાનો ઉપકાર આપણા હૃદયમાં અંકિત થયો હોય તો જ આપણે ગુરુદેવના સાચા ભક્ત અને શિષ્ય કહેવાવાને યોગ્ય બની શકીએ. અધ્યાત્મના સીંચન વડે આપણને પૂજ્ય ગુરુદેવના સાચા ભક્ત બનાવનાર એ પરમોપકારી મહાત્માનો આપણને જે અસહ્ય વિયોગ થયો છે તે જ આપણું દુઃખ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવના વિયોગથી થયેલ દુઃખ વખતે માતાજી આપણને ધૈર્ય આપી સમાધાન કરાવતાં કે જો ગુરુદેવના ઉપકારો—તેમણે શીખવેલ આત્માર્થલક્ષી અધ્યાત્મ તત્ત્વજ્ઞાન અને વીતરાગ દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ભક્તિ—આપણા હૃદયમાં કોતરાઈ ગયાં છે તો તેઓ આપણાથી ક્યાંય દૂર ગયા નથી, આપણી સાથે જ છે; તેમ માતાજીના ઉપકારો—તેમણે શીખવેલ આત્માર્થલક્ષી જ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ભક્તિ, ગુરુદેવનો અપાર ઉપકારમહિમા, ગુરુદેવના ગંભીર તાત્ત્વિક આશયોનું ન્યાયસંગત સમાધાન વગેરે અનેકવિધ આત્મહિત-હેતુભૂત અપાર ઉપકારો—આપણા જીવનમાં જો વણાઈ ગયા છે તો તેઓ આપણાથી ક્યાંય દૂર ગયાં નથી, આપણી પાસે જ છે. પરમોપકારી તે ઉભય મહાત્માઓ—આપણાં હતભાગ્યે ભલે તેમનાં પાર્થિવ શરીરનાં દર્શન નથી તોપણ તેમના ઉપકારો જો આપણા હૃદયમાં અંકિત છે તો તેઓ—આપણી સાથે જ છે. તેઓ પરમ કરુણાથી આપણું કાંડું પકડીને આપણને તેમની સાથે જ રાખવાના.

લૌકિક વિયોગના આ દુઃખદ પ્રસંગે માતાજી પાસે દાસાનુદાસપરિણતિપૂર્વક દીનપણે માત્ર એટલી જ યાચના કે—

તુજ જ્ઞાન-ધ્યાનનો રંગ અમ આદર્શ રહો;
હો શિવપદ તક તુજ સંગ, માતા ! હાથ ગ્રહો.

ભાવભીની વંદના : અધ્યાત્મ-મહાસાગર બહેનશ્રીને

—બ્ર૦ વ્રજલાલભાઈ ગિરધરલાલ શાહ, વઢવાણ

પરમકૃપાળુ ગુરુદેવશ્રીનાં ચરણોમાં કોટિ કોટિ નમસ્કાર.

સદાય આત્માનુભૂતિમાં સ્થિત પૂજ્ય ભગવતી માતાનાં ચરણકમળમાં કોટિ કોટિ નમસ્કાર.

પૂજ્ય ભગવતી માતાના દેહવિલય નિમિત્તે આજે તેમનું ગુણકથન કરવા આપણે સૌ ભેગા થયા છીએ. જેના ગુણ અનંત હોય તેના ગુણ કથન કરવા એક જીભ ઓછી પડે. દરિયાની ઓળખ કેમ આપવી? — તો એમ કહેવાય કે મહા સાગર. પૂજ્ય બહેનશ્રીની સ્થિતિ પણ એવી જ છે — અધ્યાત્મનો મહાસાગર! આંતર-બાહ્ય એટલી વિશુદ્ધિ—અપાર! અપાર! બહારમાં પ્રસન્નતાથી પરિપૂર્ણ — ઓછું બોલે છતાં એટલાં પ્રસન્ન! જ્યારે જોઈએ ત્યારે પ્રસન્ન, પ્રસન્ન ને પ્રસન્ન! પ્રશ્નની સામે ઉત્તર આપતી વખતે પણ એટલાં જ પ્રફુલ્લ; અને અંતરમાં એટલી વિશુદ્ધતા કે ક્ષણે ક્ષણે અંદર ડૂબકી મારીને શુદ્ધ થતાં જ જાય, શુદ્ધિની વૃદ્ધિ કરતાં જ જાય.

નિર્મળતાની આવી મૂર્તિ અને પૂર્ણતાના લક્ષે આવડી લાંબી દોટ બહુ ઓછા સાધકોમાં હોય છે. એ અર્થમાં આવા ચેતક, સતત અન્વેષક, તીવ્ર સાધક એવા પૂજ્ય બહેનશ્રી વિષે જેટલું કહીએ તેટલું ઓછું છે.

દરિયાની ઓળખ કેમ આપવી? અધ્યાત્મનો આવો જે મહાસાગર તેને મારા કોટિ કોટિ પ્રણામ.

* *

* અપૂર્વ જ્ઞાનધારી પૂ. માસીબા *

—બ્ર૦ કંચનબેન મ. ચુડગર

(પૂજ્ય બહેનશ્રીનાં આજીવન ચરણોપાસિકા ભાણેજી)

હે જીવનશિલ્પી માસીબા! હું નાની હતી ત્યારે આપે મને પારણામાં ઝુલાવી છે. આપે આ બાળકની પહેલેથી જ સંભાળ લીધી છે. આપની સાથે રહેવાનો અને આપના ચરણોમાં વીંટળાઈ વળવાનો લાભ આપ્યો છે.

હે કરુણામૂર્તિ માસીબા!

મને કોઈ ભવમાં ન મળ્યો હોય તેવો જ્ઞાની ધર્માત્માના સંગમાં રહેવાનો જોગ મળ્યો છે. આપના પ્રતાપે પૂ. ગુરુદેવનો પણ અપૂર્વ લાભ મળ્યો. પૂ. ગુરુદેવ અને આપની સાથેની દરેક તીર્થયાત્રાનો લાભ પણ મળ્યો.

હે વાત્સલ્યમૂર્તિ માસીબા!

આપ મને 'કંચન'ના વહાલભર્યા સંબોધનથી બોલાવતાં. આપના આધારે અમારા આનંદિવસ પસાર થતાં.

હે અપૂર્વસ્મરણધારિણી માસીબા!

આપના જાતિસ્મરણજ્ઞાન વિષેની વાત આપના શ્રીમુખેથી સાંભળી અમે ધન્યતા અનુભવતાં. આપ કહેતાં કે 'કંચન! મને સીમંધરભગવાન, તેમનું સમવસરણ અને કુંદકુંદાચાર્યદેવ નજરોનજર દેખાય છે.'

હે અગાધ મહિમાધારિણી માસીબા!

આપની અપૂર્વ સ્વાનુભૂતિ, અગાધ જાતિસ્મરણજ્ઞાન અને અસાધારણ સૌજન્યથી સમગ્ર મુમુક્ષુ સમાજ આપ પ્રત્યે ઉપકૃતભાવભીનો અહોભાવ અનુભવે છે. પૂ. ગુરુદેવે આપની અપૂર્વ ઓળખાણ અને અગાધ મહિમા બતાવ્યો છે; તેવાં માસીબાનું સાંનિધ્ય ને વાત્સલ્ય મને પ્રાપ્ત થયાં તેને હું મારું પરમ સૌભાગ્ય માનું છું.

હે કૃપાનિધાન માસીબા!

આપનો અનંતો ઉપકાર આ આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશે છે. થોડા દિવસ પહેલાં "મારી નાડ તમારે હાથ, હરિ સંભાળજો રે" એ ભજન પૂ. નાના મામાએ આપની પાસે ગાયું ત્યારે અમે કહ્યું હતું કે "આપે અમારી શરૂઆતથી જ સંભાળ લીધી છે, તો હવે શિવપુરીનો સથવારો પણ પૂરો પાડજો. અમે અમારી નાડ તમારા હાથમાં મૂકી છે તેથી તમારો સથવારો નહિ મળે તો તમારી લાજ જશે". આપે ખૂબ જ પ્રસન્નતાથી અને પ્રફુલ્લિત મુદ્રાએ કહ્યું: "કંચન! અમે તો ઘણું બતાવીએ છીએ પણ કરવાનું તો પોતાને છે."

હે ગુરુમહિમાપ્રકાશક માસીબા!

આપ પૂ. ગુરુદેવનો ઉપકાર દર્શાવતાં કયારેય થાકતાં નહિ. આપ કહેતા કે "ગુરુદેવની વાણીમાં એકલું ચૈતન્ય નીતરે છે, ગુરુદેવના સત્સમાગમ પાસે ત્રણ લોકનું રાજ્ય પણ તુચ્છ છે".

હે મંગલમૂર્તિ માસીબા!

મને પણ એમ લાગે છે કે આપના સાનિધ્ય પાસે ત્રણ લોકનું રાજ્ય પણ તણખલા જેવું છે. આવાં આવાં આપનાં અનેક સ્મરણો મારા હૃદયપટમાં કોતરાઈ ગયાં છે જે મારા જીવનની અમૂલ્ય મૂડી છે.

હે સ્વાનુભવમૂર્તિ માસીબા!

આપ અમને આપની દશા વિષે વાત કરતાં ત્યારે અમારું હૃદય ઘણું જ આન પામતું. જેવી રીતે માતાનો હાથ પકડીને ચાલતો બાળક મુશ્કેલીના સમયમાં પોતાન માતાનો હાથ વધારે જોરથી પકડે છે, તેવી રીતે નિત્ય આત્માની આરાધના કરતાં હે પૂ માશીબા! આપ શરીરની અનેક પ્રકારની પ્રતિકૂળતા વચ્ચે ઉગ્ર પુરુષાર્થ વડે આત્માન વધુ દૃઢ રીતે આરાધના કરતાં હતાં. આપ કહેતાં કે, "નિર્વિકલ્પ દશા તો મારા હાથમ છે અને મારી પરિણતિ તો દોડતી આવે છે. તબિયતમાં જરા ફેરફાર દેખાય કે મારો ઉપયોગ અંદર ચાલ્યો જાય છે". વળી આપ એમ પણ કહેતાં કે, "કંચન! મારી પરિણતિ ખાતાં, પીતાં, સૂતાં, બેસતાં કે સ્વપ્નદશામાં જાગૃત જ રહે છે. મને મારો આત્મા નિરાળો જ જણાય છે."

થોડા દિવસ પહેલાં આપે નાના મામા ને કહેલું કે "ભાઈ, મને મારા કામમાં સમય ઓછો પડે છે; મારે તો ત્રણ જ કામ કરવાનાં છે. એક તો આત્માની અનુભૂતિ, ત્યાંથી લક્ષ છૂટે તો સીમંધર ભગવાન ને શ્રુતચિંતવન, અને બાકી તો દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ભક્તિ.

હે ધન્યાવતાર માસીબા!

આપ આપનું કામ કરીને જીવન ધન્ય કરતા ગયાં. આપ કહેતાં કે મારે આ સોનગઢની ભૂમિ છોડવી નથી અને વિલાયતી દવા પીવી નથી, તેવી આપની ભાવના ફળીભૂત થઈ. ઠેઠ સુધી આપે આપનો રોજિંદો ક્રમ ચાલુ રાખ્યો. રાત્રે મામા સાથે, ફરવા વખતે થયેલ, તત્ત્વચર્ચાની વાતો કરતાં, આપ કુટુંબ સાથે બેસી બધાં શાસ્ત્રોનો સ્વાધ્યાય સાથે કરતાં અને તેના અર્થો પણ આપ ઘણા જ ભાવથી સમજાવતાં. છેલ્લે સૂતી વખતે ચંદુબેનને આપે કહ્યું કે "મારું સુખધામ મારામાં,"

હે જીવનદાત્રી માસીબા!

આપ સૂતા પછી થોડા સમય બાદ મે આપને એકાએક ગદ્‌ગદ્‌ કંઠે બોલાવ્યાં: 'હે માસીબા, માસીબા!' ત્યારે તો આપ અમને નોધારા મૂકી ચાલ્યા ગયા હતા. આપને તો ભગવાન અને ગુરુદેવ મળી ગયા, પણ આપના વિનાનું આશ્રમ અને સોનગઢ સૂનું થઈ ગયું છે આપનાં સ્મરણોથી આ હૃદય રડી પડે છે; પરન્તુ મને વિશ્વાસ છે કે આપ સ્વર્ગમાંથી પણ મારા ઉપર કૃપા વરસાવશો, અમને પુરુષાર્થનો સાચો રાહ બતાવશો અને અમારી ભાવના ફળીભૂત કરશો કે—

તુજ જ્ઞાન ધ્યાનનો રંગ અમ આદર્શ રહો,
હો શિવપદ તક તુજ સંગ, માતા! હાથ ગ્રહો.

❀ ❀ ❀

✻ મમ ભગવતી માત સદા શરણં ✻

—બહેનશ્રીનાં ચરણોપજીવી બ્ર૦ બહેનો

નેત્ર સબકે ઢૂંઢતે હૈં, માતકે મંગલ ચરણકો,
મન વ્યથિત હો તડફતા હૈ, માત ભગવતીકી શરણકો.

હે કૃપાળુ જનની મા!

આ બધુ શું બની ગયું છે? અમને, આપનાં પોતાનાં જ અંતેવાસી બાળકોને, ચિત્તભ્રમ થઈ ગયો છે કે શું? પગ દોડી દોડીને આપના ઘર તરફ જાય છે, અને આંખો દીન બની ચારે બાજુ આપને ગોત્યાં જ કરે છે, મન તો કોઈ રીતે માનવા જ તૈયાર નથી, છતાં શું આ બધું માનવું જ પડશે? આ શું અમે ખરેખર માતા–પિતા વિનાના અનાથ બની ગયા છીએ? નોધારા થઈ ગયા છીએ? અમારું જીવનસર્વસ્વ, અમારા પ્રાણ, અમારા શ્વાસે શ્વાસે વસનાર અને પ્રત્યેક ક્ષણ અમારી રક્ષા કરનાર 'મા'ને ક્રૂર વિધિએ અમારાથી ખરેખર પરાણે ખેંચી જ લીધા છે.

હે કૃપાળુ મા! આ ગરીબ દેશમાં જ્યાં ભગવાન નહિ, ગુરુદેવ નહિ, કોઈ સાધક ધર્માત્મા નહિ—એવા ભીમ ભવાર્ણવમાં એક માત્ર આપ જ અમારા સહારા હતાં, ત્યાં અમને તદ્દન અસહાય મૂકી શું આપ ચાલ્યા જ ગયા છો? હવે કોઈ દિવસ આપના કૃપાભર્યાં દર્શન નહીં જ થાય?

હે અનંત કરુણામૂર્તિ મા! અમારા ઘણા ભવોનાં પુણ્યના ફળથી અમને આ દુષમ કાળમાં પણ પૂ. ગુરુદેવ જેવા ને આપના જેવા દૈવી ધર્માત્મા મળ્યા; અને આપે તો અનંત અનંત કરુણા વરસાવી અમને આપના અંતેવાસી બનાવ્યાં, સૌભાગ્યશાળી બનાવ્યાં. શું તે સૌભાગ્ય અમારું હવે પૂરું થઈ ગયું?

હે કૃપાળુ મા! અમારા પર આપનું વાત્સલ્ય અપાર અપાર હતું. કોઈ પણ ચર્ચાદિના પ્રસંગમાં 'તમે બધાં હતાં ને?' એમ કેટલી મીઠાશથી પૂછતાં; અને જો ન હોઈએ તો આખી ચર્ચાનો સાર કેટલી કૃપાથી સમજાવતાં? ઝટ આત્માનું કરી લો, ઝટ આત્માનું કરી લો:—કેવી પ્રેરણા દેતાં? પ્રસંગે પ્રસંગે વિધવિધ પ્રકારની મંગળ સ્મૃતિઓ દ્વારા અમારા જીવનમાં જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને દેવ-ગુરુનો મહિમા ભરવા કેવી કૃપા વરસાવતાં? આપ અમારા ઉપર, જાણે કે આપના ઘરમાં જ આશ્રય આપ્યો હોય અને આપણે એક જ કુટુંબનાં હોઈએ એમ, વાત્સલ્યભરી આત્મીયતા વરસાવતાં.

હે કૃપાળુ માતા! આપ અત્યાર સુધી જેવી અમારી રક્ષા કરતાં, જેવી અમીદષ્ટિ કરતાં અને અમને પોતાના ગણતાં, તેવી જ કૃપા, તેવી જ અમીદષ્ટિ વરસાવી અમારી રક્ષા કરજો. આ ભયાનક ભવાર્ણવમાં અમે ભૂલા ન પડી જઈએ એવો અમારા સાધનાપંથમાં પ્રકાશ વેરજો.

માતા! તમારું એકાંત સાધનાપ્રિય જીવન, અદ્ભુત વૈરાગ્ય, દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની અદ્ભુત ભક્તિ બધું અમારો જીવન-આદર્શ હોજો.

મા! સ્વપ્નમાં પણ આપના વિકલ્પવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ ન હજો. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના સ્વર્ગારોહણ પછી આપ અમને કહેતાં કે એમ માનવું જ નહીં કે ગુરુદેવ ચાલ્યા ગયા છે, માથે ગુરુદેવ બિરાજે જ છે;—એમ માની કોઈ પણ ક્રિયા કરતાં, ગુરુદેવને ગમશે કે નહિ? — જો હૃદય કહે નહિ ગમે તો કોઈ પણ ભોગે તેમ ન કરવું. માથે ગુરુદેવની આજ્ઞા રાખી, જ્ઞાયકદેવની આરાધના કરશો તો શીઘ્ર ગુરુદેવ પાસે પહોંચી શકાશે. આ અમૂલ્ય માર્ગદર્શન યાદ કરી ગુરુદેવને અને આપને માથે રાખી આપની આજ્ઞા પ્રમાણે અંતર-બાહ્ય જીવન વણી નાખીએ, જેથી શીઘ્ર આપનો શાશ્વત સાથ મળે;—એવી ભાવના સહિત આપની પોતાની જ બ્ર૦ દીકરીઓનાં વ્યથિત હૃદયે કોટી કોટી વંદન.

મારે માથે શ્રી ભગવતી માતા, અખંડ મારી રક્ષા કરે.

* *

પૂજ્ય બહેનશ્રી ભાવપૂર્વક ગાતાં હતાં તે

ત્રણ કાવ્યપદ

સુખ ધામ અનંત સુસંત ચહી,
દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાન મહીં;
પ્રશાંતિ અનંત સુધામય જે,
પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.

*

કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે સમાયા એવા,
નિર્ગ્રંથનો પંથ ભવ-અન્તનો ઉપાય છે.

*

સંગત્યાગી, અંગત્યાગી, વચનતરંગત્યાગી,
મનત્યાગી, બુદ્ધિત્યાગી, આપા શુદ્ધ કીનો હૈ.

❋ સિદ્ધદશા થતાં સુધી સાથે જ રાખજો ❋

—સુશીલાબેન હિં. શાહ

(બહેનશ્રીનાં ભાભી)

એ વૈશાખ વદ ત્રીજ ને શનિવારની (પોણા અગિયાર) દુઃખમય રાત્રિ પૂજ્ય માતાજીના ઘરમાં ગઈ, અને દૃશ્ય જોઈ મન–વચન–તન સ્તંભી ગયાં, દિઙ્મૂઢ થઈ ગયાં, તન નિશ્ચેતન થઈ ગયું, ચક્ષુથી તો જાણે કાંઈ દેખાતું નહોતું, આંખે અંધારાં આવવા માંડ્યાં, કોઈ રીતે મન માનવા તૈયાર જ નહોતું. હૃદય પર કુઠારાઘાત લાગ્યો. અરે કુદરત! તને આ શું સૂઝ્યું? સ્વપ્નેય કલ્પના પણ ન હોય, સત્પુરુષ તો શાશ્વત જ હોય. અરે કાળ! મારા પ્રભુ હરી લીધા, મારા પ્રાણદાતાને હરતાં શું ન હર્યું? મારું બધું જ હરી લીધું. તને કાંઈ કોઈનીય દયા ન આવી, અમને અનાથ કર્યાં.

અરે પ્રભુ! એ વાત્સલ્યભર્યું મુખડું ક્યાં શોધું? એ પ્રેમભર્યાં અને કૃપાભર્યાં શબ્દો—'સુશીલા આવ્યાં!' એ શબ્દોના તો ઘડીએ ને પળે ભણકારા વાગે છે. રાત્રે સ્વપ્નામાં પણ ભણકારા વાગે છે. એ કૃપાભર્યા શબ્દો, એ વાત્સલ્યયુક્ત મુદ્રા જોવા ચક્ષુ ચારેકોર દોડે છે પણ એ શબ્દો, એ મુદ્રા ક્યાંય દેખાતી નથી.

મારા તો સાઠ–સાઠ વર્ષના ધર્મસાથી! મારા ઉપર અપાર કૃપા હતી. કોઈ રીતે સુશીલાને આ ધર્મના સંસ્કાર પડે. આત્માનું સ્વરૂપ સમજે. સમ્યક્દર્શન થયું ત્યારે અંદરનું જ્ઞાયકનું સ્વરૂપ સમજાવવા અપાર કૃપા કરતાં. સહેલી ભાષા, સહેલા શબ્દોમાં સમજાવવા પ્રયત્ન કરતાં. સમ્યક્દર્શન થતાં જ્ઞાનીને અંતરમાં શું શું વેદાય? કેવા આનંદના દરિયા ઊછળે?—એવું એવું સમજાવવા અપાર કરુણા ને કૃપા વરસાવતાં. એવું બધું તો અંદર ન સમજાણું પણ જરૂર મને પશુતુલ્ય અબુધમાંથી માણસ તો બનાવી. અને ઊંડા ધર્મના સંસ્કાર તો નાખ્યા જ.

હે કૃપાળુ માતા! આવી આવી કૃપા જોઈને મને હૃદયમાં થતું કે 'આપની અંતરની ઉદારતા કેટલી? મારામાં તો કાંઈ યોગ્યતા નથી. અને આટલી કૃપા!' હે પ્રભુ! માતાજીની કૃપા જીવનભર ટકી રહેજો. અને એમની જીવનભર કૃપા ટકી પણ રહી.

વરસોથી માતાજીની તબિયત નરમ રહેતી. અને તે વિષે અમે ચિંતા કરતાં ત્યારે પૂ. માતાજી પ્રેમથી હૃદય ખોલી કહેતાં: "સુશીલા! તમને બધાંને થાય કે બહેનને શરીરમાં વ્યાધિનું કેટલું વેદન થતું હશે? પણ મને તો મારી અખંડ જ્ઞાયકની જ્ઞાતા-ધારા ચાલુ જ છે. શરીરમાં ઠીક હોય, ન હોય તોપણ મારો શરીર ઉપર ઉપયોગ

જતો જ નથી. શરીરમાં ઠીક હોય કે ન હોય, તમારી સાથે વાતો કરતી હોઉં તોપણ મને અંદરમાં શાંતિ ને સમાધિ વર્તે છે. બહારથી ઠીક ન હોય ત્યારે પણ પરિણતિ દોડતી અંદર ઉપયોગમાં સ્થિર થઈ જાય છે. તમને એમ લાગે કે, બેન તો અમારી સાથે વાતો કરે છે, બીજી ક્ષણે પરિણતિ અંદર વળી જાય છે." અમે કહીએ: "અરે માતાજી! આપની મુદ્રા જોઈએ ત્યાં જ અમને થાય કે માતાજી અમારી સાથે વાતો કરતાં કરતાં અંદર આત્મામાં ચાલ્યાં ગયાં. આપની સહજ દશા મુદ્રા ઉપરથી જણાઈ જાય છે. આપ બીજી ક્ષણે અંતર્મગ્ન થઈ જાવ છો. અમે બોલતાં હોઈએ એ પણ આપને ખ્યાલ ન હોય, એવી આપની સહજદશા વરતતી જ હોય છે."

અમે કહેતાં, માતાજી! સવારના દાતણ પાણી કરો છો ત્યાં દસ વાગી જાય છે. તો કહે કે, "સવારનો સમય કાંઈ દાતણ-પાણીમાં જ થોડો કાઢવાનો હોય? સવારમાં તો કાંઈક અંદરનું કરવાનું હોય છે. સવારની રોનક તો કાંઈ જુદી જ હોય છે.

સીમંધર ભગવાનનાં સાક્ષાત્ દર્શન કરવાં, બહારથી ઉપયોગ છૂટી અંતરમાં ઉપયોગ સ્થિર થઈ જવો, કોઈવાર જ્ઞાન તરફ ઉપયોગ જતાં બધાં જ શાસ્ત્રોના ન્યાયો ઉપર થોડી વારમાં ઉપયોગ ફરી વળવો—આવાં આવાં સવારમાં તો સરસ કાર્યો થતાં હોય. સવારનો સમય તો બહુ જ સરસ હોય."

હે માતા! આવી આવી અનેક જાતની કૃપા વરસાવતાં. એવાં અમૃતકૃપા વરસાવનાર ચાલ્યાં ગયાં. હવે કયા આધારે જીવન વીતાવશું? આવી આવી મંગળ વાતો કયાં સાંભળશું? હે માતા! હવે તો એક જ ઉપાય છે કે એવાં કૃપામૃત દેવલોકમાંથી આ પામર પર વરસાવી અમને ભવભ્રમણથી ઉગારી, સંસારના દાવાનળમાંથી છોડાવી આપની સાથે જ રાખો.

કોઈ સજ્જન પુરુષ હોય તે પણ એકવાર સાથ આપ્યા પછી છોડતા નથી. આપ તો લોકોત્તર પુરુષ છો. એકવાર હાથ ઝાલ્યા પછી અનંતકાળ સુધી છોડે જ નહીં. ભવોભવ પૂર્ણસાધના સિદ્ધ થાય ત્યાં સુધી સાથે જ રાખે. આપ પણ પૂર્ણ સિદ્ધદશા સુધી સાથે ને સાથે જ રાખજો—એ એક જ વરદાન માંગું છું તે પૂર્ણ કરજો.

તુજ જ્ઞાનધ્યાનનો રંગ, અમ આદર્શ રહો;
હો શિવપદ તક તુજ સંગ, માતા હાથ ગ્રહો.

—૦—

☐ અહો ! ઉપકાર ભગવતી માતાનો ☐

—શ્રી આનંદલાલ નાનાલાલભાઈ જસાણી, મુંબઈ

ઉપકારી મંગલમૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાજીના આ પામર ઉપર અગણિત ઉપકાર છે. જ્ઞાનમૂર્તિ પરમ પૂજ્ય કૃપાળુ ગુરુદેવશ્રી સંવત ૧૯૯૫માં રાજકોટ ચાતુર્માસ દરમ્યાન બિરાજતા હતા ત્યારે પૂજ્ય માતાજીનાં મને પ્રથમ દર્શન થયાં, અને ભાવથી માતાજીને ફરી ફરી વંદન કર્યાં હતાં. સંવત ૧૯૯૭માં સીમંધર ભગવાનની પાવન પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે પૂજ્ય માતાજીનાં ઉલ્લાસ, ઉમંગ અને અલૌકિક ભક્તિ જોઈ આશ્ચર્યથી હૃદય નાચી ઊઠ્યું અને બાળકની જેમ તેઓશ્રીનું અનુકરણ કરતા. ત્યાર બાદ પૂજ્ય માતાજીની વાત્સલ્યભરી અમીદૃષ્ટિ આ બાળકને પ્રસંગે પ્રસંગે મળ્યા જ કરી છે. એ બધું સ્મૃતિપટ ઉપર આવતાં હૃદય ભરાઈ આવે છે, જીવનમાં ઘણી શૂન્યતા લાગે છે.

ભાવિ તીર્થંકર પરમ પૂજ્ય કૃપાળુ ગુરુદેવશ્રીએ આ કાળમાં ધર્મતીર્થની સ્થાપના કરી મુમુક્ષુઓ ઉપર અનંત અનંત ઉપકાર કર્યો છે. તેઓશ્રીના સ્વર્ગવાસ પછી પૂજ્ય ભગવતી માતાજીએ મુમુક્ષુઓને—તેમની છત્રછાયામાં લઈ, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં મંગળ દ્રવ્યનો અલૌકિક ભક્તિભાવથી અદ્ભુત પરિચય કરાવી, તેમનાં આશ્ચર્યકારી મંગળ પ્રવચનોમાં રહેલો મર્મ સમજાવી—સાચી દિશામાં વાળ્યા; પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના તીર્થને સુદૃઢ કર્યું. સાધનાની મૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાજી, પોતાની સાધના કરતાં કરતાં સહજભાવે આ ધર્મ પ્રભાવના કરી, આપણી વચ્ચેથી ચાલ્યા ગયાં. એવા અજોડ અંતર-બાહ્ય ઋદ્ધિધારી પવિત્ર મંગળકારી માતાજીનો પૂજ્ય કૃપાળુ ગુરુદેવશ્રી જેવો જ આ પામર ઉપર અત્યંત ઉપકાર છે, જેના માટે શબ્દો ઓછા પડે છે. હૃદય 'અહો ઉપકાર! અહો ઉપકાર!' તેમ પોકારી ઊઠે છે, અને ભાવના ભાવે છે: પૂજ્ય કૃપાળુ ગુરુદેવશ્રી તથા પૂજ્ય ભગવતી માતાજીનાં ચરણનું દાસત્વ મળે, તેઓશ્રીએ દર્શાવેલા માર્ગે ચાલવાનું બળ મળે.

*　　　　　　　　*

ચન્દ્ર, સૂર્ય, પવન, પક્ષી આદિક તો આકાશમેં હી ચલતે હૈં તથા ગાડી, સિંહ, વ્યાઘ્ર આદિક જમીન પર હી ચલતે હૈં ઔર મછલી મગર આદિક જલમેં હી ચલતે હૈં, પરંતુ યહ કાલ (યમ) સબ જગહ પર ચલતા હૈ અર્થાત્ યહ કાલ પ્રાણિયોંકો પૃથ્વી જલ આકાશ અગ્નિ આદિ કિસી સ્થાન પર નહીં છોડતા, ફિર ઇસસે બચનેકા પ્રયત્ન કહાં કિયા જાયે?

—પદ્મનંદિપંચવિંશતિકા

વિરહવ્યથાભરી અંજલિ : પુરુષાર્થમૂર્તિ ભગવતીમાતાને

—ડૉ. પ્રવીણભાઈ ડી. દોશી, F R. C. S. રાજકોટ

દસ વર્ષથી આપણને પૂજ્ય ગુરુદેવનો વિરહ છે. તે વિરહદુઃખ આપણે પૂજ્ય ભગવતી માતાજીને લીધે સહન કરી શકયા. જે કલ્યાણી અધ્યાત્મ વાત પૂજ્ય ગુરુદેવ આપણને કહી ગયા તે વિષે અનેક પ્રકારે પૂજ્ય માતાજીએ આપણા માટે ચોખવટ કરી. નિશ્ચય-વ્યવહારનો સુમેળ કેવો હોય અને કઈ રીતે રહે તે જોવું-શીખવું હોય તો તેનો જીવંત દાખલો હતો ખરેખર પૂજ્ય માતાજીનું સ્વાનુભવવિભૂષિત પવિત્ર જીવન.

અંતરંગમાં ભારોભાર પુરુષાર્થ ઊછળતો, અને પૂજ્ય ગુરુદેવ પ્રત્યે ભક્તિ પણ એટલા જ જોરથી આવતી. ખરેખર તો પૂજ્ય ગુરુદેવને પૂજ્ય માતાજીએ જ આપણને સાચી રીતે ઓળખાવ્યા છે. પૂજ્ય ગુરુદેવની અર્થગંભીર ગૂઢ વાણીનો મર્મ સમજવાનો આપણને જે કાંઈ લાભ મળ્યો એનું બધું શ્રેય પૂજ્ય માતાજીના ભાગે જાય છે. એક નિયમ છે કે સમવસરણમાં વાણી ઝીલનાર ગણધરને યોગ્ય વ્યક્તિ ન હોય તો તીર્થંકર-ભગવાનની દિવ્યધ્વનિ ન છૂટે. તીર્થંકરોપમ પૂજ્ય ગુરુદેવની વાણી ગણધરોપમ પૂજ્ય માતાજીના નિમિત્તે છૂટી ને આપણને સૌને લાભ મળ્યો.

આ એ પવિત્ર આત્માએ મહાવિદેહક્ષેત્રમાંથી, સ્વર્ગમાં જવાને બદલે, આ ભરત-ક્ષેત્રમાં પધાર્યાં; અને આપણને હાથ આપી, આગળ લઈ જવા માટે, આપણે સમજી શકીએ એવી સાદી શૈલીમાં તેમણે આપણને તત્ત્વ સમજાવ્યું. હવે તો આપણે આપણું કાર્ય કરી લેવા જેવું છે. પૂજ્ય માતાજી કહેતાં : અનુકૂળતામાં ન સમજ્યો તો પ્રતિકુળતામાં તો સમજ. એ વાત અંતર લક્ષમાં રાખી આપણે આપણી તૈયારી કરી લઈએ. એ જ સાચા અર્થમાં પૂજ્ય ગુરુદેવ ને પૂજ્ય માતાજી પ્રત્યે ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ છે.

*   *

મનુષ્ય ક્ષુધાકો ભોજનસે, પ્યાસકો શીતલ જલકે પીનેસે, તથા ભૂતાદિકોં મંત્રસે, તથા વૈરીકો સામ દામ દંડાદિકસે ઔર રોગકો ઔષધિ આદિસે શાંત કર લેતે હૈં; પરંતુ મૃત્યુકો દેવાદિક ભી શાંત નહીં કર સકતે ઇસલિયે વિદ્વાન પુરુષ મિત્ર તથા પુત્રકે મર જાને પર ભી શોક નહીં કરતે કિન્તુ વે ઉત્તમ ધર્મકા આરાધન કરતે હૈં, કયોંકિ વે સમઝતે હૈં કિ ઉત્તમ ધર્મસે હી મૃત્યુકા જય હોતા હૈ।

—પદ્મનંદિપંચવિંશતિકા

□ ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ : ભગવતીમાતાજીને □

—શ્રી ચીમનલાલ ઠાકરશી મોદી, મલાડ

પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના સ્વર્ગવાસ વખતે પોતાના શ્રદ્ધાંજલિ-ભાષણમાં આપણા આદરણીય પંડિતજી શ્રી હિંમતભાઈ એવા આશયનું બોલ્યા હતા કે સોનગઢના આ અધ્યાત્મ-ઉદ્યાનમાં —સ્વાધ્યાયમંદિર, પરમાગમમંદિર વગેરે મનોહર વૃક્ષોમાં ([illegible] આયતનોમાં)—જે મોરલો અધ્યાત્મ-ટહુકો કરતો હતો તે મોરલો ઊડી ગયો છે—ચાલ્યો ગયો છે અને આજે આ સોનગઢ વેરાન થયું છે. તે શબ્દો લગભગ મને યાદ છે.

ત્યાર પછી, ભલે કે મોરલો ચાલ્યો ગયો, મોરલાનો ટહુકો પણ સાંભળવા મળતો નહોતો, તોપણ તે ટહુકાનો જે મર્મ હતો, તેનું જે હૃદય હતું, તે પૂજ્ય માતાજી પાસેથી આપણને મળ્યા કરતું હતું. તે ટહુકાનું હાર્દ, પૂજ્ય ગુરુદેવ પછી, પૂજ્ય માતાજી આપણને સતત સમજાવતાં હતાં.

આજે તે અધ્યાત્મતત્ત્વના અર્થગંભીર ટહુકાનું હાર્દ સમજાવનાર પણ રહ્યાં નહિ. મોરલો તો પહેલાં જ ચાલ્યો ગયો, ટહુકો પણ તેમની સાથે જ ચાલ્યો ગયો, ને ટહુકાનું હાર્દ સમજાવનાર પણ આજે આપણી વચ્ચેથી ચાલ્યા ગયા છે.

તે બંને પરમોપકારી સત્પુરુષના વિયોગનું આપણને અપાર દુઃખ છે; તોપણ સોનગઢનું એક ભાગ્ય છે કે આજે પૂજ્ય માતાજીની અનુપસ્થિતિમાં, તેઓ પૂજ્ય ગુરુદેવના જે સર્વગંભીર અધ્યાત્મહાર્દને સમજાવતાં હતાં તે હાર્દને સમજાવનાર આપણા આદરણીય પંડિતજી શ્રી હિંમતભાઈ આપણી વચ્ચે છે. ભલે હું તેમને પૂજ્ય ગુરુદેવ કે પૂજ્ય માતાજીની સમકક્ષમાં નથી મૂકતો, તોપણ ગુરુદેવ અને માતાજી પછી આજે આપણને સદ્ભાગ્યે તે બંને મહાપુરુષોનું જે અધ્યાત્મરહસ્ય ગંભીર હાર્દ તે સમજાવનાર આપણા આદરણીય પંડિતજી છે.

આજે આપણા સૌ વતી હું પૂજ્ય માતાજી પ્રતિ ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરું છું.

*　　　　　*

विनम्र श्रद्धांजलि : प्रभावनायोगधारी पूज्य बहिनश्रीको

—श्री हीरालालजी काला, भावनगर

दस वर्ष पहले पूज्य गुरुदेवश्रीका वियोग हुआ। पहाड टूटा ऐसा लगा। पूज्य भगवती माताका वियोग होनेसे आज तो ऐसा लगता है कि हम पर वज्रपात हुआ है। पूज्य गुरुदेवके वियोगके बाद पूज्य माताजी हमारे बीचमें थीं लेकिन अभी तो जीवन जीना ही दुष्कर हो गया है। उनके अलौकिक गुणोंका वर्णन हम मन्दबुद्धि क्या करें? उनको नमस्कार करके उनके गुणोंका मैं आदर करता हूं।

पूज्य माताजी हमारे शिरछत्र समान थीं, कल्पवृक्ष समान थीं, हमारी सारी भावनायें उनसे पूरी होती थीं। पूज्य गुरुदेवश्रीकी उपस्थितिमें जब भावनगर हमारे घर पधारी थीं, तब उनका कुछ परिचय हुआ था। पूज्य गुरुदेवश्रीके वियोगके पश्चात् तो उनके पास वारम्वार जानेका अवसर मिला और इतना मार्गदर्शन मिला कि जीवनमें बहुत कुछ परिवर्तन आया।

पूज्य माताजीका अन्तरंग जीवन तो अद्भूत था ही, अपितु उनका प्रभावना योग भी अलौकिक था। पूज्य गुरुदेवश्रीके पश्चात् यहां अध्यात्मसाधनातीर्थ सोनगढमें पंचमेरु–नन्दीश्वरजिनालयका भव्य निर्माण उनके मार्गदर्शनसे हुआ। हैद्राबाद एवं मलाडमें श्री दिगम्बर जिनबिम्ब पंचकल्याणक प्रतिष्ठा उनके आशीर्वादमें हुई। सचमुच उनका प्रभावनायोग भी कोई अद्भुत था! पूज्य गुरुदेव तो बाहर पधारते थे, लेकिन माताजी तो चार दिवारोंकी भीतर रहती थीं; फिर भी उनका प्रभावनायोग ऐसा था कि जिससे वे सारे हिंदुस्तानमें एक आश्चर्य एवं आकर्षणका विषय थीं।

पूज्य माताजीका वियोग हो गया है, हम सब उनको प्रत्यक्षवत् समझकर ही हमारे जीवनको बनावे। यही उनके प्रति अच्छी श्रद्धांजलि होगी, ऐसा मैं जानता हूं। भावनगरके मुमुक्षुओंकी एवं स्वाध्यायमन्दिर ट्रस्टकी ओरसे उनको शतशत वन्दन करता हूं।

*   *

✻ અંતરની અભ્યર્થના : ભગવતી માતા પાસે ✻

—શ્રી હીરાલાલ ભીખાલાલ શાહ-પરિવાર

હે સ્વાનુભવવિભૂષિત માતા!

તા. ૨૨મીની રાત્રે અગિયાર વાગ્યા આસપાસ આપના નિવાસસ્થાને આપનાં દર્શન કરતાં હું અવાક્ જ થઈ ગયો. કાંઈ સૂઝ પડતી નહોતી, આપના અને ત્યાં ઉપસ્થિત ભક્તોના ચહેરા જ જોયા કરતો હતો. ચારે બાજુ ગમગીની ફેલાઈ ગઈ હતી. મનમાં ને મનમાં હું પૂછતો કે આ શું થઈ ગયું? શું માતાજી એકાએક આપણને બધાને નિરાધાર મૂકીને ચાલ્યા ગયા? સાંજે સાડા પાંચથી સવા છ સુધી તો અમે અમુક ભાઈઓ એમની પાસે બેઠાં હતા ને! માતાજી કેવી પ્રસન્નતાથી મલાડની પ્રતિષ્ઠા આદિની વાતો સાંભળતા હતાં ને! અને તેમાં પોતાની અનુમોદના વ્યક્ત કરતા હતાં ને? શું તે માતાજી આપણી પાસેથી ચાલ્યા ગયા? હૃદય ના પાડતું હતું, બુદ્ધિ સંમત થતી હતી કે હા, માતાજી હવે નથી.

હે કુદરત! આ પંચમકાળમાં આ સુવર્ણપુરીમાં આ એક સત્પુરુષ હતા. એ પણ શું તને સહન ન થયું કે આમ એકાએક અમારી પાસેથી ઝૂંટવી લીધા. અમને નિરાધાર કરવાથી તને શું લાભ થયો? તેમની ઉપસ્થિતિમાં અમે અહીં કેવા ગર્વપૂર્વક રહેતા અને સૌને કહેતાં કે નિજ કલ્યાણ કરવું હોય તો બધા માન મૂકી અહીં આવો, અહીં આવો, અને માતાજીનાં ચરણે વીંટળાઈને રહો.

હે માતા! સોનગઢની શોભા આપનાથી હતી, આપ જતાં એ શોભા લુપ્ત થઈ ગઈ. આજ ભારતમાંથી આજે જિનેન્દ્રશાસનરૂપી સૂર્ય અસ્ત થઈ ગયો છે. આપની પરિણતિમાં જેટલું ભાવશ્રુતજ્ઞાન—સમ્યગ્જ્ઞાન વર્તતું હતું એટલો જ જૈનશાસનનો ઉદય હતો. તે આજે અમારી દૂર ચાલી ગઈ છે; અમારા માથેથી છત્ર ઊઠી ગયું છે. કાંઈ પણ મુંઝવણ થતાં આપની પાસે આવીને બેસતા અને આપનાં અમૃતતુલ્ય વચનો સાંભળતાં જ અંતરમાં સાંત્વન થઈ જતું. નવો ઉત્સાહ પ્રાપ્ત થતો હતો. આજે એ દૂર ચાલી ગઈ છે. નાની મોટી કોઈ ભૂલ અમે કરતા તો આપનું છત્ર માથે હોવાથી અમે હળવા ફૂલ થઈને ફરતા.

હે માતા! આપના પુણ્યની સાતિશયતાની સાથે સાથે આપનામાં પવિત્રતા પણ અસાધારણ હતી. આપની અંતરંગદશા કોઈ એવી થઈ ગઈ હતી કે આપ ગમે તે કાર્યને જોતા હો, સ્વરૂપની ઉગ્રતા થતાં આપ નિર્વિકલ્પ થઈ જતાં. શરીરમાં રોગ આદિના કાળે તો આ પ્રકાર વિશેષ જોવા મળતો હતો. આપનું આખું જીવન જ તત્ત્વવિચાર, શ્રુતનું ચિંતવન, ભગવાનનાં દર્શન, ને કાં નિર્વિકલ્પ અનુભવ; આવી અદ્ભુત-

દશા આપને વર્તતી હોવા છતાં આપને નિર્માનતા એવી હતી કે દરેક વાતમાં આપ પૂજ્ય ગુરુદેવને જ આગળ કરતાં અને સાથે કહેતાં કે 'ગુરુદેવે જ આત્મા આપ્યો છે', હું તો તેમની દાસાનુદાસ છું.

હે માતા! સમષ્ટિગત આપ સેંકડો જીવોને ભવના અંતનો માર્ગ બતાવવામાં નિમિત્ત થયા છો, પરંતુ વ્યક્તિગતપણે કહું તો મારા ઉપર તો આપે ઘણી જ કરુણા વરસાવી છે: જ્ઞાનની મધ્યસ્થતા, મોક્ષમાર્ગમાં પુરુષાર્થની મુખ્યતા, દૃષ્ટિ અને જ્ઞાનની મૈત્રી, નિશ્ચયસ્વરૂપના આશ્રયની સાથે તેનો મહિમા, દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ભક્તિ અને વિનય-વૈરાગ્ય—આ બધું સાથે સંકળાયેલું જ હોય છે, તે વિના એકલા શુદ્ધ આત્માના શુષ્ક જ્ઞાનમાં આત્મા પ્રાપ્ત થતો નથી. આવું આવું તો ઘણું જ આ જીવનમાં આપના પ્રતાપે જાણવા મળ્યું છે. ટૂંકામાં કહું તો આ જીવનમાં જે કંઈ આત્માર્થપણું યત્કિંચિત દેખાય છે તે બધો પૂજ્ય ગુરુદેવનો અને આપનો જ પ્રતાપ છે.

હે માતા! પૂજ્ય ગુરુદેવનો વિરહ થતાં અપાર વેદના થયેલી, પરંતુ માતાજી હું સાચું કહું છું કે આપના પરિચયમાં આવતાં તે વેદન શાંત થયેલું. હવે આપનો વિરહ કેવી રીતે ભૂલીશ? ભાવથી તો આપને હૃદયમાં બિરાજમાન કર્યાં જ છે, પરંતુ ક્ષેત્રથી પણ લાંબો કાળ આ વિરહ નહિ રહે એનો વિશ્વાસ છે. અલ્પ કાળમાં આપે પ્રરૂપેલા માર્ગે ચાલી આપની સાથે થઈ જઈ, હવે એવી ભૂલ નહીં કરીએ કે આવા દિવસો ફરીને જોવા પડે.

હે માતા! સાચી વાત છે કે જ્ઞાનીને જ્ઞાની જ ઓળખી શકે છે. આપને પૂજ્ય ગુરુદેવ સાચા ઓળખી શકયા હતા, અને તેથી આપના માટે પૂજ્ય ગુરુદેવને શબ્દો ઓછા પડતા હતા. આપને પણ પૂજ્ય ગુરુદેવની અનહદ ભક્તિ વર્તતી હોવા છતાં તેમાં ઓછપ જ લાગતી હતી.

આ સ્થિતિમાં આપના ગુણાનુવાદ કરવાની કોઈ શક્તિ હું મારામાં જોતો નથી; તેથી બાળકની જેમ ભક્તિવશ નીચેની બે પંક્તિઓ દ્વારા મારી ભાવના વ્યક્ત કરું છું.

ગણનાતીત તુજ ઉપકાર, મુજ અણુ-અણુએ રે;
હો શિવપદ તક તુજ સાથ, ભાવું ઉરમાં રે.

આજથી જ્યાં સુધી હું સાચા માર્ગને પ્રાપ્ત કરી, પૂર્ણતાને પ્રાપ્ત ન કરું ત્યાં સુધી આપના ચરણકમળની સેવા મને નિરંતર રહો એ જ અભ્યર્થના.

* *

ॐ ભાવભીની અંજલિ : વિરાટ આત્મા બહેનશ્રીને ॐ

—શ્રી પ્રાણલાલ પુરુષોત્તમદાસ કામદાર, દાદર (મુંબઈ)

પરમપૂજ્ય સદ્‌ગુરુદેવશ્રીને તેમ જ પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર.

પૂજ્ય માતાજીમાં જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ આદિ અનેક પ્રકારના લોકોત્તર તેમ જ નમ્રતા, મિત્ર, વાત્સલ્ય આદિ લૌકિક ગુણો અપાર હતા. તે કઈ રીતે કહેવા? તેમના ગુણોને વર્ણવવામાં આજે બુદ્ધિ કામ કરતી નથી.

અત્યાર સુધી તો તેમનો આધાર લઈને આમ સમજશું, આમ સમજશું—એમ વિચારવાનો અવકાશ હતો. એ અવકાશ આજે પૂરો થઈ ગયો છે. હવે એ માર્ગ કોણ સમજાવશે? પૂજ્ય ગુરુદેવને પૂછતા હતા તો આપણને સમાધાન થઈ જતું હતું. ગુરુદેવ પાસે સાંભળવા છતાં અંતરમાં જે અનેક પ્રકારનાં શલ્યો રહી ગયાં તેમનું નિરાકરણ આપણને પૂજ્ય માતાજીના અનુભવજ્ઞાનથી થયું. પૂજ્ય માતાજીના પ્રત્યક્ષ પરિચયથી, કદાચ જો તો પ્રશ્ન ઊઠ્યો ન હોય તોપણ, એ સંદેહો, નીકળી જાય એવો એ કોઈ દિવ્ય પરિચય થઈ જતો.

હવે શું કરશું? કામ ભગીરથ બાકી છે, પૂરું તો કરવું જ છે. કેમ કરશું? કોણ દોરવણી આપશે?—એ સમસ્યા આપણી સમક્ષ આવી ઊભી છે. પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માતા પાસે આપણે જે કાંઈ અધ્યાત્મતત્ત્વ સાંભળ્યું છે તેના ઉપર વિચાર કરીને પોતાની મેળે પોતાના પુરુષાર્થને જગાડ્યા સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય નથી. એવી જ કોઈ આકરી વેળા આવી પડી છે કે માતાજીના આપણે ગુણો ગાવા પડે, માતા આપણને વહાલ કરતી રહે અને આપણે ચાલ્યા જઈએ એવું સૌભાગ્ય આપણા માટે ન રહ્યું. આપણાં ભગવતી માતા—જેમને પૂજ્ય ગુરુદેવે આરાધનાની દેવી કહ્યાં છે તે—હવે તો અનુક્રમે પૂર્ણ પરમાત્મા થવાના. એમની પરોક્ષ કૃપા અને પ્રેરણાથી આપણે સાધકપણું પામીએ, સાધના પૂર્ણ કરીએ—એવી નમ્ર યાચના સિવાય આપણી પાસે બીજું કાંઈ એમના વિષે બોલવાનું રહ્યું નથી, એ વિરાટ આત્મા વિષે શું કહેવું? એ અનંતતાને પહોંચવા માટે બુદ્ધિ કાંઈ કામ જ કરતી નથી. તેથી એ મહાન આત્માને ભાવ વંદના કરીને ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરું છું.

* *

▣ ભાવભીની અંજલિ : પૂ. ભગવતી માતાને ▣

—શશીભાઈ મ. શેઠ, ભાવનગર

આજે વ્યથિત હૃદયે, પૂ. માતાજીના વિયોગકાળે, તેમના ગુણોથી તેમનું સ્મરણ કરતાં, હૃદય વારંવાર ભરાઈ આવે છે: અને ભાવાત્મક દબાણને લીધે ભાષાને અટકી જવું પડે છે; તેમ છતાં આ પ્રસંગે બે શબ્દો દ્વારા તેઓશ્રીનું—નિત્ય પ્રાતઃસ્મરણીયનું—સ્મરણ કરવા યોગ્ય છે; તેમનું અંતર્બાહ્ય જીવન જ આત્માર્થીને ઉપદેશ સ્વરૂપ હતું. તે ગુણમૂર્તિના જીવનને આદર્શના સ્થાને રાખતાં આત્માર્થી જીવને અવશ્ય આત્મલાભ થાય, તે નિઃસંદેહ છે.

શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી લખે છે કે, "દેહ ત્યાગ થવાના પ્રસંગે પણ મુમુક્ષુ જીવે સત્સંગ ગૌણ કરવા યોગ્ય નથી." તેથી એમ સ્પષ્ટ થાય છે કે મુમુક્ષુ જીવે આત્મકલ્યાણના હેતુભૂત સત્સંગને સર્વાર્પણબુદ્ધિએ ઉપાસવા યોગ્ય છે. પૂજ્ય બેનશ્રીને તે પ્રમાણે અર્પણતા હતી. ખરેખર પ્રથમ મુમુક્ષુ દશામાં આવો વિવેક અને તત્ સંબંધી દૃઢ નિશ્ચય ન હોય તો મુમુક્ષુ જીવનું મનુષ્ય—આયુ પ્રાય: સન્માર્ગને પ્રાપ્ત કર્યા વિના જ વ્યતીત થઈ જાય છે. તેઓશ્રીને પૂ. ગુરુદેવનો સત્સંગ પ્રાપ્ત થતાં ટૂંક સમયમાં જ ભવનાશક સમ્યક્દર્શન–જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ એટલું જ નહિ જ્ઞાનદશાની ઉગ્રતા પણ જીવન પર્યંત વૃદ્ધિગત થતી રહી. જે સત્સંગથી તેમને આત્મલાભ થયો, તે આપણા પૂ. કહાન ગુરુદેવનો સંગ હંમેશ માટે તેમણે ચાલુ રાખ્યો. તેમના નિમિત્તે તેમના આખા પરિવારને પણ પૂ. ગુરુદેવશ્રીને અનુસરવાનો સુયોગ પ્રાપ્ત થયો.

જ્ઞાનદશાની પ્રાપ્તિ પછી, સાતિશય પુન્યયોગ પણ તેઓશ્રીને સંપ્રાપ્ત હતો. જેને લીધે પૂર્વભવ અને આગામી ભવો સંબંધીનો ઇતિહાસ, જાતિસ્મરણજ્ઞાન, સાથે અલૌકિક મતિ–શ્રુતજ્ઞાનની નિર્મળતા અને અનેકવિધ વિશેષતાઓ લબ્ધ થવા છતા, તેઓશ્રીની સાગરવર ગંભીરતા, સાનંદાશ્ચર્ય જનક હતી. પૂ. ગુરુદેવશ્રીના શાસન પ્રભાવના યોગમાં, તેઓશ્રીની ઉક્ત વિશેષતાઓનું પ્રધાન કારણ બન્યું છે; તેમ છતાં તેઓશ્રીએ પોતાનું રોજીંદુ જીવન જ્ઞાન–ધ્યાનમાં જ વ્યતીત કર્યું હતું. અને મુમુક્ષુ–સમાજથી અલિપ્ત રહ્યા હતા. તેઓશ્રીની આવા પ્રકારની નિસ્પૃહતા અને અલિપ્તતા સૌ આત્માર્થી જીવ માટે વંદનીય બની રહી હતી. તેમની અંતરમાં પુરુષાર્થ સમૃદ્ધ પરિણમન અને બહારમાં આત્મશાંતિને વ્યક્ત કરતી. પ્રશાંત મુખમુદ્રા અત્યંત ભક્તિ થવાને પાત્ર સ્થિતિ હતી. અરે! કોઈ કોઈ મુમુક્ષુ જીવના જીવન પરિવર્તનનું નિમિત્ત પણ થયેલ છે; તો પછી જે આત્માર્થી જીવોને તેમનું ચરણ સામીપ્ય મળ્યું–તે તો ખરેખર ધન્ય થઈ ગયા! આવા ધર્માત્માના દાસાનુદાસપણે રહેવાની કયા આત્માર્થીને ભાવના ન થાય? તેઓશ્રીના અલૌકિક ગુણો

ઝીલવા માટે સમય અને સ્થળ બન્ને ઓછાં પડે તેમ છે. તે ઉપરાંત, વર્તમાન અને ભાવિ મુમુક્ષુ સમાજ ઉપર તેમનો અણમોલ ઉપકાર છે. પૂ. ગુરુદેવશ્રીની ધર્મસભામાં તેમના જેવા ઉત્કૃષ્ટ શ્રોતાની ઉપસ્થિતિને લીધે જ અધ્યાત્મના સૂક્ષ્મ રહસ્યોનું પ્રદાન પૂ. ગુરુદેવશ્રી દ્વારા થયું. જે હજારો વર્ષ સુધી ઉપકૃત થયા કરશે. વળી તેઓશ્રીનો 'વચનામૃત' ગ્રંથ સાંપ્રત જૈન વાંગમયમાં એક ઉચ્ચકોટિનું રત્ન છે; તેમ કહેવાની ભાગ્યે જ જરૂર છે—એટલું જ નહિ તેઓશ્રીના વચનામૃત પ્રગટ થયા–પૂ. ગુરુદેવશ્રીની આજ્ઞા પૂર્વક તેનું પ્રકાશન થયું–તે જરૂર કોઈ મહાભાગ્ય આસન્નભવ્ય આત્માને આત્મ-કલ્યાણમાં કારણ થશે, તેમ નિઃસંદેહ લાગે છે. ખરેખર આ કાળનું તેઓશ્રી એક આશ્ચર્ય જ હતા. તેઓશ્રીની તત્ત્વચર્ચાઓની ટેઈપ (ધ્વનિમુદ્રિત) તથા વીડિઓ ટેઈપ પણ મુમુક્ષુ સમાજના ભાગ્ય યોગે થઈ, તે તેઓશ્રીની અમૂલ્યદેન છે. આપણે સૌ તેનો યથાશક્તિ લાભ લઈએ તેવી ભાવનાપૂર્વક, તેમના પવિત્ર ચરણોમાં વિનય-ભક્તિ સમેત અંજલિ અર્પી વિરમું છું.

* *

卐 સુખધામપથિક પૂજ્ય માતાજીને ભાવાંજલિ 卐

—શ્રી સુભાષચંદ્ર જયંતીલાલ શેઠ, વાંકાનેર

સુખ ધામ અનંત સુસંત ચહી,
દિન રાત રહે તદ્દ્ધ્યાન મહીં;
પ્રશાન્તિ અનંત સુધામય જે,
પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.

'મારું સુખધામ મારામાં, તારું સુખધામ તારામાં'—પૂજ્ય માતાજીનાં આ છેલ્લાં શબ્દો હતા. પૂજ્ય માતાજી જ્યારે સૂવે ત્યારે આ પ્રાર્થના બોલવાની એક પદ્ધતિ હતી. 'માતાજી! આજ તો તમને કાંઈક સારું લાગે છે તો આપણે 'સુખધામ'ની પ્રાર્થના સાથે બોલીએ' એમ ભાણેજી ચંદ્રમણિબેને કહ્યું ત્યારે પૂજ્ય માતાજી બોલ્યાં: 'મારું સુખધામ મારામાં, તારું સુખધામ તારામાં' એમ કહી છેલ્લે આ શબ્દો બોલ્યાં: 'આત્માનો લહાવો લીજિયે', જાણે કોઈ ભાવીનો સંકેત હોય!

પૂજ્ય માતાજીનાં આ અંતિમ વચનો માત્ર તેમનાં ભાણેજી માટે જ છે એમ નથી, પણ સમગ્ર ભારતના મુમુક્ષુસમાજ માટે છે કે—આપણું સુખધામ આપણા પોતામાં છે અને તે સુખધામની પ્રાપ્તિ અત્યારે જ કરી લેવા જેવી છે.

પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી અને પરમોપકારી પૂજ્ય ભગવતી માતાએ તે નિજ સુખધામની પ્રાપ્તિનો ઉપાય બતાવ્યો જ છે. તે પવિત્ર માર્ગે આપણે ચાલીએ એ જ તેમના પ્રત્યેની સાચી શ્રદ્ધાંજલિ બની રહે છે. આશિષયાચનારૂપે આપણે એવી ભાવના ભાવીએ કે—

તુજ જ્ઞાન-ધ્યાનનો રંગ અમ આદર્શ રહો,
હો શિવપદ તક તુજ સંગ, માતા! હાથ ગ્રહો.

વિનમ્રભાવે શ્રદ્ધાંજલિ : પૂ. બહેનશ્રીને

—શ્રી હિંમતલાલ વાલજી ડગલી, વીંછિય

ભગવતી પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન ખરેખર આપણાં ધર્મમાતા હતાં. ભવસંતતિમ માતાઓ તો ઘણી મળી, પણ તે બધી સંસારમાં શરીરનો જન્મ આપનારી માતા હતી આ તો પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પુનિત પ્રતાપે અલૌકિક ધર્મમાતા મળ્યાં. તેમને પોતાને તે ગુરુદેવના સદુપદેશથી જન્મમરણનો અંત આવી ગયો, વિશેષમાં આપણને પણ ભવાંતને પવિત્ર માર્ગ બતાવી ગયા. જન્મ-મરણનો અંત લાવવાનો યથાર્થ માર્ગ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ આપણને બતાવેલો; પણ આપણે, તેના યથાર્થ ગ્રહણનો પુરુષાર્થ કરવાને બદલે, ગડમથ અને અણસમજણમાં રહી ગયા.

તત્ત્વજ્ઞાનનું ઊંડાણ શું છે? ગુરુદેવનો ભાવ શો છે? તેમનો અભિપ્રાય શો છે તેઓ શું કહેવા માગે છે?—ઇત્યાદિ અનેક વિષયોની સમાધાનકારી ઘણી ચોખવટ, ઘણ સ્પષ્ટીકરણ, ઘણાં પડખાંથી તલસ્પર્શી ખુલાસાઓ પૂજ્ય બહેનશ્રી દ્વારા મુમુક્ષુ સમાજને મળ્યાં છે, તેથી મુમુક્ષુ સમાજ પર તેમનો અપાર અપાર ઉપકાર છે. તેમનો વિરહ થત આજે આપણને મોટી ખોટ પડી ગઈ છે; માત્ર આપણને જ નહિ, બલ્કે આખા મુમુક્ષુ સમાજને અને આખા ભારતદેશને, ન પૂરાય એવી જબરી ખોટ પડી છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ બતાવેલું અનુભવપ્રધાન અધ્યાત્મ તત્ત્વજ્ઞાન સમજવા માટે પૂજ્ય માતાજી આપણને આધારશિલારૂપ હતાં. તે આધારશિલા આપણાં દુર્ભાગ્યે આજે ખસ ગઈ છે, આજે આપણી સ્થિતિ નિરાધાર જેવી થઈ ગઈ છે. જિજ્ઞાસાનું સમાધાન કરવ માટે આપણે હવે ક્યાં જઈશું? કોને પૂછશું? ક્યાં સમજશું?—એ એક સમસ્ય આપણા માટે ઊભી થઈ છે.

અરે! દુર્લભ મનુષ્યભવના આ કીમતી દિવસો ચાલ્યા જાય છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને વિયોગ થયાને નવ વર્ષ થયાં, માતાજી પણ આપણી વચ્ચેથી ચાલ્યા ગયા; આવા અતિ દુર્લભ મનુષ્યભવમાં જો આપણે આપણું કામ ન કર્યું તો આપણી આવતી કાલ કેવ હશે તે બહુ જ વિચારવા જેવું છે.

આપણે જાગીને આપણું કરી લઈએ; તે માટે તેમના આશીર્વાદ આપણને નિરંતર મળ્યા કરે, આપણે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો તેમ જ પૂજ્ય માતાજીનો વિયોગ અત્યારે તો સહન કરી લઈએ છીએ, પણ સાથે ભાવના ભાવીએ છીએ કે—હે ગુરુદેવ! હે માતાજી! આપનો—જે ભાવી તીર્થંકર ને ભાવી ગણધરનું દ્રવ્ય છે તેમનો—એવો સંયોગ અર્થાત્ સંબંધ થાય કે જે સાદિ-અનંતકાળ ચાલે.—એવા આશીર્વાદ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના અને પૂજ્ય ભગવતી માતાના આપણને મળો. એવી આશીર્યાચના કરીને હું નમ્રભાવે તેમને શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરું છું. * *

શ્રદ્ધાંજલિ : અધ્યાત્મ-અતિશયક્ષેત્રના કીર્તિસ્તંભને

—શ્રી રસિકલાલ અમરચંદ ડગલી, ઘાટકોપર

દેહ છતાં જેની દશા વર્તે દેહાતીત,
કહાનગુરુનાં ચરણમાં હો વંદન અગણિત.
(ભગવતી માતનાં ચરણમાં હો વંદન અગણિત.)

આજે માત્ર આપણો મુમુક્ષુ સમાજ જ નહિ પરંતુ આખુંય વિશ્વ અનાથ બની ગયું કે વર્તમાન યુગમાં આજે પૂજ્ય ભગવતી માતા એક જ સ્વાનુભવવિભૂષિત ધર્મરત્ન આપણા સાથે હતાં, અને તેમને લીધે જ આપણે સનાથ હતા. તેઓ આપણી વચ્ચેથી ચાલ્યા જતાં આજે આપણે સૌ ખરેખર અનાથ થઈ ગયા છીએ. તેમના જવાથી સ્વાનુભૂતિનો સૂર્ય અસ્ત થઈ ગયો હોય એમ લાગે છે. સુવર્ણપુરીમાં ૪૫ વર્ષ સુધી પૂજ્ય ગુરુદેવની અને ત્યાર પછી ૧૦ વર્ષ સુધી પૂજ્ય ભગવતી માતાની—એમ ૫૫ વર્ષ સુધી અધ્યાત્મો-પદેશામૃતની મૂસળધાર વર્ષા વરસવાથી—ચોથા આરા જેવો સુવર્ણયુગ પ્રવર્તવાથી—સોનગઢ દુનિયાના નકશામાં એક અસાધારણ 'અધ્યાત્મ-અતિશયક્ષેત્ર'રૂપે અંકિત થઈ ગયું છે.

આ 'અધ્યાત્મ-અતિશયક્ષેત્ર'રૂપ ભવ્ય ઈમારતના આધારસ્તંભ પૂજ્ય ગુરુદેવ હતા અને પૂજ્ય ભગવતી માતા તેના કીર્તિસ્તંભ હતા. તે બંને પરમોપકારી મહાન આત્માઓનો આપણને વિયોગ થતાં આપણે સૌ ખરેખર સાવ અનાથ થઈ ગયા છીએ, પરંતુ હતાશ થવાથી કોઈ કામ પાર ઉતરવાનું નથી, તેમણે ચીંધેલા માર્ગે આપણે સૌ પુરુષાર્થ કરીને આગળ વધીએ એ જ કરવા જેવું છે. તારણહાર પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માતા, વિદેહક્ષેત્રથી સ્વર્ગ તરફ પ્રવાસ કરવાને બદલે, અહીં ભરતક્ષેત્રમાં—સૌરાષ્ટ્રની સુવર્ણપુરીમાં—શા માટે આવ્યા? આપણને બધાને તારવા માટે. અધ્યાત્મની જ્ઞાનગંગાનું એક પવિત્ર [illegible] અધૂરું હશે, ને ભાવી તીર્થંકર અને ભાવી ગણધરની સભામાં આપણે જવાનું નિશ્ચિત હશે એટલા માટે જ આ વિદેહના પ્રવાસીઓએ સૌરાષ્ટ્રની ભૂમિ પર કૃપા કરી. તે ઉભય ઉપકારી મહાન આત્માઓએ જે આ આત્માનુભવપ્રધાન અધ્યાત્મ-જ્ઞાનગંગા વહાવી છે તેને—પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માતાએ આત્મસાધનાનો જે ઉપદેશ આપ્યો છે તેને—આપણે સૌ પુરુષાર્થ કરીને જીવનમાં ઉતારીએ અને તેને આગળ ધપાવીએ એ જ પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માતાજી પ્રત્યે સાચી શ્રદ્ધાંજલિ છે.

* *

* ભાવભીની ભક્ત્યંજલિ : ભગવતી માતાને *

—શ્રી રસિકલાલ વિક્રમચંદ સંઘવી, કલક

હે પરમ પૂજ્ય ભગવતી માતા! આપનાં ગુણગાન ગાવા માટે સમ્યક્ત્વર હાથમાં હોવાની જરૂર છે. આપનું જીવન આખું જ્ઞાયકમહેલમાં વીત્યું છે. આપને જો તે જ્ઞાયકદેવને જોવા બરાબર છે. આપના અંગે અંગમાં વીતરાગતા છવાઈ રહી હ જ્ઞાયક શબ્દથી તો આપની વાણીની શરૂઆત થતી હતી. આપ સ્વાનુભવવિભૂષિત સમ્યક્ રત્નધારી હતા.

પૂ. ગુરુદેવે એક વાર કહ્યું છે કે "સમ્યક્દૃષ્ટિ બળદની ખરી જે વિષ્ટા ઉપર તે વિષ્ટા પણ ધન્ય છે". આ વાત જ્યારે લક્ષ્યમાં આવે છે ત્યારે લાગે છે કે આપ આંગણા ધન્ય છે, આપનો આશ્રમ ધન્ય છે, જે ઓરડામાં આપ બેસતાં તે ઓરડા એક એક કણ ધન્ય છે, આંગણાની ધૂળ પણ ધન્ય છે; કારણ કે આપનાં ચરણ તે ઉપર પડેલાં છે. આ ઓરડામાં બેસીને થોડો વખત આંખ બંધ કરીને બેસતાં અપૂર્વ શાન્તિ અનુભવાય છે.

આપ તો અમારી વચ્ચેથી ચાલ્યા ગયા; આખો મુમુક્ષુસમાજ પોતાને નિરાધ અનુભવી રહ્યો છે. બ્રહ્મચારિણી બહેનોનાં તો આપ પ્રાણ હતા. સોનગઢ તીર્થધામ શોભા આપના થકી જ હતી, આપ ઘણું ઓછું બોલતાં, કારણ આપના મુખે પ્રયોજ ભૂત જ વાત નીકળતી હતી જે મોક્ષમાર્ગમાં જરૂરી હતી. આપની સાથે, પૂ. ગુરુદેવ ગેરહાજરીમાં, મુમુક્ષુઓએ હજારો તાત્ત્વિક પ્રશ્નો આપને પૂછેલા જેના આપે ઘણી સ ભાષામાં ખુલાસા કરેલા.

નાનપણથી જ આપની ભાષા મધુર હતી. પાડોશીઓ પણ આપના મુખથી નીકળે ભાષાનું માધુર્ય માણવા આપને વારંવાર એકના એક પ્રશ્નો કરતા, નાનપણમાં પણ પા ભરવા જતાં ત્યારે આપે કદી કોઈને કહ્યું નથી કે "બહેન મને પાણી ભરવા દે." અ તો એક બાજુ ઊભા જ રહી જતા. ત્યારે બીજી બહેનો કહેતી કે આ "ચંપા"ને પા ભરવા દો, કારણ એ તો કંઈ બોલશે નહિ.

આપના જીવનમાં "જતું કરવાનું" તો નાનપણથી જ હતું. મુમુક્ષુઓને આપ વારંવાર કહેતા કે જીવનમાં "જતું કરતા શીખો." આપને કોઈ વિરોધી ન હત આપ તો બધાને ભગવાન રૂપે જ દેખતા હતા.

દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રનું બહુમાન કરવાનું આપના જીવનમાંથી શીખવા મળતું હતું. આ તો "પૂ. કૃપાળુ ગુરુદેવે બધું આપ્યું છે" કહીને જ પ્રશ્નનો જવાબ આપતા. સીમંધ

આપની કેવળીભગવંતો, ભાવલિંગી મુનિઓ તથા સમોસરણ તો આપના જાતિસ્મરણ-જ્ઞાનમાં આવી ગયા હતા; 'દિગમ્બર ધર્મ જ સત્ય છે' એ વાતના આપ સાક્ષી હતા; આપે, આપે કુન્દકુન્દસ્વામીને પ્રત્યક્ષ જોયા હતા. કુન્દકુન્દસ્વામી વિદેહક્ષેત્રમાં ગયા હતા. તેના પુરાવા માટે તેમના પછીના મુનિઓને પણ કોઈક શાસ્ત્ર-આધાર અથવા શિલાલેખનો આધાર લેવો પડતો, પણ આપ તો સાક્ષી ભાવે જ અમને કહેતા કે કુન્દકુન્દસ્વામી કેવા હતા. કુન્દકુન્દસ્વામીનું ચિત્ર-આલેખન આપના માર્ગદર્શન હેઠળ થવાથી કુન્દકુન્દસ્વામી પણ અમને પ્રત્યક્ષ તુલ્ય થયા છે.

સોનગઢમાં સમોસરણ પણ આપના જાતિસ્મરણમાંથી સ્મૃતિરૂપે રચાઈ ગયું છે. પૂ. ગુરુદેવ ભવિષ્યમાં ધાતકીખંડ-વિદેહના તીર્થંકર થશે એવી વાત આપના જાતિસ્મરણમાં આવતા બાદ પૂ. ગુરુદેવને પહેલેથી પોતાને જ જે આભાસ થતો હતો તેને સમર્થન મળી ગયું.

જૈન શાસનમાં આત્મા અનુભૂતિ જ મુખ્ય છે: એ વાત તો આપના મુખે જેણે સાંભળી હશે તેને જ ખ્યાલ આવે. જ્યારે તીર્થંકર માસિકના તંત્રીએ આપને પ્રશ્ન કર્યો કે શું આવી 'અનુભૂતિ' આપને થઈ છે? તો આપે ઉત્તર આપ્યો કે 'હા, ગુરુ કૃપાએ એવી જોરદાર અનુભૂતિ થઈ છે જેમાં જિનશાસનની પ્રસિદ્ધિ થાય છે'. આવો સચોટ જવાબ આપના મુખેથી પહેલીવાર જ નીકળેલો. નહિ તો આપ તો આપના મુખે કંઈ પણ બોલે એવા ન હતા.

આપને ક્ષાયિક સાથે જોડે એવું અપ્રતિહત દર્શન હતું. ૧૮ વરસની નાની ઉંમરે અતિ ઉગ્ર પુરુષાર્થપૂર્વક આપે સમ્યક્દર્શન પ્રાપ્ત કર્યું અને તે ટૂંકા શબ્દોમાં આપે પૂ. પંડિતજી શ્રી હિંમતભાઈ ને જણાવ્યું.

આપનો પત્રવ્યવહાર—પૂ. પંડિતજી સાથેનો—વાંચવો તે એક લહાવો છે. આપના "વચનામૃત" ઉપર પૂ. ગુરુદેવના વ્યાખ્યાનો પણ અમૂલ્ય શાસ્ત્ર છે, જેમાં તત્ત્વજ્ઞાનની છણાવટ છે. આપ વારંવાર કહેતા કે તત્ત્વજ્ઞાન જ મુમુક્ષુઓનું જીવન હોવું જોઈએ; ક્રિયાકાંડમાં જૈનત્વ નથી. તત્ત્વજ્ઞાનનું વાસ્તવિક પરિણમન પણ જ્ઞાયકના આશ્રયે જ થાય છે. માટે 'જ્ઞાયક' નિરંતર જ્ઞાનમાં તરવરવો જોઈએ. દૃષ્ટિ અને જ્ઞાન બન્ને સાથે કામ કરે છે. જ્ઞાન સમ્યક્ થાય અને દૃષ્ટિ સમ્યક્ ન થાય એમ બને નહિ. તથા પુરુષાર્થ તો પોતાને જ કરવાનો રહે છે; વગેરે વચનોથી આપ ઉપાદાન-નિમિત્તની સ્વતંત્રતા સમજાવતા હતા.

આપની સાથેની થોડી તત્ત્વચર્ચામાં પણ તત્ત્વજ્ઞાનનાં બધાં પડખાં આવી જતાં હતાં; તેનાથી આપના ભવિષ્યના ગણધરત્વનો ખ્યાલ આવી જતો હતો.

આપને એકવાર પ્રશ્ન થએલો કે ગૌતમસ્વામી બ્રાહ્મણમાંથી—સમવસરણમાં દિવ્ય ધ્વનિ સાંભળતા વેંત જ સમ્યક્‌દષ્ટિ, મુનિ અને ગણધર થયા તેનું શું કારણ? તો આ ટૂંકામાં કહ્યું કે તેમને આવડતનું અભિમાન ન હતું'. નિર્વિકલ્પ અવસ્થામાં જવાની કળ આપના હાથમાં હતી. અને જ્યારે પૂછવામાં આવ્યું કે કળા હાથમાં હોય તો ગ ત્યારે નિર્વિકલ્પ થઈ શકાય? તો આપે ઉત્તરમાં કહ્યું કે 'હા', કારણ આપ તો વારંવ નિર્વિકલ્પ અવસ્થા ધારણ કરતા હતા. ઉપયોગ બહારમાં હોય ત્યારે પણ સમ્યક્‌દષ્ટિ પુરુષાર્થનો દોર હાથમાં જ હોય છે, અને અંતર ઉપયોગ કરવો હોય તો આસાની કરી શકે છે.—ઇત્યાદિ ગહન સત્યો આપ સરળ ભાષામાં સમજાવતા હતાં.

કેવળજ્ઞાનનું સ્વરૂપ જ્યારે આપ સમજાવતા ત્યારે એમ જ થતું કે આપે સીમંધર સ્વામીને જોયા છે તેથી જ આવું આબેહુબ વર્ણન આપની વાણીમાં આવે છે. આ પ્રયોજનભૂત જ્ઞાનને જ મહત્ત્વ આપેલું. વિશેષ જ્ઞાનની આકાંક્ષાથી આપ દૂર રહેત અનંતકાળથી જે ન કરેલું તે આપે નાની ઉમરમાં કરીને કૃતકૃત્ય થઈ ગયા.

હે પૂજ્ય માતાજી, આપ તો સ્વર્ગમાં સીમન્ધર સ્વામી પાસે સમોસરણમ પૂ. ગુરુદેવની સાંનિધ્યમાં કાન્તિમાન દેવરૂપે બિરાજતા હશો. આપને જે પોતાન સ્મૃતિપટ ઉપર જ્યારે પણ લાવશે ત્યારે તેનાં ભાગ્ય ખૂલી ગયાં હશે અને તેને મોક્ષમાગ ઉપર ચાલવાની પ્રેરણા મળશે. ભાગ્યવંતોને જ પૂ. ભગવતીમાતાનો ભેટો થયો; ભવિષ્યમાં થનારી મુક્તિનું ભાજન થશે. ૐ શાંતિ....શાંતિ....શાંતિ.

*   *

જબ તક ભૂખા તથા નિર્દયી ઔર સમસ્ત જીવોંકા વિધ્વંસ કરનેવાલા તથા ક્રોધી યમરાજ સામને નહીં આતા તભી તક લડાઇમેં રાજાકે રથ, હસ્તી, ઘોડા, તથા અત્યન્ત ગર્વ કરનેવાલે સુભટ, તથા મન્ત્ર, વીરતા ઔર અનુપમ તલવાર આદિ કામમેં આતે હૈં કિંતુ જબ યમરાજ સામને પડ જાતા હૈ અર્થાત્ મર જાતે હૈં ઉસ સમય ઉપર્યુક્ત કોઈ ભી ચીજ કામમેં નહીં આતી. ઇસલિયે બુદ્ધિમાન પુરુષોંકો જિસ પ્રકાર બને ઉસ પ્રકારસે ઇસ કાલકે સર્વથા નાશકે લિયે હી યત્ન કરના ચાહિયે।

—પદ્મનંદિપંચવિંશતિકા

卐 भगवती माताके मुझ पर असीम उपकार 卐

—श्री पवनकुमार जैन

सीमन्धर-गणधर-संतनां, तमे सत्संगी ।
आ पामर तारण काज, पधार्यां करुणांगी ॥

हे मम जीवन आधार भगवती–माता, आपने इस पामर पर निस्पृहभावसे अनन्त–अनन्त उपकार बरसाये हैं ।

हे माता ! आपके उपकारोंको जहाँ याद करता हूँ, वहाँ हृदय भर जाता है और होता है कि, पूज्य गुरुदेवश्रीने आप जैसे रत्नकी महिमा नहीं बताई होती तो यह पामर न जाने सत् देव-गुरु धर्म–साधक संत व सत् तत्त्व आदिकी, अज्ञानताकी वजह, न जाने क्या–क्या विराधना कर बैठता !! हे माता, आपने ही, अनन्त विराधनाओंसे बचा लिया ।

हे माता ! आपकी ठोस व अनुभवभीगी तत्त्वस्पष्टतायें जो न होतीं, तो यह पामर न जाने किन कुतर्कोंमें फंसकर नैयायिक–वैशेषिकोंकी भांति द्रव्य–पर्यायको (–सामान्य–विशेषरूप) परस्पर दो निरपेक्ष सत् मानने लगता व महापुण्योदयसे मिले सत् धर्म व पूज्य गुरुदेवश्रीको यों ही गंवा देता । हे माता ! आपने ही हाथ खींचकर किचड़मेंसे बहार निकाल दिया । किस तरह आपका उपकार वर्णन करूं !

हे माता ! आपने ही पंडितरत्न हिम्मतभाईजीका सांनिध्य दिया, जिससे मैं न केवल सैंकडों प्रश्नोंका समाधान पाया, अपितु शास्त्रोंमें लिखे कथनों, व पूज्य गुरुदेवश्रीके वचनोंमें गर्भितरूपसे रहे गम्भीर आशयोंको पूर्वापर अविरूद्धता पूर्वक समझनेका एक अनुपम अवसर पाया और मेरा जीवन धन्य बन गया ।

हे आराधनामूर्ति ! आपकी सम्यक्त्वके पीछेकी आराधना तो अपूर्व ही है, पर उसके पूर्वकी आराधनाका वढवाणमें मिले परिचयने तो मेरा सारा जीवन ही पलट डाला ।

हे माता ! तेरे क्या–क्या उपकार वर्णन करूं । द्रव्य–दृष्टिका जोर कितना देव–गुरु–धर्म–साधक संतके प्रति भक्तिके सुमेलयुक्त होता है ! इतना ही नहीं, मुमुक्षुता भी कितनी, देव–गुरु–धर्मके प्रति अर्पणतासे भीगी, ज्ञायककी आराधना-मयी होती है,—ऐसा तो हे माता ! आपने क्या–क्या दिखाया है उसका किन

शब्दोंमें वर्णन करूं? बार-बार यही विचार आता है कि हे माता! यदि
नहीं मिली होती तो मेरा क्या होता!

हे माता! तेरा बालक अभी तो अत्यन्त शिशु अवस्थामें है, उसमें सच्च
रुचि, तीखी लगन, भक्ति, अर्पणता, वैराग्य, ज्ञान, श्रद्धाका बल, कुछ भी
नहीं पनपा और माता! तेरा अचानक यह वियोग हुआ। माता, अब मु
सहारा कौन देगा? कौन मेरा हाथ पकड़ गलत रस्तेसे खिंच निकालेगा! क
मिलेगा तेरे मधुर मंगल जीवनका प्रत्यक्ष दर्शन, कहाँ मिलेगी, तेरी शान्त मुद्रा
प्रशान्त झलक, कहाँ मिलेंगें तेरे गम्भीर, गहन, अनुभवी ठोस वचन, कि जिस
आधारसे मैं मेरा जीवन संवार सकुं। हे माता! क्या करूं? कुछ सूझ न
पड़ती, जीवनभर तेरे आदर्शों पर चलुं, उसमें हे माता! तूं सहारा दे व ज
तक पूर्णरूपेण मेरा अन्तरंग जीवन न सुधार लूं, तब तक निरन्तर मेरे हृदय
रहना। इस बालकको कुछ भी तो सूझ नहीं है, तूं ही सत् आधार देकर स
तेरे साथ ही रखना।

* ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ : પૂજ્ય બહેનશ્રી પ્રતિ *

— માણેકલાલ રામચંદ શાહ, મું

સર્વપ્રથમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને તથા પૂજ્ય ભગવતી માતાને વંદન.

મુમુક્ષુ ભાઈઓ તેમ જ બહેનો!

આજે તો વૈરાગ્યનો પ્રસંગ છે. એમ લાગે છે કે મુમુક્ષુ સમાજ પર જાણે વજ્રપ
થયો ન હોય! અનંત-ઉપકારી કરુણામૂર્તિ ભગવતી માતાએ આપણી વચ્ચેથી વિદ
લીધી છે. આપણાં કેવાં કમભાગ્ય? — કે ગુરુદેવના શાસનમાં અને તેમનો વિયોગ થ
પછી દસ વર્ષ સુધી, જેમણે આપણને સાચવી રાખ્યાં એવાં અણમોલ માતાનો આ
આપણને વિરહ પડયો છે. કેવો દુઃખદ પ્રસંગ છે આપણા સૌને માટે? હે ભગવતી માતા
અમે આપને શત શત વંદન કરીએ છીએ. આપ જ્યાં હો ત્યાં અમારા વંદન સ્વીકારજ
અધ્યાત્મના રસાસ્વાદભરી જે અમૃતવાણી મૂકીને આપ ચાલ્યા ગયા છો તેનાં ભાજન અ
જરૂર બનશું. તેનું ભાજન બનવામાં અમે અમારા પુરુષાર્થની કમી નહિ રાખીએ-
એટલું કહીને હું પૂજ્ય બહેનશ્રી પ્રત્યે અમારાં (ગુજરાતનાં) બધાંય મંડળો વતી,
કુંદકુંદ-કહાન તીર્થસુરક્ષા ટ્રસ્ટ વતી અને દેવલાલી ટ્રસ્ટ વતી ભાવભીની શ્રદ્ધાંજ
અર્પણ કરું છું.

* *

卐 માર્ગના મહાન આરાધક : ભગવતી માતા 卐

—શ્રી કાંતિલાલ હરિલાલ શાહ, લીંબડી

પરમપૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામી દ્વારા પ્રબોધિત સ્વાનુભવપ્રમુખ પવિત્ર માર્ગના મહાન આરાધકને પ્રભાવક એવાં પવિત્ર સાધનામૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાનાં ચરણોમાં અતિ અનંત ભક્તિભાવે નમસ્કાર.

હે માતા! આપશ્રીમાં ઉપશમ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને ભક્તિ આદિ અનંત ગુણો હતા, તેથી પૂજ્ય ગુરુદેવ 'ભગવતી' વિશેષણ આપીને આપનું બહુમાન કરતા હતા.

ભગવતી માતાનું સાધનામય જીવન આખા જગતને મહાન પ્રેરણાદાયી હતું. વિશ્વની આ ભારતની સ્ત્રીઓમાં તેઓ સર્વોત્કૃષ્ટ આત્મા હતા. પૂજ્ય ગુરુદેવ હજારો માણસોની સભામાં ઘણી વખત કહેતા હતા: 'ચંપાબેન તો બહુ જ ગંભીર-ગંભીર! એવો આત્મા ભારતે હિન્દુસ્તાનમાં નથી. પવિત્રતા—પરિણતિ, અને શુદ્ધ પરિણતિ સહિતનું જાતિસ્મરણજ્ઞાન છે. બેનથી જ મંડળ શોભે છે. એમનાથી તો બધા હેઠે, હેઠે ને હેઠે છે..... એનો આત્મા તો મંગળમય છે, ધર્મરતન છે. હિન્દુસ્તાનમાં બેન જેવા અજોડ સ્ત્રીઓમાં કોઈ છે નહિ. અજોડ રતન છે. બેન તો બેન જ છે, એના જેવું બીજું કોઈ નથી.' આમ અનેક પ્રકારે પૂજ્ય ગુરુદેવ ભગવતીમાતાનું જે બહુમાન કરતા હતા તે એમ ને એમ, તેમના અંતરની પવિત્ર વિશેષતાઓ જાણ્યા વિના, નહોતા કરતા.

માતાજીનું સમ્યગ્દર્શન અતિ મહાન, ઉજ્જવળ અને અપ્રતિહત હતું; ક્ષાયિકને પણ કિનારામાં જ જઈને ભળે એવું અસાધારણ હતું. તેમને અસંખ્ય અબજો વર્ષનું નિર્મળ જાતિસ્મરણજ્ઞાન હતું. હાથની રેખા જેમ તેઓ તે વિષયને સ્પષ્ટ જોતાં હતાં. આપ મોટે મોઢે વાત કહું તો માફ કરજો, પણ ખરેખર તો તેમના અસાધારણ સ્પષ્ટ જ્ઞાનનું માપ કાઢવાની આપણી પાસે તાકાત નથી. તેમને અંતરમાં શ્રુતના દરિયા ઊછળતા હતા—જેની અનેક લબ્ધિઓ પ્રગટી હતી. આવા મહાન છતાં ગંભીર અને નમ્ર એવા માતાજી પોતે બહુ જ થોડું બોલતાં, અને સદાય ગુરુદેવને અને તેમના અસાધારણ ઉપકારોને યાદ કરતાં.

તે માતુશ્રી મહાત્માનું અંતરમાં ચૈતન્યને સ્પર્શીને આવેલું એક એક વાક્ય આપણા માટે આત્મા પામવાનો મહાન ઉત્તમ મંત્ર હતો. આવા ઉપકારી ભગવતીમાતા જતાં આપણે સૌને મહાન ખોટ પડી છે. તે ખોટ કદી પૂરી શકાય એમ નથી. પરંતુ જેઓ ઘણી સંગમાં રહીને જેમણે પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માતાનું અધ્યાત્મિક તત્ત્વજ્ઞાન અંતરમાં પચાવ્યું છે અને જે પોતાની આરાધના કરી રહ્યા છે તે આત્માર્થી આપણને ધર્મ સંબંધી માર્ગદર્શન આપે અને આ માર્ગને વિશેષ દીપાવે એવું ઇચ્છી હું માતાજીને ભક્તિભાવે વંદન કરી શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરું છું. —૦—

✻ શ્રદ્ધાંજલિ : ભારતવર્ષની દિવ્ય જ્યોતને ✻

— શ્રી ધીરજલાલ મનસુખલાલ બોરડિયા, સા

પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાજીનું સ્વર્ગારોહણ થતાં—તેમની દિવ્ય
વિલીન થતાં— આ ભારતવર્ષને વિષે અંધકાર છવાઈ ગયો હોય એમ લાગ્યું.
વિના તેમની સાધનાભૂમિ સુવર્ણપુરી સૂની સૂની લાગે છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો આપણને દુઃખદ વિયોગ થયો ત્યારે આવી ભીષણ સૂ
આપણને અનુભવ થયો હતો, પરંતુ ભગવતી માતાએ ગુરુદેવનો ઉપકારમહિમા સમ
ગુરુદેવે કહેલા માર્ગે ચાલવાની શીખ આપીને ગુરુવિરહજનિત આપણા દુઃખને હળવું
હતું. તેમણે પ્રતિવર્ષ ઊજવવામાં આવનારી ગુરુ-જન્મજયંતી, ગુરુ-જન્મશતાબ્દી
અનેકવિધ ગુરુભક્તિના આયોજનની પ્રેરણા તેમ જ માર્ગદર્શન આપીને, અને ગુરુ
વાણીનાં રહસ્યો ધર્મચર્ચા દ્વારા સમજાવીને ગુરુદેવનું શાસન ગાજતું કર્યું. જાણે
આપણી સમક્ષ જ છે, ક્યાંય દૂર ગયા નથી એવું પ્રસન્નતાપૂર્ણ વાતાવરણ પૂજ્ય માત
પુનિત પ્રતાપે સર્જાઈ ગયું. માતાજીની દેવ-ગુરુભક્તિભીની છત્રછાયાથી પૂજ્ય ગુરુ
વિરહ ભુલાઈ ગયો.

પૂજ્ય ગુરુદેવનું શાસન શોભાવનાર ભગવતી માતાનો ધર્મપ્રભાવ દિવસે દિવસે
લાગ્યો, અને પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં તેમની જન્મજયંતી પ્રસંગે મુમુક્ષુ
હાજરી રહેતી તેથી અધિક હાજરી. રહેવા લાગી. માતાજીની ધર્મચર્ચા દ્વારા તેમની
જ્યોત ચોમેર પ્રસરવા લાગી, જેથી ઘણાને એમ થયું કે બને તેટલો માતાજીના સાન્નિ
લાભ લેવો; અને એ હેતુથી ઘણાએ સોનગઢમાં નવાં મકાનો પણ બનાવ્યાં. એ
સોનગઢ પુનઃ ગાજતું થયું.

આવા પરમોપકારી પૂજ્ય માતાજીનો વિયોગ થતાં આપણે અનાથ થઈ ગયા
આપણને ન પૂરી શકાય એવી મોટી ખોટ પડી છે. આમ છતાં પૂજ્ય માતાજીનાં તત્ત્વવચ
યથાર્થતા સમજીને જીવનમાં ઉતારવા થોડો પણ પ્રયત્ન કરશું, તો જ તેમને
શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી ગણાશે. અસ્તુ.

*   *

卐 બહેનશ્રી કહી ગયા છે એ રસ્તે ચાલીએ 卐

—શ્રી લાલચંદ અમરચંદ મોદી, રાજકોટ

આપણા માટે ઘણો વૈરાગ્યનો પ્રસંગ છે. પૂજ્ય ગુરુદેવની છત્રછાયા આપણા પર હતી. તેઓ તો લગભગ દસ વર્ષ પહેલાં અહીંથી ચાલ્યા ગયા, પરંતુ પોતાના પટ્ટશિષ્ય—પૂજ્ય બેનને અહીં મૂકતા ગયા હતા, જેમની છત્રછાયા બધા મુમુક્ષુઓને મળતી હતી. તે છત્રછાયા પણ આજે આપણી પાસેથી ચાલી ગઈ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવ પાસેથી તેમને—પટ્ટશિષ્ય પૂજ્ય ભગવતી માતાને—ભેદજ્ઞાનનો મંત્ર મળ્યો. તેઓને જ્યારે પૂજ્ય ગુરુદેવનો ભેટો થયો ત્યારે ગુરુદેવને માત્ર તેમના પગની પાની જોઈને અંતર એવો ભાસ થયો કે આ કોઈ મહાન આત્મા છે.

ભગવતી માતાની એ કોઈ વિશેષતા હતી કે—કોઇ પણ મુમુક્ષુ તેમની પાસે જાય, કોઈ પણ જાતનો પ્રશ્ન કરે, તો તેમનો પહેલો ઉત્તર એ હતો: 'પૂજ્ય ગુરુદેવ આપણને બધું આપી ગયા છે. તેઓ કહી ગયા છે તેમ કરો'. જુઓ આ તેમનું નિરભિમાનપણું તેમના ક્ષયોપશમનો તો કોઇ પાર નથી, જાતિસ્મરણજ્ઞાન અસંખ્ય અબજો વર્ષોનું હતું. પોતે આવા સમર્થ હતાં, છતાં પણ તેઓ તો ગુરુદેવને જ આગળ કરતા હતા. ગુરુદેવનો ઉપકાર તેમના અસંખ્ય પ્રદેશે વણાયેલો હતો.

આવા વૈરાગ્યમૂર્તિ ભગવતી માતા, ધર્મરત્ન, ધર્મમાતા આજે આપણી પાસેથી ચાલ્યાં ગયાં છે. તેમની છત્રછાયા આજે આપણા ઉપરથી ચાલી ગઈ છે. સુખે દુઃખે મુમુક્ષુઓ દોડીને અહીં ભગવતી માતા પાસે આવતા; અહીં તેમને આશ્વાસન મળતું.

હવે તો પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય બહેનશ્રી જે કહી ગયા છે એ રસ્તે આપણે બધા ચાલીએ—આત્માની સાધના કરીને પૂર્ણાનંદની પ્રાપ્તિ કરીએ,

* *

સૂર્યદેવ ભી એક હી દિનમેં પ્રથમ તો પ્રાતઃકાલમેં ઉદિત હોકર ઊંચા ચઢતા હુવા, અત્યંત શોભાકો ધારણ કરતા હૈ તથા પશ્ચાત્ સાયંકાલમેં અસ્ત હો જાતા હૈ. ઉસી પ્રકાર સમસ્ત પદાર્થોંકી એક અવસ્થાસે દૂસરી અવસ્થા હોતી હૈ ઉન અવસ્થાઓંકો દેખકર એસે કૌન બુદ્ધિમાન મનુષ્ય હોંગે જો અપને મનમેં વિષાદ કરેંગે? અર્થાત્ એસી સ્વાભાવિક સ્થિતિ પર બુદ્ધિમાન કદાપિ ખેદ નહીં કર સકતે।

—પદ્મનંદિપંચવિંશતિકા

पूज्य बहिनश्री चम्पाबहिनके पावन चरणोंमें

* विनम्र श्रद्धांजलि *

—श्री युगलकिशोरजी जैन 'युगल', कोटा

चैतन्यकी अनुभूतिके लोकोत्तर वैभवसे सम्पन्न पूज्य बहिनश्री इस विश्वका एक अद्भुत ऐश्वर्य थीं। उनके विरहमें मानों इस विश्वमें दुष्काल हो गया है। उनके स्वभावके तानेबाने जन्मसे ही वीतरागताके शान्तरससे निर्मित थे। अल्पायुमें ही लोकसंग एवं लोकरंजनसे बहुत दूर वे एक विरहिणीकी तरह अपने एकान्त ध्यानमें अपने चैतन्यदेवको आमंत्रित किया करती थीं। उन्हीं स्वर्णक्षणोंमें, एक चातकीको स्वाति-बिंदुकी तरह, उन्हें मुक्तिविधाता मंगलमय गुरुदेवकी मंगल देशना मिली और अन्तमें अल्पायुमें ही उन्हें अपने चैतन्यदेवका साक्षात्कार हो गया। उनका यह वज्र पुरुषार्थ आज भी पूज्य गुरुदेवके हर मुमुक्षुको पावन प्रेरणायें प्रदान कर रहा है।

सचमुच वह विदेहकी वैदेही थीं। जैसे चैतन्यके अद्भुत चितेरे सन्त कुन्दकुन्दने सीमन्धरनाथके दर्शनकी प्याससे आतुर होकर भरतसे विदेहकी यात्रा की, उसी तरह युगस्रष्टा विदेहवासी पूज्य गुरुदेवके साथ विदेहकी वैदेहीने अनायास ही विदेहसे भरतकी यात्रा कर सीमन्धरनाथकी दिव्यवाणीके अमृतबिन्दु इस अभागे भरतको पिलाकर धन्य कर दिया; और साकार विदेहमें (मुक्तिमें) चिर विश्रामके लिये मंगलमूर्ति वैदेहीने सत्वर ही अपना भारत-प्रवास समाप्त करके एकाकी ही अपनी अवशिष्ट मंगल यात्रा प्रारंभ कर दी और लाखों मुमुक्षु तड़फते रह गये।

द्वादशांगके सार उनके 'वचनामृत'के कीमती बोल और उन पर पूज्य गुरुदेवके उछलते हृदयकी व्याख्या आज मुमुक्षुओंका जीवन धन बन गये हैं। तड़फते मुमुक्षु सीमन्धरनाथकी सन्देशवाहिनीके उन मंगल सूत्रोंको अपने जीवनमें साकार कर उन्हें सार्थक श्रद्धांजलियां समर्पित करें, यही पावन अनुरोध है।

सीमन्धरनाथके विरहकी जिस वेदनामें वे जीवनभर विह्वल रहीं, आज पुनः अपने पुराने देशमें प्रतिदिन उनका उन विद्यमान परमात्मासे धन्य मिलन हो रहा है। सचमुच इस अचिन्त्य एवं दुर्लभ योगमें वे पूज्य गुरुदेवके साथ कितनी पुलकित एवं प्रफुल्लित होंगी, यह कल्पनातीत है!

मेरी कामनायें हैं कि साधनाकी जिस चैतन्यवाटिकाकी सौरभमें वे प्रतिपल [illegible] रहीं, उस वाटिकामें उनकी स्वरूपमंथरता सत्वर ही धवल शिलाके अनन्त [illegible] होकर अपने आनन्दधाम साध्यको साकारता दे।

अन्तमें अपने बिलखते हृदयकी विनम्र श्रद्धाके अनन्त सुमन मैं उन भगवती [illegible]के चरणोंमें चढ़ाता हूँ।

*   *

[illegible]ની શ્રદ્ધાંજલિ : અદ્‌ભુત વૈરાગી પૂજ્ય બહેનશ્રીને

—ડૉ. ચંદુભાઈ, રાજકોટ

પૂજ્ય બહેનશ્રીના દેહોત્સર્ગના અત્રે સમાચાર મળતાં એક મોટો આંચકો અનુભવ્યો. [illegible] ખેદ થયો—થઈ રહ્યો છે. તેમનો મને નિકટનો પરિચય પૂજ્ય પંડિતજી [illegible] તથા સ્વ૦ શ્રી વજુભાઈના કારણે થયો હતો. તેમનામાં મેં અનેક ગુણો [illegible] કે જેનાથી હું સદા પ્રભાવિત થતો રહ્યો છું. તેમની મુખમુદ્રા કેવી શાંત–પ્રશાંત, [illegible] અને વૈરાગ્યસભર! એ મુખાકૃતિ જ એમની પાવન અંતરંગ અનુભૂતિની [illegible] હતી. એમની સ્વાનુભૂતિ નિરંતર અંતર્મગ્ન થવા ઝૂકતી હોય તેમ [illegible] કરે. બહારનો કોઈ પણ પ્રકારનો રસ જ નહિ.

તેમનો એ વૈરાગ્ય અદ્‌ભુત હતો, મુનિઓને પણ ઓળંગી જાય તેવો વૈરાગ્ય [illegible] એ તેમની અંતરંગ પરિણતિના બળવાનપણાનો નિર્દેશ કરતો હોય તેમ [illegible] કે જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય બન્ને એક જ પર્યાયનાં નામ છે ને! એક [illegible] શરીર પ્રત્યે કેવું નિર્મમત્વપણું? શરીર પ્રત્યેની ઉદાસીનતાનો આવો [illegible] નથી. બાળવયથી જ તેમના સંસ્કાર ઊગી નીકળ્યા. [illegible] થયો. અને યથા અવસરે સ્વાનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરી લીધી. [illegible] લેવા માટે કેવું ઉત્તમ ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે? હું તો એ [illegible] છું. પૂ. વજુભાઈને પણ અનેક વખત લખતો આવ્યો છું ને એ [illegible] છે. મને સદા પ્રેરણા મળતી રહે તે રીતે હું તેમને મારા હૃદયમાં [illegible] એ દિવ્યમૂર્તિનાં દર્શન મને સદા થતાં રહે છે અને રહેશે. પૂ. ગુરુદેવના [illegible] સૂર્ય ગયો અને પૂ. બહેનશ્રીના વિરહે એક શાંત ચૈતન્યચંદ્ર છિનવાઈ [illegible] હવે વાતાવરણ શુષ્ક લાગે છે. નોધારા થઈ ગયા છીએ તેવું લાગે છે. [illegible] ગુરુઓની સ્મૃતિ હંમેશાં રહ્યા કરો, પ્રેરણબળ મળતું રહો, આપણા [illegible] દીવાદાંડીરૂપ બની રહો. એ જ ભાવના છે. *

भक्तिभीनी श्रद्धांजलि : मोक्षमार्गकी मार्गदर्शिकाको

—नेमीचन्द पाटनी, आग्रा

मेरी धर्ममाता मोक्षमार्गकी मार्गदर्शिका पूज्य बहेनश्रीके स्वर्गारोहणके हृदयको भेदनेवाले समाचार कल ही राजकोट द्वारा प्राप्त हुए।

मैं बहुत ही भाग्यहीन रहा जो पूज्य माताके अन्तिम दर्शन भी प्राप्त नहीं कर सका। मेरा आत्मा उनके उपकारको इस भवमें तो क्या भवांतरमें भी नहीं भुला सकेगा। ज्यादा क्या लिखूं जीवनमें जो कुछ भी मिला है वह सब परम पूज्य परम तारणहार पूज्य गुरुदेवश्रीका तो है ही लेकिन उसको पल्लवित करने एवं स्पष्ट करनेका श्रेय जो भी है वह एकमात्र पूज्य बहिनश्रीको ही है। राजकोटका शिबिर ही एकमात्र सर्वप्रथम मेरी गेरहाजरीका था। अन्यथा हर शिबिरमें मैं उपस्थित रहता था और यही अवसर ऐसा हुआ कि मैं धर्ममाताके दर्शन नहीं कर सका।

इस फूर्सतके समय अपना उपयोग रमानेके लिये अन्यत्र भागनेसे रोकनेके लिये एक पुस्तक लिखी है, "सुखी होनेका उपाय" उसका प्रथम भाग छपकर आज ही सेम्पल पुस्तक तरीके मेरे पास आया है। उसकी प्रथम प्रति सर्व प्रथम उस स्वर्गस्थ आत्माके प्रतिनिधि तरीके आपको सर्वप्रथम समर्पण कर उस स्वर्गस्थ आत्माके प्रति अपनी भावांजलि समर्पित करता हूं। आशा है आप स्वीकृत करके अनुग्रहीत करेंगे।

अनुकूलता होने पर तीर्थभूमिके दर्शन करनेके लिये एक वार जरुर आऊँगा अगर समय पर मुझे समाचार मिल गये होते तो मैं अवश्य ही इस अवसर पर सोनगढ़ पहुँचनेकी चेष्टा करता, जो कि आजकल प्लेनोंमें भी समय पर जगह प्राप्त करना कठिन कार्य है।

❀ ❀

□ ઉપકૃતભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ □

—નાગરભાઈ, ઉમેદભાઈ, જિતેન્દ્ર મોદી
(સંપાદક-પરિવાર, ગુજરાતી-આત્મધર્મ)

પરમ કૃપાળુ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ચરણ-શરણમાં ૪૦ વર્ષથી નિરંતર રહેવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત હોવાથી, પૂજ્ય ભગવતી માતાની અનેકવિધ પ્રસંગોની જીવનચર્યા અમોને [illegible] સ્પર્શ કરે છે. શી તેઓશ્રીની જગતથી ઉદાસીનતા ! શી તેઓશ્રીની દેહાદિથી વિરક્તિ ! શી તેઓશ્રીની વૈરાગ્યઝરતી પ્રશાંત મુખમુદ્રા ! શી તેઓની દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પ્રત્યેની ભક્તિ ! પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવો અને યાત્રાઓ પ્રસંગનો શો તેઓનો ઉલ્લાસ ને ઉમંગ ! શી તેઓની ગુરુ-અધ્યાત્મવાણી ઝીલવાની એકાગ્રતા ! શી તેઓની અંતર્મુખ પરિણતિની [illegible] ! શી તેઓની સ્વાનુભૂતિની ખુમારી ! શું તેઓનું મુમુક્ષુઓ પ્રત્યે કરુણાભર્યું વાત્સલ્ય ! આવી આવી અનેકવિધ પરમ આદર્શરૂપ જીવનચર્યા જેઓની હતી તેવા [illegible] પૂજ્ય બહેનશ્રીના વિરહના સમાચારે હૃદયે ફરી એક વાર વજ્રઘાત [illegible] પડ્યો ! દસ વર્ષ પહેલાં એકાએક ધર્મપિતા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું શિરછત્ર ગુમાવી બેઠા, જેમની શીળી છત્રછાયામાં હજારો મુમુક્ષુઓ ધર્મસાધનાનું આલંબન પામીને મુક્તિના માર્ગે પુરુષાર્થ કરી રહ્યા હતા તે સૌ મુમુક્ષુઓ એકાએક નોધારા બની ગયા ! [illegible] દુસ્તર સંસાર સમુદ્ર તરવામાં સ્વાનુભૂતિની દીવાદાંડી એકાએક [illegible] હવે અમારું કોણ ?—એમ અનાથપણાની વેદના ઉમટી પડી.

અહો ! આ પંચમકાળને ચતુર્થકાળ—ધર્મકાળમાં પરિવર્તિત કરનાર કૃપાળુ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની અદ્ભુત ધર્મપ્રભાવના ! વાણીની સાતિશયતા, તત્ત્વની મસ્તિ આદિ જોઈને લોકોને એમ લાગતું કે આ કોઈ ભવિષ્યના તીર્થંકર હશે ! વર્ષો પહેલાં જાતિ-સ્મરણની વાત હજુ બહુ ગુપ્તપણે રહી હતી તે વખતે આચાર્ય શાંતિસાગરજીએ સોનગઢમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો પરિચય થતાં પ્રસન્નતાથી કહેલું કે અહીં તો તીર્થંકરનો યોગ [illegible] છે. આવા ગુરુકહાન ભવિષ્યના હોનહાર તીર્થંકર છે. ભવિષ્યના તીર્થંકરનો આ [illegible] વર્તી રહ્યો છે.—એવી ભગવાનની વાણી જેમના જાતિસ્મરણજ્ઞાન વડે મુમુક્ષુ સમાજ સમક્ષ પ્રગટ થઈ એ સાતિશયજ્ઞાનધારી ભગવતી માતાના એ પરમ ઉપકારનું શું કહેવું ? ખરેખર, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કહેતા તેમ તેઓ આ [illegible] એક 'અજોડ' જ હતા ! આ વર્તમાનકાળે પ્રખર શાસ્ત્રપાઠી પુરુષોમાં પણ જ્યાં સ્વાનુભૂતિની વાર્તા દુર્લભ જણાય છે, ત્યાં ૧૮ વર્ષ જેવી બાળવયમાં પ્રખર

પુરુષાર્થ વડે સ્વાનુભૂતિવિભૂષિત ક્ષાયિક સાથે જોડે એવું અપ્રતિહત સમ્ય
પ્રગટ કરીને તથા સાથોસાથ ધર્મ સાથે સંબંધવાળું પૂર્વભવોનું જાતિસ્મરણ
પ્રગટ કરીને આ કાળે ખરેખર તેઓ એક 'આશ્ચર્ય' છે–તે વાત મુમુક્ષુ સ
સાનંદભાવે અનુભવી. તેઓશ્રીના સાતિશય જ્ઞાનના પ્રતાપે ભવિષ્યના તીર્થ
દેવનો ભૂતકાળ અને એ તીર્થંકરના ગણધરનો ભૂતકાળ આપણા જીવનના વર્ત
કાળમાં ઉપલબ્ધ બનતાં, તેમ જ આ ઉભય ધર્માત્માઓની ધર્મપ્રેરણા, તત્ત્વમાર્ગદ
અનંત કરુણા મુમુક્ષુઓને પ્રાપ્ત થતાં,—જેમ લૌકિક કથામાં પાંડવોના પક્ષે શ્રીકૃષ્ણ મ
વગર લડાઈએ જ વિજય હાંસલ થયાનો પાંડવોને અનુભવ થયો હતો તેમ,—આપ
સૌને જાણે મુક્તિ હાંસલ થઈ ગઈ હોય એવો સાનંદ અનુભવ થયો.

વર્ષો સુધી દ્રવ્યદૃષ્ટિપ્રધાન અધ્યાત્મ અમૃત-વાણીની રેલમછેલ વર્ષાવીને કૃ
પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ મુમુક્ષુસમાજ ઉપર અનંત અનંત ઉપકાર કર્યો છે અને તેઓશ્ર
ગણધરના રૂપમાં પ્રશમમૂર્તિ ભગવતી માતાએ, અનેક ગૂઢ ઉપદેશામૃતને સરળ શૈલ
સમજાવીને માર્ગની મૂંઝવણ અનુભવતા મુમુક્ષુઓને યથાર્થ દ્રવ્યદૃષ્ટિના ચિંતન-મ
ઘોલન સાથે દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પ્રત્યેની ભક્તિ, ગુરુનો મહિમા, ગુણીજનોથી દબાતા રહે
આવડતના અભિમાનથી બચતા રહેવું, જીવનમાં જતું કરવું ને પરિણામ મર્યાદ
રહેવા હૃદય ભીંજાયેલું રહેવું ઇત્યાદિ મુમુક્ષુયોગ્ય વ્યવહારનો અદ્ભુત માર્ગ પ્રકાશ
ભાવિ તીર્થંકરના ભાવિ ગણધરોપમ અનંત અનંત ઉપકાર કર્યા છે.

અભણ મુમુક્ષુને પણ આત્મસાધનામાં અનેરો ઉત્સાહ જગાડનારું 'બહેનશ્ર
વચનામૃત' પુસ્તક, જેમ શાસ્ત્રો મુનિઓનો અક્ષરદેહ છે તેમ, આપણા વહ
ભગવતી માતાનો અક્ષરદેહ હોવાથી, આપણી માતાનું શિરછત્ર આપણા ઉપર શા
રહેશે; ને પંચમ આરાના અંત સુધી થનારા સર્વે મુમુક્ષુઓને આત્મસાધનાની પ્રેર
દેવીના રૂપમાં તે જીવંત રહેશે.

હે ભગવતી માતા! આ કાળે આપનો સત્સમાગમ પ્રાપ્ત થયો એ અમારું પ
સૌભાગ્ય છે. આપના પ્રત્યેની ભક્તિ-અર્પણતા મુમુક્ષુઓમાં પાત્રતા પ્રગટાવનારી
ને આપના આત્મગુણોનું દર્શન મુમુક્ષુઓમાં પુરુષાર્થ જગાડનારું છે.—આવા આપ
પ્રત્યક્ષ-દર્શનના ચિરવિયોગના દુઃખદ પ્રસંગે, હે માતા! ભાવિ તીર્થંકરદેવ અને ભા
ગણધરદેવના આ વર્તમાન શાસનની પ્રભાવના વિશેષ શોભાપૂર્વક અભિવૃદ્ધિ થાઓ
અને અમારા આત્મિક પુરુષાર્થની જાગ્રત આપ ઉભય ધર્માત્માઓને પ્રતાપે વૃદ્ધિ
પામો એવી ભાવના સહ આપના ચરણકમળમાં વિનમ્રભાવે શ્રદ્ધાંજલિ.

[illegible]ની શ્રદ્ધાંજલિ : અધ્યાત્મગગનની જ્ઞાનજ્યોતિને

—શ્રી પ્રવીણભાઈ સારાભાઈ શાહ, મુંબઈ

“ [illegible] લીજિયે ”નો ઉગ્ર પુરુષાર્થ પ્રેરક જીવનમંત્ર આપનાર, હજારો [illegible] પૂ. ભગવતી માતાના વિયોગ સંબંધી, ૧૨મી તારીખના [illegible], [illegible] સાંભળતાં જોરદાર આંચકો લાગ્યો, અને એમ થયું કે આ વાત [illegible] ! પણ તે માન્યા વિના છૂટકો નહોતો. આ કાળના, આ ક્ષેત્રના, આ દેહધારી [illegible] સર્વોત્કૃષ્ટ મહાત્માએ આપણી વચ્ચેથી ચિર વિદાય લીધી. આપણું [illegible] ભાનુ અસ્ત થઈ ગયો. એ કલ્યાણમૂર્તિ પવિત્રાત્મા જગતથી [illegible] જુદી, તેમની વાણી જુદી જ હતી. આપણે તેમને ગુમાવતાં આપણે [illegible] ગુમાવ્યું.

[illegible] સમસ્ત મુમુક્ષુ જગત પર અનંત ઉપકાર છે. તેમાંનો એક મહાન [illegible] તેઓશ્રીએ આપણને પૂ. બહેનશ્રીની પવિત્ર અલૌકિક અંતરંગદશાની [illegible]. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કહેતા કે બેન તો “ આરાધનાની દેવી છે. ” હિંદુસ્તાનનો [illegible] છે, ઈત્યાદિ અનેક રીતે તેઓનો મહિમા કરતા. પૂ. ગુરુદેવના સ્વર્ગવાસ [illegible] ભાઈઓને જેમ જેમ નિકટ પરિચય થતો ગયો તેમ તેમ પૂજ્ય [illegible] અને તેમની અંતરંગ દશાનો ખ્યાલ આવતો ગયો. પૂ. ગુરુદેવ સમક્ષ [illegible] સંકોચ થતો, પણ જેમ બાળક માતાની પાસે ગમે તે પૂછી શકે તેમ [illegible] તાત્ત્વિક મૂંઝવણો ખૂબ જ ખુલ્લા હૃદયે મૂકતા અને માતાજી ખૂબ [illegible] સમાધાન કરાવતા. આજે મુમુક્ષુનું સમાધાનનું સ્થાન ચાલ્યું ગયું.

[illegible] માતા એટલે અધ્યાત્મગગનમાં ઝળકી રહેલી અદ્‌ભુત જ્ઞાનજ્યોતિ ! [illegible] જ નહિ પણ વિશ્વની એક વિરલ વિભૂતિ હતાં. શાસ્ત્રના જ્ઞાતા અને [illegible] તો આપણને અનેક મળે પણ જેમનું જીવન જ સત્શાસ્ત્રનું પ્રતીક હોય એવી [illegible] હતી. તેમનું પ્રત્યેક વચન અનુભવની શાહીમાં બોળાઈને આવતું હતું અને [illegible] બેસતાં, સૂતાં, ચાલતાં, પ્રત્યેક ક્રિયા કરતાં તેમનામાં જ્ઞાન ને વૈરાગ્ય [illegible] હતો. તેમનાં દર્શન કરનારને એમ થઈ જતું કે મોક્ષમાર્ગના પ્રણેતા આ [illegible] જ્ઞાનાવતાર ને જ્ઞાનમૂર્તિ હતા. તેમની દિનચર્યાનું દરેક પાસું મુમુક્ષુ-[illegible] હતું.

[illegible] તે મુમુક્ષુઓને માટે સંતસમાગમ હતો કે જ્યાં તત્ત્વજ્ઞાનના [illegible] હતી. જ્યાં જ્ઞાયકદેવ સ્વાનુભૂતિના કાળે કેવી રીતે રમતો હોય છે, [illegible] રહે છે તેના ઉંડાણો ચર્ચાતાં અને મોક્ષમાર્ગ પર વિવેચનો થતાં [illegible] હતો. જ્યારે તત્ત્વચર્ચા ન હોય ત્યારે તેમની મૌન મુખમુદ્રા

સાધકદશાનું મૂર્તરૂપ હોય તેમ ઉપદેશ આપી રહી હતી. આ ક્ષણભંગુર દુનિયામાં
પવિત્રાત્માનો સમાગમ તે અમૂલ્ય ને અનુપમ લાભ હતો. તેમનો સંગ કલ્પવૃક્ષ સ
સમસ્ત પ્રકારનાં મનોવાંછિત ફળ દેવામાં સમર્થ હતો. તેમના ઉપદેશનો એક અક્ષર
મુક્તિનું બીજ હતું અને આત્મહિત માટે બળવાન નિમિત્ત હતું.

પૂજ્ય ગુરુદેવના સ્વર્ગવાસ પછી પૂજ્ય ગુરુદેવનું હૃદય પૂજ્ય બહેનશ્રી સિ
બીજું કોઈ જાણતું ન હતું. પૂ. બેનશ્રીએ ભક્તિમાં ગાયું છે ને! —

ગંભીર તારી વાણીમાં ભાવાર્થ બહુ ઊંડા છતાં,
જે હૃદય તારું જાણતાં, તે ભાવ તારા ખેંચતા.

જેમ તીર્થંકરની ઓમ્ ધ્વનિ છૂટે અને તેની દ્રવ્યશ્રુતરૂપ રચના ને સ્પષ્ટતા ગણધર
તેમ પૂજ્ય ગુરુદેવની વાણીમાં જે વાતો આવતી તેનો આશય પૂ. બેનશ્રીએ સ્પષ્ટ ક

ભારતદેશના હજારો મુમુક્ષુઓ છેલ્લા કેટલાય વર્ષોથી પૂ. બેનશ્રીના દર્શન
ઊતરી પડતા; મોટરો ને બસોની લાઈનો લાગતી. પણ આજે તે દર્શન દુર્લભ છે.

શ્રીમદ્‌માં આવે છે તે વાત અત્યારે યાદ આવે છે કે, અત્યારે સત્‌પુરુષનાં દ
સુલભ છે પણ એક કાળ એવો આવશે કે તમે હજારો માઇલ સુધી રખડશો તો
તમને સત્‌પુરુષનાં દર્શન નહીં થાય. તે વાત અત્યારે અક્ષરશઃ યથાર્થ લાગે છે.

હે કૃપાળુ માતા! આપે જે ભરતભૂમિ પર અનંત અનંત કરુણા કરી અહીં પધ
ને બધાને સાચો માર્ગ બતાવ્યો તે રીતે જ્યાં સુધી અમે પૂર્ણતાને ન પામીએ
સુધી કૃપા વરસાવતા જ રહેજો એટલું જ માંગીએ છીએ. * *

* સર્વતોભદ્રા પૂજ્ય બહેનશ્રીને વંદના *

—શ્રી કનુભાઈ એચ. દામાણી, નિવૃત્ત જજ, અમદા

પૂજ્ય બહેનશ્રીની અણધારી ચિરવિદાય આભ ફાટ્યાં જેવો આઘાત આપી ગઈ

હે સર્વતોભદ્રા પૂજ્ય બહેનશ્રી! આપના જીવનનો ધ્રવકાંટો આત્માનુભૂતિ
આપ સદા દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રના નિકટમાં હતા. આપની ધીરગંભીરતા આપની સૌમ્ય મુખાકૃતિ
પ્રતિબિંબિત થયેલી અમે જોઈ છે. લોઢાને પારસમણિના સ્પર્શની જેમ, આપનો સત્સમા
જડને ચૈતન્ય કરનાર અમોને અનુભૂત થયો છે. આપનાં દર્શનથી જીવન ઊર્ધ્વગ
બની શકે છે; અને તેથી આપ સત્પુરુષ હતાં તેવી પ્રતીતિ અમોને થઈ છે. આપ સ
સાધક સત્પુરુષ હતાં અને આપની સાધનાનો વારસો મુમુક્ષુઓને આપ આપતાં ગયાં છે

આત્મસાક્ષીપૂર્વક પ્રગટ થયેલાં આપના ઉદ્‌ગારો કેટલાયે મુમુક્ષુઓને સૌભાગ્ય પ્રદાન કર
બન્યા છે. આપનું વ્યવહારિકજીવન પણ સાદું, સરળ, નિરાડંબરી તથા જિનભક્તિમય

આપ કડક પુરુષાર્થી હતા; અને તેથી જ આપનું અંતરબાહ્ય જીવન શુદ્ધ ધ્યેયને પ્ર
કરવા સતત ક્રિયાશીલ હતું. આપનું બાહ્ય જીવન ભદ્ર હતું—આપનું સૂવું, બેસવું, ઊઠ
ચાલવું, ખાવું, પીવું, ચિંતન બધું ભદ્ર હતું; અને તેથી જ સર્વતોભદ્રાને કોટિ કોટિ વંદન.

શ્રદ્ધાંજલિ–અવતરણ

(અધ્યાત્મની પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાના પ્રતિ શ્રદ્ધા–ભક્તિવંત સેકડોં મહાનુભાવોંની શ્રદ્ધાંજલિઓ, પત્ર, કાર્ડ, તાર અને શોક પ્રસ્તાવ દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ છે. સમયાભાવના કારણે તેમાંથી કેટલાક અહીં માત્ર સંક્ષિપ્ત અવતરણ પ્રકાશિત કરીએ છીએ.)

ઘણાં જ ખેદપૂર્વક લખવાનું કે લન્ડનથી હમણાં જ ટેલીફોનથી ખબર મળ્યા કે પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનના સ્વર્ગવાસ થયા તે સાંભળીને અંતરમાં ઘણો જ ખેદ થયો.

પૂજ્ય બહેનશ્રીના દેહત્યાગના સમાચાર મળ્યા. તેમનો આત્મા તો જ્યાં પૂજ્ય ગુરુદેવ દેવલોકમાં બિરાજે છે ત્યાં ગયો અને તેઓ તો ત્યાંથી તુરત જ વિદેહમાં સીમંધર ભગવાન પાસે ગયા હશે. પૂજ્ય બહેનશ્રી એ તો પોતાનું મનુષ્યપણું સાર્થક કરી લીધું હવે તો તેઓ ગુરુદેવ સાથે જ રહેશે. તેમના તો માત્ર બે–ત્રણ ભવ બાકી છે. તેઓ તો નજીકમાં જ પૂજ્ય ગુરુદેવ જ્યારે તીર્થંકર થશે ત્યારે તેમના મુખ્ય ગણધર થઈને મોક્ષ પામશે.

રાયચંદભાઈ ડી. શાહ (નાઇરોબી)

સુવર્ણપુરીમાં જ્ઞાની બહેનશ્રી બિરાજતા હતાં તેથી સોનગઢ ભાવિક મુમુક્ષુ ભક્તોથી તેમના અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો લાભ લેવા માટે ગુંજી ઉઠતું હતું. આપણે સૌને મહાન અધ્યાત્મ વિભૂતિનો વિરહ થયો અને તેની ખોટ પૂરી શકાય તેમ નથી. મંડળના અમે સૌ અમારી અર્પણત્વ વ્યક્ત કરવા માટે શ્રદ્ધાંજલી અર્પણ કરજો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ બહેનશ્રીબેનના વચનામૃતના દરેક દરેક બોલની છણાવટ કરીને મુમુક્ષુ સમાજને અત્યંત લાભ આપેલ છે.

શાંતિલાલ દેવજી શાહ (લંડન)

પૂજ્ય બહેનશ્રીના લીધે સોનગઢની શોભા હતી. સોનગઢ જીવતું જાગતું હતું. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના સ્વર્ગવાસ થયાને દશમું વર્ષ ચાલે છે ત્યારે પણ સોનગઢ સૂનું થઈ ગયું છતાં પણ પૂજ્ય બહેનશ્રીના લીધે તેનું સમાધાન રહેતું હતું. પૂજ્ય બહેનશ્રીના લીધે દેશાવરમાંથી અને પરદેશમાંથી આવનારાઓને પૂજ્ય બહેનશ્રીના

દર્શન ચર્ચાનો લાભ મળશે તે હેતુથી મુમુક્ષુઓ સોનગઢ આવતાં હવે તો ત્યાં આવનારાને તીર્થભૂમિમાં જીનાલયોના દર્શનનો લાભ મળશે પણ જે ચેતન ધર્માત્માઓનો લાભ હતો તે તો હવે ન જ રહ્યું.

પંડિતજી હિંમતભાઈ સોનગઢમાં હવે તમારો જ આશરો રહ્યો છે.

આ કાળમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી અને પૂજ્ય બહેનશ્રીના લીધે સોનગઢમાં સત્ ધર્મની જે પ્રવૃત્તિઓ ચાલી તે મનુષ્ય માત્રને સત્ધર્મ પામવાનું ઉત્તમ નિમિત્ત બન્યું છે. તેમના ચરણોંમાં મારા મારા કોટિ કોટિ વંદન.

ભગવાનજી કચરાભાઈ (મોમ્બાસા)

પૂ. બહેનશ્રી ચંપાબેન પૂ. ગુરુદેવના એક સાચા ભક્ત હતાં. તેમણે પૂ. ગુરુદેવનું જ્ઞાન અંતર ઉતાર્યું અને લોકોને આપ્યું. તેમના જવાથી સોનગઢ, સ્વાધ્યાય-મંદિર તેમજ કુમારિકા બ્રહ્મચર્યાશ્રમ સાવ સુનસુન બની ગયું. તેઓ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી પછી મુમુક્ષુમંડળના આધાર સ્તંભ હતાં.

રમણીકભાઈ મહેતા (વલસાડ)

પૂજ્યનીય બહિનશ્રી, ધર્મ કે પ્રતિ આજીવન સમર્પણ કો એક વિશેષકર મહિલા વર્ગ એવં યુવા વર્ગ કે પ્રેરણા શ્રોત કે રૂપ મે હંમેશા યાદ કી જાતી રહેગી. ધર્મ કાર્યો મેં લગકર હી હમ ઇસ આઘાત કો સહન કરનેકી શક્તિ પા સકેગેં.

અખિલ ભારતીય જૈન યુવા ફેડરેશન (અજમેર)

પૂ. ગુરુદેવશ્રીની અનુપસ્થિતિમાં સોનગઢને એક જીવંત તીર્થ બનાવનાર અને મુમુક્ષુ સમાજના શિરછત્ર બનનાર મુમુક્ષુઓના પરમ શ્રદ્ધેય પૂ. બહેનશ્રી ચંપાબેનના સમાધિ મરણથી સમગ્ર સમાજને એક ન પુરી શકાય તેવી ખોટ પડી છે.

આપણા વાંકાનેર શહેરમાં પૂ. બહેનશ્રી ચંપાબેન ઘણો સમય રહ્યા હતાં અને અહીં રહીને જ તેમણે ઉગ્ર પુરુષાર્થ દ્વારા નાની વયમાં નિર્વિકલ્પ અનુભૂતિ અને તદ્જન્ય અતીન્દ્રિય આત્માનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરી હતી કે જે ક્રમે ક્રમે વૃધ્ધિગત પામી હતી. આમ આપણા શહેરને પૂ. બેનશ્રી ચંપાબેનના સમ્યકત્વ સાધનાને કારણે એક આધ્યાત્મિક તીર્થનું ગૌરવ સાંપડયું છે.

શ્રી વાંકાનેર દિગંબર જૈન સંઘ

હે! અતિશય જ્ઞાનધારી ભગવતી માતાજી!

આપ આ ભરતક્ષેત્રમાંથી ચાલ્યા ગયા. આ ભરતક્ષેત્રમાં અમ ભક્તોને મેલીને અહીંથી ચાલ્યા ગયા. સ્વર્ગપુરીમાં બિરાજી ગયા.

હે ભગવતી માતા શું લખીએ? લખી શકાતું નથી, બોલી શકાતું નથી, આપના વિરહથી હૃદય રડે છે. સુવર્ણપુરીના સ્થાને સ્થાને આપનાં સ્મરણો સ્ફુર્યા કરે છે. આપે ઘણા વર્ષો સુવર્ણપુરીમાં વાસ કર્યો, સુવર્ણપુરીનાં કણકણ આપનાં પુનિત સ્મરણોથી પાવન થયા છે.

સુવર્ણપુરીમાં આપે નિરંતર સુક્ષ્મ મધુરી વાણીના ધોધ વરસાવ્યા છે. આપના સાનિધ્યમાં રહેનાર કેટલાક ભક્તોએ આપની ચૈતન્યરસભીની વાણી નિરંતર સાંભળી, પોતાના જીવનને ભીંજવ્યા છે—યથાશક્તિ ચૈતન્યરસભીના કર્યા છે. [illegible] દેશદેશના, લંડન-અમેરિકા, આફ્રિકાના, ભક્તોએ પણ આપની ચૈતન્ય-રસભીની-(જ્ઞાનના) ગુંજારવ સાંભળ્યા છે. અને પાવન થયા છે, જીવન ઉજ્જવળ કર્યાં છે.

લંડન, અમેરિકા, આફ્રિકાથી હજારો માઈલથી આપના દર્શનનો લાભ લેવા આવતા. આજે બધું આપના વગર સુનુ થઈ ગયું.

લાલજીભાઈ નથુભાઈ શાહ,
બચુભાઈ, સરોજબેન, લંડન

ભગવતીમાતાને કોટી કોટી વંદન.

આપણને એવા ભગવતીમાતા મળ્યા કે જેણે એવું માર્ગદર્શન આપ્યું અને [illegible] 'હું ચૈતન્યની ભાવના ભાવ, ચૈતન્યની ભાવના અવશ્ય ફળશે જ.' આવા માતાજીનો આપણને વિયોગ થયો છે. આપણા સમાજને મોટી ખોટ પડી છે. આપણે આપણાં જીવનમાં હંમેશા માતાજીના વચનામૃતો હૃદયમાં કોતરીએ ત્યારે જ સાચી શ્રદ્ધાંજલિ ગણાશે.

બોરીવલી, દિ૦ જૈન, મુમુક્ષુ મંડળ વતી
ચંદ્રકાંત મણિલાલ, બોરીવલી.

પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતીમાતા બંને અલૌકિક હતાં. તેઓ શ્રી સીમંધરભગવાનના દેશેથી આપણું કલ્યાણ કરવા અત્રે પધારેલાં. કોઈ એક કે બે નહીં, પણ લાખો અને કરોડો જીવો કલ્યાણ પામે એવો તેમનો પવિત્ર પ્રભાવ-

નાયોગ હતો. તેમણે જે કાંઈ વચનામૃત આપ્યાં છે તેમાંથી કોઈ પણ એક વાંચી તોપણ આપણા આત્માને તત્ત્વજ્ઞાનનો પ્રકાશ અને સાચી શાન્તિ મળે. પૂ ભગવતીમાતાના વિયોગના આ વસમા પ્રસંગે આપણને દુઃખ તો ઘણું જ થયું પણ તેની સાથે આપણે જો બાર અંગના સારભૂત તેમનાં 'વચનામૃત'ના વાંચ મનન બળે આત્માનું અવલોકન કરશું તો નિઃસંદેહ આપણને વર્તમાનમાં સાંત્વ શાંતિ અને ભવિષ્યમાં તેમનો સાથ મળશે. એટલું કહી તેમને મારી શ્રદ્ધાંજ અર્પણ કરું છું.

—નગીનદાસ હરગોવિંદદાસ અજમેરા, મલ

*

'આ મનુષ્યભવ અનંત કાળે કોઈક વાર જ મળે છે. તેમાં પૂજ્ય ગુરુદે જે માર્ગ બતાવ્યો છે તે માર્ગે ચાલીને દરેક જીવે પોતાનું આત્મહિત શીઘ્ર ક લેવા જેવું છે.-આવી કરુણાભરપૂર શીખ આપનાર પૂજ્ય ભગવતીમાતા આપ વચ્ચેથી ચાલ્યા ગયા છે. પૂજ્ય ગુરુદેવની તો ખોટ હતી જ, પણ આજે આપણ માતાજીની વસમી ખોટ પડી ગઈ છે. બહારગામથી મુમુક્ષુઓ, વર્ષમાં અનેકવા સોનગઢ દોડી આવતા, અને તેમની પાસેથી સાચી સમજ, સત્પુરુષાર્થની પ્રેર ને દેવ-ગુરુની પ્રભાવના વિષે અનેક પ્રકારનું માર્ગદર્શન મેળવતા. હમણાં મલાડમ અમારે આંગણે તેમની કલ્યાણી કૃપા અને આશિષથી પંચમેરુ-નંદીશ્વરજિનાલ નિમિત્તે પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ ઉજવાયો. તે નિમિતે અનેક વાર પૂજ્ય માતાજીન ચરણમાં આવીને અમે તેમનું અમૂલ્ય માર્ગદર્શન મેળવ્યું. તેમનો ખરેખર અમા ઉપર ઘણો જ ઉપકાર છે. અંતરમાં શુદ્ધાત્મસાધનામય પરિણતિની સાથે નિર્માનત અને નમ્રતા પણ એટલી બધી કે ધર્મચર્ચાના પ્રારંભમાં તેઓ પૂજ્ય ગુરુદેવ પ્રત ઉપકૃતભાવભીનો અહોભાવ વ્યક્ત કરતાં કહેતા —'આ બધો ઉપકાર ગુરુદેવનો છે, તેમણે જ બધું આપ્યું છે, હું તો તેમની દાસાનુદાસ છું.'

આવા ઉપકારી ભગવતીમાતા પ્રત્યે અમારા ઉપનગનર દિ૦ જૈન મુમુક્ષ મંડળ (મલાડ) વતી ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરીને હું તેમને ભક્તિપૂર્વ વંદન કરું છું.

—નગીનદાસ હિંમતલાલ ડગલી.-પ્રમુખ
મલાડ

*

શ્રી દિગમ્બર જૈન મુમુક્ષુમંડળ, કોટા

✻ શ્રદ્ધાંજલિ સભા–પ્રસ્તાવ ✻

શ્રી દિગમ્બર જૈન મુમુક્ષુમંડલ કોટાકે તત્ત્વાવધાનમેં શ્રી પોરવાલ દિગમ્બર જૈન મંદિરમેં આયોજિત યહ સભા જગન્માતા, મુક્તિવિધાયિકા પૂજ્ય બહિનશ્રી કે આકસ્મિક નિધન પર અન્તર્વેદનાભિભૂત હોકર ગહરા શોક વ્યક્ત કરતી હૈ.

આત્મજ્ઞાની સન્તોંમેં પૂજ્ય બહિનશ્રી અખિલ વિશ્વકી ધર્મમાતા થી. જિન્હોંને 'સમ્યગ્દર્શન' કે અનમોલ રત્ન ઇસ દરિદ્ર વસુધા પર બરસાકર ઇસે ધન્ય કર દિયા. જાતિસ્મરણ જ્ઞાનકી અનુભૂતિસે અલંકૃત ઉનકે પાવન અન્તસ્તલમેં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કી દેશનામૃતધારા એક બહુમૂલ્ય સમ્પત્તિકી તરહ સુરક્ષિત થી જિસે વે જીવનભર પ્યાસે મુમુક્ષુઓંકો પિલાતી રહીં, ઔર અબ મુમુક્ષુ સદાકે લિયે ઉસસે વંચિત હો ગયે.

આત્માકે હી પ્રશાન્તરસકી પિયૂષ ભાવશ્રેણિયોંમેં અવગાહન કરનેવાલી ભગવતી માં આત્માકે હી ચિન્મયકે મધુર મધુર રસાસ્વાદનમેં ખો ગઈ ઔર જીવનભર ચૈતન્ય આત્માકો હી પીતી રહીં. સચમુચ વે એક અદ્ભુત શક્તિ થીં. આજ મુમુક્ષુ સમાજ ઉનકે વિરહમેં જલસે બાહર ફેંકી ગઈ મીનકી તરહ તડફ રહા હૈ.

ઉનકી અતીન્દ્રિય પરિણતિકો આત્મસાત્ કરનેકો આતુર યહ સભા ઉનકે અક્ષય આત્માકી સુખશાન્તિ કામના કરતી હુઈ ઉન મહામન વિશ્વ 'માં' કો અપની અનન્ત શ્રદ્ધાંજલિયાં સમર્પિત કરતી હૈ!

નિવેદક— 'યુગલ'

—અધ્યક્ષ

શ્રી દિ. જૈન મુમુક્ષુમંડલ, કોટા

શ્રી જૈન યુવા ફેડરેશન, કોટા

શ્રી વીર બાલિકા સંઘ, કોટા

શ્રી મહાવીર શાખા, કોટા

શ્રી દિ. જૈન સ્વાધ્યાય નિકેતન ન્યાસ, કોટા

✻

* श्रद्धांजलि *

अहो। सम्यग्दृष्टि धर्मात्मा सदा जयवंत वर्तो।

अब सारा भारत सुना हो गया है। अनादि कालसे इस भवसमुद्रमें अनन्त दु
सहते हुए किसी महाभाग्यसे यहां इस पर्याय में सत्पुरुष के दर्शन हुए, जिनका उप
तीर्थंकरसे भी अधिक है। जब कोई मनुष्य मृत्युकी अत्यंत निश्चितता तक पहुंच गया है
और कोई देव आकर उसे बचा ले तो उसके उपकारका वर्णन वह अपनी वाणी द्व
नहीं कर सकता है, वह तो उसका हृदय ही जानता है। और जब अनन्त जन्म-मरण
किसीको बचा लिया जाय तो उसके उपकारका वर्णन कैसे किया जा सकता है। पू
भगवती माता ऐसे ही सत्पुरुष थीं जिनकी महिमाका वर्णन हम तो क्या तीर्थंकरकी वा
भी पूरा नहीं कर सकती। उनकी महिमाका वर्णन करना सूर्यको दीपक दिखाना है।
महाभाग्यशाली हैं जिन्होंने पू. भगवतीमाता एवं उनकी वाणीका लाभ लिया है।
पंचम कालमें चौथा काल वर्त रहा था; ऐसा कौन भव्य होगा जो भगवतीमाताके म
प्रयाण पर अश्रुपूरित नेत्रोंसे मांकी और नहीं देखता होगा? समस्त विश्वके भविकजन
कल्याणमूर्ति कल्पनातीत आश्चर्यको देखने आते थे। जैसे तीर्थंकर के योगसे नगरीकी शो
होती है उसी प्रकार सारा भारत इनसे शोभायमान था। उनके चिरवियोगसे ऐसा लग
है कि मनुष्य तो क्या, सारी प्रकृति ही रो रही हो। कहां है पू. भगवतीमाता? क
है उनके दर्शन कहां है उनकी अमृतवाणी? हर मुमुक्षुजीव चारों ओर अपनी करुणाम
मां को देख रहा है। पूज्य भगवतीमाताकी कृपा हम पर आज भी बरस रही है और
बरसती रहेगी। चरणोंमें कोटी कोटी वंदन।

मुमुक्षुगण. क
(१) हरिचरणलाल जैन, (२) दाताराम जैन

*

बहिनश्री चंपाबहिनका अचानक स्वर्गवास हो जाना बहुत खेद जनक है. उन
विरह असह्यरूप है। उन्होंने लगातार ४ वर्ष के अनवरत अभ्यासरूप अल्प अवधिमें मा
१९ वर्षकी आयुमें बलवान प्रचंड कर्मठ पुरुषार्थपूर्वक भेदज्ञान द्वारा १९८९ में भवांतक
एवं कल्याणरुप स्वानुभूतिकी प्राप्ति कर श्रेष्ठ मानव जीवन धन्य कर लिया।

१९९३ में जातिस्मरणज्ञानके बल पर इनकी भेदज्ञान धारा विशिष्टरुपसे प्रज्वलित
उठी कि ध्यान निमग्नकी अतिशयतासे वे भारतमे हैं या महाविदेहमें यह भान भी न
रहता। इस ४ अरबकी लंबी चोड़ी दुनियामें महिलावर्गमें बहिनश्री एक अत्यन्त अद्

[illegible] एवं बंधुओंके लिये परम गौरवतुल्य धर्मप्राण प्रेरणास्रोत थीं।

[illegible] पश्चात् वे ही मुमुक्षुसमाजके शिरछत्र एवं आधारस्थंभ थे। [illegible] देश विदेशसे आनेवाले मुमुक्षु एवं यात्रीगणोंको उनकी गूढ कल्याणी [illegible] समाधानका सतत लाभ मिलता रहता था। गुरुदेव व बहिनश्रीके [illegible] एवं पवित्र पावन मंगल छायामें आज सोनगढ़ जीवंत तीर्थधाम [illegible] जो विश्व विख्यात है। यह इन दोनोंका परमश्रेय है यह उपकार [illegible] सकेगा।

[illegible] सम्यक्ज्ञान रुपी सूर्यका प्रकाश आज अस्ताचलको प्राप्त [illegible] हो गया है। तीर्थंकरोंके पंचकल्याणकसे पल्लवित यह [illegible] दिव्य तेजस्वी धर्मरत्नको खो बैठा है कि जिसकी निकट [illegible] कठिन है।

[illegible] वज्रपहाड़ टूटनेसे हृदयको ऐसा आघात लगा है जो [illegible] है। अब तो भीतरी आंखसे उनकी सौम्य शांतमुद्रा साकार कर [illegible] आधारभूत अंग रहेगा।

[illegible] श्रद्धावनत होकर भक्ति व समर्पणके सौरभमयी पुष्पोंसे यह [illegible] करता हूं एवं उनके जीवनका अनुकरण करनेके लिये दृढ [illegible]

—देवीलाल मेहता उदयपुर

भोपाल में पू. श्री चंपाबेन के निधन पर शोक सभा.

[illegible] के निधनका समाचार मिलते ही भोपाल मुमुक्षु मंडल द्वारा शोक [illegible] जिसमें पं. राजमल जी, श्री राजमलजी पवैया आदिने पू. [illegible] अपने विचार व्यक्त करते हुए कहा कि उनका जीवन एक आदर्श [illegible] और करुणा की साक्षात मूर्ति थी। पू. श्री कानजीस्वामी के [illegible] अध्यात्म तत्त्व का गंभीर चिन्तन मनन किया था। आपके द्वारा [illegible] ग्रंथ आपके गूढ चिन्तन का ही प्रतीक है।

[illegible] अध्यात्म जगत को अपूर्णीय क्षति हुई है। अन्त में आपके [illegible] अर्पित करते हुए आपके मंगल भविष्य की कामना हेतु [illegible] किया गया।

—रतनलाल सोगानी

शोक प्रस्ताव

दि. १४-५-९० को पं. श्री कैलाशचन्दजी अचलकी अध्यक्षता में शोकसभा स
हुई । जिसमें विभिन्न वक्ताओंने बहिनश्रीके प्रति अश्रुपूरित श्रद्धांजली अर्पित की ।
का संचालन डॉ. उत्तमचन्द भारिल्ल ने किया तथा निम्न शोक प्रस्ताव सर्व सम्मति
पास किया गया ।

पूज्य कानजीस्वामी के धर्म कार्यो को सुचारु रूपसे आगे प्रवर्तन करती हुई बहिन
अपने सम्पूर्ण जीवनको समर्पित कर दिया । ऐसी अपूर्णीय क्षतिको सहन करनेकी
प्राप्त होवें ।

श्री दिगम्बर जैन मुमुक्षु मण्डल–अज

*

पूज्य बहेनश्री चंपाबेन के देहान्त का समाचार ज्ञातकर सबको हार्दिक दुःख
उन्होने अपने स्वाध्याय मनन से मोती निकालकर दिये हैं उससे हजारों प्राणीयोंका उ
होगा उनकी आत्माको शांति प्राप्त हो, इस मंगल कामना के साथ श्रद्धांजलि अर्पित की
उनके अभाव की पूर्ति असंभव है ।

श्री दिगम्बर जैन सिद्धक्षेत्र पावागिरिजी

बहेनश्री ने अपने जीवनमें आत्म-साधना द्वारा अपने जीवन को धन्यावतार बन
और जो रत्नत्रय धर्मकी उपलब्धि उनको हुई, उन धार्मिक बीजांकुरो को वृद्धिगत क
हुई निकट भविष्य में निःसंदेह शाश्वत सुख को प्राप्त करें'गी. उनके अपने शब्दोमें स्व
आत्मानुभवका वर्णन "बहनश्री के वचनामृत" नामक पुस्तकमें लिपिबद्ध होने से प
एवम् जीज्ञासु आत्मार्थी बन्धुओं पर महान उपकार हुआ है जिसके लिये वे उनके
ऋणी रहें'गे.

श्री नेमींचंदजी सरावगी गौहाटी

સુવર્ણથી કહાન સૂર્ય ગયો, શિતળ ચંદ્રની ગઈ છાંય,
દર્શનથી દુઃખ વિસરતા, સત્યદેવ વિસામો ચૈતન્ય માંય.
ગુરુતણા આપ ગણધર છો, છેવટ લેશો સિદ્ધસ્થાન,
સત્યદેવ એ સર્વ સચોટ છે, ભગવતીમાતા થશે ભગવાન.

સત્યદેવ એસ. જૈન બગદાણા.

[illegible] સોનગઢ આવતાં ત્યારે માતાજીના દર્શન અને ઉપદેશથી [illegible] થઈ. અને છેલ્લે જ્યારે માર્ચ મહિનામાં આવ્યો ત્યારે તો તેમના [illegible] દર્શન થયાં. અહો ધન્ય છે આવા સ્વરૂપસ્થ આત્માને. સોનગઢ [illegible] વિદેહક્ષેત્ર માં આવ્યા. હવે તેમનો વિરહ કેમ કરી સહવાશે.

[illegible] મંથન પારાવાર જ્ઞાતાનું તલસ્પર્શીને કર્યો સફલ અવતાર

ડૉ. જયંતભાઈ વૈદ્ય-નડીયાદ

[illegible] શ્રી ચંપાબેનને અકાલે, પૂજ્ય મહાવીરના શાસનને [illegible] મંગલ-પ્રભાવનામાં પૂર્વ સંસ્કાર વડે સાથિયા પૂરનાર [illegible] ચૈતન્ય સાધક માતાજીના દુઃખદાયક સમાચાર મળ્યા, તે [illegible] તેઓ આપણા જૈનશાસનના બહુ મોટા સમ્યગ્જ્ઞાની હતા. [illegible] ન મળે તેવી પ્રશમમૂર્તિ આપણા વચ્ચેથી વિદાય લીધી, [illegible] તારણહાર ગુમાવ્યા. અમારા કુટુમ્બ વતી શ્રદ્ધાંજલિ.

કાંતિલાલ કામદાર

पू. [illegible] संसार सागरसे २, ४ भवो में ही पार हो जायेंगी-परंतु [illegible] वर्तमानमें देशना लब्धिका अंतरंग निमित्त था वह हमसे जुदा [illegible] सोनगढकी ही नहि पूरे भारतवर्षकी शोभा थी।

इन्द्रवदन केशवलाल जैन-मालावाडा

પૂ. [illegible] સમાજ પર કેટલું ઋણ છે તેની કલ્પના થઈ શકે તેમ નથી. [illegible] સારી રીતે ઉજવી. અને છેલ્લે છેલ્લે જન્મજયંતિના ઉપલક્ષમાં [illegible] મંડપમાં આરસના શીલાપટ ઉપર પંચપરમશ્રુત ગુર્જર પદ્યાનુવાદ [illegible] તેમની યાદગીરી ચાલ્યા કરશે. હવે આવી આગવી સૂઝ [illegible] પૂ. પંડિતજીના શિરે જવાબદારી આવી છે. પ્રભુ તેમને શક્તિ [illegible]

ભારમલ વાઘજી હરીઆ.
વાંદરા (નાયરોબી)

[illegible] પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન-તેઓ સ્વાત્મ સાધનામાં સંપૂર્ણપણે [illegible] હતા. તેવા સમયમાં અમો જ્યારે જ્યારે સોનગઢ આવતા ત્યારે [illegible] ચર્ચાનો લાભ મળ્યા કરતો. હવે આવો અપૂર્વલાભ [illegible] ચાલીએ ત્યારે મળશે—

પરમકૃપાળુ ગુરુદેવશ્રીના સ્વર્ગવાસનો આઘાત રુઝાયો ન હતો તે આઘાત રુઝાવવા મુમુક્ષુઓના શિરછત્ર પૂજ્ય બેનશ્રી ભગવતીમાતા હતા. મુમુક્ષુઓને સોનગઢ તીર્થક્ષેત્ર ગુરુદેવશ્રીના સ્વર્ગવાસ બાદ આકર્ષણ એક પૂજ્ય ભગવતીમાતા હતા. તેઓશ્રીના ઓચિંતા સ્વર્ગવાસના સમાચાર જાણી મુમુક્ષુ સમાજને ભારે આઘાત લાગેલ છે. તેઓશ્રી એ તો પોતાની આરાધના કરતા કરતા દેહ છોડયો અને એમના મંગલ આશીર્વાદ રૂપ છેલ્લા અમૃતવચન, જેમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ "સહજાત્મ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞદેવ પરમગુરુ" એવા આપ્યા હતા તેમ પૂજ્ય બેનશ્રી ભગવતીમાતાના "હું મારા સુખ ધામમાં રહું છું અને તમો બધા તમારા સુખધામમાં રહો" 'આજનો લ્હાવો લીજીએ' એવા છેલ્લા આશીર્વચન ખૂબ જ ગંભીર અને માર્મિક છે. તેનું વાસ્ય સમજી આપણે બધા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તથા પૂજ્ય બેનશ્રી ભગવતી-માતાના ચીંધેલા માર્ગે આરાધના કરીએ એ જ એમના પ્રત્યે સાચી શ્રદ્ધાંજલિ છે. તેઓશ્રીની આ ખોટ સારા મુમુક્ષુ સમાજને તેમજ તેઓશ્રીના કુટુંબીજનોને પડી છે તે તેઓશ્રીના ચીંધેલા માર્ગે ચાલવાથી પૂરાય તેમ છે.

—શ્રી દિગમ્બર જૈન મુમુક્ષુમંડળ મહાવીરનગર–હિંમતનગર

*

પૂજ્ય બહેનશ્રી ઘણાં ઉચ્ચ આત્મા હતા. ગુરુદેવની પાછળ તેઓ જ હતા. હવે એમના જવાથી સોનગઢ સુનુ થઇ જશે.

વિમળાબહેન નવનીતલાલ ઝવેરી તથા બધી બહેનો :

*

साधक आत्मा के चरणों में विनम्र श्रद्धांजलिः

चैतन्य भावना की सफल आराधक हे माता! "भवभ्रमण चालु रहे, ऐसे भाव में यह भव व्यतीत होने देना योग्य नहीं है, भव के अभाव के प्रयत्न के लिये यह भव है"

सचमुच ऐसे दृढ निश्चय और उग्र पुरुषार्थ से आपने भवों की संतति को सीमित करके अपना भव सफल किया है। आपके चरणों में कोटि कोटि प्रणाम

ओमप्रकाश जैन—खंडवा

*

પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો સ્વર્ગવાસ સૂર્યાસ્ત સમાન હતો જ્યારે પરમ પૂજ્ય બહેનશ્રીનો સ્વર્ગવાસ પૂર્ણિમાના ચંદ્રના અસ્ત સમાન છે. સર્વત્ર અંધકાર છવાઈ

[illegible] કે જ્યાં [illegible] પ્રભાવના ઉદય એટલો જબરજસ્ત હતો કે તે વાણી પંચમકાળના [illegible] સુધી [illegible] જીવોના ભાગ્ય ઉઘાડવામાં નિમિત્ત થયા વગર રહેશે જ નહિ. [illegible] તેમના કહેલા તત્ત્વના ઊંડાણને સમજીને મોક્ષમાર્ગના પથિક [illegible] એ જ [illegible]. પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ગંભીર રહસ્યોને પણ સરળતાથી [illegible] માટે પરમ પૂજ્ય બહેનશ્રીનો આપણા ઉપર અનહદ ઉપકાર હતો. હવે [illegible] ભાસ થાય છે. છતાં અંધકારમાં પણ વાણી પ્રત્યક્ષરૂપ જ હોય [illegible] તેમની વાણી મિથ્યાત્વના અંધકારને ભેદવા સમર્થ છે.

એમ. પી. કામદાર, વડોદરા

*

હે [illegible]ના પથિક! પૂજ્ય ભગવતીમાતા ચંપાબેન આપે આખી [illegible] શ્રી દિગંબર જૈન સમાજ ઉપર અપાર ઉપકાર કર્યો છે. આપે નિર્મળ [illegible] જ્ઞાનમાં ભાવી તીર્થંકર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ભવોનો સંબંધ ખુલ્લો [illegible] પ્રકાશનમાં પુરેપુરાં નિમિત્ત થયા છો. વળી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના [illegible] આપે સ્વયં નાની ૧૯ વર્ષની વયમાં જ્ઞાયક ભગવાન નિજ [illegible] અનુભવ કરીને સતત નિરંતર, અધ્યાત્મરત, મોક્ષમાર્ગમાં [illegible] આત્માઓને મોક્ષમાર્ગમાં દાખલ કરી અમોને જાગૃત [illegible] કે આ કળિકાળમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી જેવા ભાવી તીર્થંકર તથા આપના [illegible] સમાગમમાં આવતા અમોને ભવના નાશનું કારણ એવો જે [illegible] આત્માનું યથાર્થ સ્વરૂપ સમજવામાં અમારો જે પુરુષાર્થ જ્ઞાયક [illegible] કે તે બધો આપ જેવા જ્ઞાનીનો પ્રત્યક્ષ ઉપકાર છે.

શ્રી દિગંબર જૈન સંઘ, સુરેન્દ્રનગર

*

[illegible] हम से दूर.......नहीं।

हे [illegible]! आप भले ही हमसे क्षेत्र अपेक्षा बहुत दूर चली गई हो। परंतु [illegible] समर्पणता और तत्वोपदेशका बल कहता है कि आपके चरण- [illegible] श्वास तक टंकोत्कीर्ण रहेंगे।

हे [illegible]! [illegible] राह मिले, जिससे मैं आपके ही साथ परम पदको [illegible]

निर्मलकुमार सिंघई सागर

*

પૂ. બહેનશ્રીનું અગાધજ્ઞાન, ધ્યાન, આસન સ્મરણ બધુંજ મંગળ હતું
બધાની વચ્ચે બેઠેલા દેખાવાં છતાં ક્ષણમાં ચૈતન્યલોકમાં ચાલ્યા જતાં હતાં.

પૂ. બહેનશ્રીના દર્શનમાત્રથી મુમુક્ષુવૃંદ આશ્ચર્યયુક્ત આહ્‌લાદ અનુભવતાં હતાં

પૂ. બહેનશ્રીની આંખોમાં ચૈતન્યનું તેજ અને ચમત્કૃતિ હતાં. તેઓશ્રીના દેહમાં પણ શાન્તરસના ઢાળા ઢળી ગયા હતાં. તેઓશ્રીની અંતરંગ દશા કોઈ અલૌકિક હતી, અદ્દભૂત હતી. એ બધો પ્રતાપ તેઓશ્રીના અપ્રતિહત નિર્મળ સમ્યક્‌દર્શનનો જ હતો.

રસિકલાલ ધોળકીયા (ઘાટકોપર)

*

पूज्य माताजी संवर निर्जराकी साक्षातमूर्ति थी। उनकी परिणति निरंतर वैराग्य रस से ओतप्रोत रहती थी। उनके दर्शन मात्र से ही अंतरमें वैराग्यकी परिणति काम करने लगती थी।

पूज्य माताजी के विद्यमान रहने से सद्‌गुरुदेवश्रीका विरह भूल जाते थे। पूज्य माताजी देशनालब्धि की प्रबल आधार थी। उन्होंने ज्ञायककी ज्ञायकरुपसे निरंतर आराधना करने का उपदेश दिया है।

पूज्य माताजी के चरण कमल हमारे हृदयमें निरंतर बसे रहें एवं हम भी उन जैसी परिणति प्रगट कर उनके साथ ही परम पदको प्राप्त करें। तभी वास्तव में माताजीके प्रति हमारी सच्ची श्रद्धांजलि होगी.

सनतकुमार जैन, ऋषभकुमार जैन (सागर)

*

નિર્વાણપદના પથિક પ્રશમમૂર્તિ ચંપાબેનના દેહવિલયના સમાચારે સમસ્ત અધ્યાત્મ પ્રેમી જગતના જીવોને નિરાધાર કરી મૂકયા.

આજના આ અશાંત વિશ્વમાં પ્રશમમૂર્તિ બહેનશ્રીએ પોતાના પ્રવચન દ્વારા વીતરાગ વાણીનો પારમાર્થિક દૃષ્ટિકોણ રજુ કરી આત્મશાંતિ અને સમાધિનો સાચો માર્ગ બતાવેલ છે. તેમ જ અધ્યાત્મ જ્ઞાનની નવી દૃષ્ટિ આપી. દ્રવ્યાનુયોગ તથા તત્ત્વજ્ઞાનનો ધોરીમાર્ગ અનુભવીને જગતના જીવોને બતાવ્યાં છે. તે માટે આપણે બધા તેઓશ્રીના ઋણી છીએ. દેવાંસી દૂત, જગતને સતનો સંદેશો દેવા આવ્યો હતો અને ઘણા સમય સુધી આપણી સમક્ષ સતનું સ્વરૂપ રજુ કરી, પોતાનું કાર્ય સાધી માત્ર શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિનું લક્ષ રાખી, સ્વર્ગમાં સ્થાન મેળવી લીધું. અને ત્યારબાદ નિર્વાણપદના પથિક બનશે તે નિસંદેહ હકીકત છે.

[illegible] સિદ્ધાંતો આપણે જીવનમાં ઉતારી તેઓશ્રીએ બતાવેલ પંથે [illegible] કરવાના માર્ગમાં આગળ વધીએ તે જ તેમના પ્રત્યે સાચી [illegible] થાય.

સોભાગભાઈ

*

[illegible] जैन मुमुक्षु मंडल उदयपुर के तत्वाधान में होनेवाली आज की यह [illegible] के दि. १२-५-९० रात्रिको अचानक स्वर्गस्थ हो जाने [illegible] अनुभव करती हुइ हार्दिक शोक प्रगट करते हुए यह मंगल [illegible] है कि [illegible] आत्माको उनके दृढ संकल्पानुसार निकट भविष्यमें परम [illegible] मुमुक्षु परिवार को तत्वज्ञान के बल पर वज्रपात सहन करने की [illegible] उनके परिवारजनों को इस वज्रपात से होनेवाले दुःखको तत्वज्ञान [illegible] करने की शक्ति प्राप्त हो।

श्री दिगम्बर जैन मुमुक्षु मंडल ट्रस्ट–उदयपुर

*

[illegible] બેનની વિદાયથી આપણા સમસ્ત સમાજને અને દરેક [illegible] ન પૂરી શકાય તેવી ખોટ પડેલ છે. પરમપૂજ્ય ગુરુદેવની ૧૦૦મી [illegible] લાભ બધાને લેવરાવ્યો અને તે પ્રસંગ બાદ જ વિદાય લીધી. [illegible] આત્માઓ સદીઓમાં કોઈક જ વાર સમાજને માર્ગદર્શન આપવા [illegible] અહોભાગ્ય હતા કે આપણને પોતે આત્મજ્ઞાન અને ધર્મ-[illegible] સમસ્ત સમાજને લાભ આપ્યો.

વીરજલાલ પ્રાણજીવન કામદાર–લંડન

*

[illegible] પરમ કૃપાળુ ગુરુદેવના સદ્ઉપદેશને ગ્રહણ કરી [illegible] ના પરિપાકરૂપ વચનામૃતોની માનવ સમુદાયને ભેંટ આપી [illegible] ની વર્ષા કરી છે. આવા ભવ્ય જીવો કયારેક જ પૃથ્વી પર [illegible] એમના આત્માને પરમ શાંતિ મળે અને મુમુક્ષુગણને આ દુઃખ [illegible] એવી નમ્ર પ્રાર્થના સહ.

પ્રો. અરુણ જોષી–ભાવનગર

*

शुद्धात्माकी अंतर शोध, गवेषणा, व आराध्यकी लक्ष्यनिष्ठामें तीव्र पुरुषार्थ जिन
अनुपम अनुकरणीय रहा है। पूज्य गुरुदेवश्री कानजीस्वामीकी आराधनाभूमि सोनगढ़
कीर्तिको प्रकाशित करनेमें जो सदा अग्रणी एवं आधार स्थंभ रहीं है। जिनके वियोग
आज सारे दिगम्बर जैन समाजकी अपूरणीय क्षति हुइ है; उन पूज्य बेनश्री चंपाबेन
कलकत्ता मुमुक्षुमंडल अति विनयपूर्वक श्रद्धांजलि समर्पित करता है...... तथा यह भाव
भाता है कि वे वीतरागदशाको प्राप्त कर अनंत कालतक सुखसमाधिमें रहें।

श्री दिगंबर जैन मुमुक्षु मंडल–कलकत्ता

*

સહજ વૈરાગી અંતર્મુખી-જ્ઞાયકમાં રમનાર,
જ્ઞાયક સ્વરૂપ આત્મામાં રહીને, કર્યો ભવનો નાશ.

આપનું અંતર બાહ્ય પવિત્ર જીવન મુમુક્ષુ જગતને સાધનાની પવિત્ર પ્રેરણા આપનારું અનુપમ આદર્શ બન્યું. ખરેખર આપ આ યુગના એક અસાધારણ અધ્યાત્મ વિભૂતિ હતા. આપના સાન્નિધ્યમાં અમારો આત્મા અધ્યાત્મભાવમાં ડોલી ઊઠ્યો હતો. હે મોક્ષમાર્ગના પથિક! પૂજ્ય ભગવતીમાતા ચંપાબેન! આપે આખા જગત ને શ્રી દિગંબર જૈન સમાજ ઉપર અપાર ઉપકાર કર્યો છે. આપે નિર્મળ જાતિસ્મરણ જ્ઞાનમાં ભાવી તીર્થંકર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના ભવોનો સંબંધ ખુલ્લો કરી ધર્મની પ્રભાવનામાં પૂરેપૂરા નિમિત્ત થયા છો. વળી આપે નિજ આત્માના દર્શન અને અનુભવ કરીને સતત નિરંતર, અધ્યાત્મરત, મોક્ષમાર્ગમાં રહી અમારા જેવા પામર આત્માઓને મોક્ષમાર્ગમાં દાખલ કરી અમોને જાગૃત રાખ્યા છે.

છબીલદાસ ચમનલાલ, સુરેન્દ્રનગર

*

બેનની શીખ- "તારે આત્માને પકડવો હોય તો પ્રથમ આત્માનું બહુમાન આવવું જોઈએ પછી આગળ વધાય." આ એમના અંતરના શબ્દો છે.

શ્રી અંકલેશ્વર જૈન મુમુક્ષુ મંડળ, અંકલેશ્વર

●

પરમપૂજ્ય માતાજીના વારંવાર દર્શન કરવા દેશ પરદેશના લોકો આકર્ષાતા હતા અને તેમના દર્શન કરવા માટે વારંવાર મુમુક્ષુજનો આવતા અને તત્ત્વનો લાભ લેતા હતા. તેમની હયાતીમાં ધર્મની જાહોજલાલી વધતી જતી હતી. મારા પર તેમનો

હતી. પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તીર્થંકરનો જીવ છે. તીર્થંકરનું દ્રવ્ય છે. તેમના ઉપદેશથી થઈ. તેઓ ભાવીના તીર્થંકર થશે એની પણ તેમના થઈ. તેમના પ્રત્યક્ષ ઉપદેશથી અને તેમના વચનામૃતના પુસ્તકથી વેદન કરવાનું મને જોર વધ્યું.

એ. એમ. ઝાટકિયા, અમરેલી.

*

પૂ. ગુરુદેવની અનુપસ્થિતિમાં આપણો એક જ આશરો, પૂ. ભગવતી માતા ચાલ્યો ગયો.

પૂ. બેનશ્રીના જીવનમાંથી ઘણુંય અનુકરણ કરવા જેવું છે. તેમાંય તેમની ગુરુઓની ભક્તિ અજોડ હતી. પૂજ્ય બહેનશ્રી અંતરથી નિર્લેપ હોવા કાર્યોમાં, અને જિનેન્દ્ર ભક્તિના કાર્યોમાં ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ હતા.

પૂ. બેનશ્રી મોટે ભાગે મૌન જ રાખતા. તેઓની સાથે મદ્રાસથી પોન્નુર પ્રસંગ બનેલ. ત્રણેક કલાક સુધીના આ પ્રવાસ દરમ્યાન તેમને ખૂબ નીરખવાનો મોકો મળેલ. તેઓ સદાય આત્મચિંતનમાં જ રહેતા. જ્યારે ત્યારે અધ્યાત્મની ચર્ચા જ કરતા...તેઓશ્રીના ચરણોમાં કોટિ કોટિ વંદન.

* મદ્રાસ મુમુક્ષુ મંડળ :

आज से ठीक दस वर्ष पूर्व भगवान महावीर के शासनकाल का सबसे चमकता अस्त हुआ था तब कहान गुरु के हम सारे शिष्य भौंचक्के रह गये थे, तब हुआ था कि अब यह गहन गंभीर अंधेरा छाने वाला है, इसमें हमें आशा हमें राह दिखाने वाला कौन है? और उस कहानसूर्य के अस्त होने हमारी नजर गई, भगवतीमाता के शीतलचंद्र प्रकाश किरणों के उपर।

कि कहान सूर्य प्रखर था, भगवतीमाताका स्वानुभवभूषित प्रकाश अमीदृष्टि लेकिन दस वर्ष के बाद आज फिर कहान सूर्य के साथ साथ हमारे साथ चंद्रमा का प्रकाश भी छिन गया है, अब प्रकाश कहाँ से होगा? कहां से मिलेगी? अब हमें राह कहां से मिलेगी? यह हम सब मुमुक्षुओं प्रश्न है जिसका उत्तर हमें नहीं मिल पा रहा है। वह नेतृत्व, वह तत्त्व के प्रति पूर्णतया जागृत नेतृत्व कहां से मिलेगा? बस यही

सोच सोचकर हम मुमुक्षु चिंतित एवं दुःखित हैं और हृदय से प्रार्थना कर रहे हैं कि
अनंत शक्तिशाली करुणामूर्ति मां! आप जहांभी हों, हम धर्मपिता व धर्ममाता रहित अ
बालकों की रक्षा करना। हम इस भवार्णव के अंधेरेमें गुमराह न हो जायें उसके
हमारे साधना पंथ में प्रकाश फैलाना ऐसा कह-स्वानुभवभूषित भगवतीमाताके स्वर्गा
पर मैं अपनी ओर से और इन्दौर की मुमुक्षु समाज की ओर से श्रद्धांजलि सम
करता हूं।

अमरचंद जैन, इन्द

*

स्वामीजी! माताजी!

स्वर्णपुरीकी नहीं परन्तु संपूर्ण भारतक्षेत्रके दिव्य प्रकाशस्थ दोनों महात्माओंके
प्रयाणसे सारा भारतक्षेत्र श्रीहीन हो गया है। 'मोक्षके प्रणेता हम ये खड़े,' इस प्र
शाश्वत शांतिको बतानेवाला नेतृत्व समाप्त हो गया है परन्तु बहिनश्रीके 'वचनामृत'
उस पर किये स्वामीजीके प्रवचन वे अपनेको इस भयंकर भवार्णवमें शाश्वत प्रकाशस्थं
समान पंथ प्रकाशा करो, तथा उनके बताये पंथ पर चल हम सब उनकी धर्मसभा में स
प्राप्त करनेकी तैयारी करें वही सच्ची श्रद्धांजलि है ऐसा कह मैं खंडवा मुमुक्षुमंड
अगणित वंदना उनके चरणमें करता हूं।

*

—स्वरुपचंद जैन वकील, खंड

પરમોપકારી પૂજ્યશ્રી કહાનગુરુદેવ પ્રત્યેની પૂજ્ય બહેનશ્રીની ગુરુભક્તિ અ
હતી. પોતે લઘુવયમાં પુરુષાર્થ કરી નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરેલ અને પૂ.
ગુરુદેવનો અધ્યાત્મ ઉપદેશનો ગૂઢ મર્મ સમજાવીને મુમુક્ષુ સમાજ પર અનેક
ઉપકારામૃત વરસાવી રહ્યા હતાં તેમણે ચૈતન્યનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું અને મો
માર્ગ બતાવ્યો. દેહ અને આત્મા ત્રણે કાળે જુદા છે એવું ભેદવિજ્ઞાન કરાવતા
છે. આપણે દરેકે જાગૃત રહેવાનું છે અને અંતરમાં શુદ્ધાત્માનો મહિમા લાવીને
એનું જ રાખવું નિરંતર એનુ જ ભેદજ્ઞાન કરવાનો પ્રયાસ કરવો એ જ કરવાનું

દિગંબર જૈન એસોસિયેશન (લંડન)—લક્ષ્મીચંદ બી.

*

હે! માતાજી તમો તો અમને રઝળતા મૂકીને પૂ. ગુરુદેવની સમીપ સ્વર્ગ
જઈને બિરાજ્યા હવે તમો ગુરુદેવને સાથે લઈને એકવાર ભક્તો ને દર્શન દેવા
કરીને સ્વર્ગથી પધારો. મુમુક્ષુ ભક્તો ચાતક પક્ષીની જેમ તમારી રાહ જોવે
તમોએ પ્રકાશેલા સત્માર્ગે ચાલીને અમો નિજ આત્માના દર્શન કરીએ એ
આપના પ્રત્યેની સાચી શ્રદ્ધાંજલિ બની રહેશે.

[illegible] તમે તો ભાગ્યશાળી છો કે તમારા ઘરે માતાજી જેવા [illegible] તમોને તેમના વિયોગથી વિશેષ દુઃખ થાય તે સ્વાભાવિક છે. છતાં [illegible] માટે તે તમો પરમ આદરણીય અને સમાધાન માટેના સ્થાન છો. [illegible] તો હવે પૂ. માતાજીની વિશેષ વાતો તમારી પાસેથી જાણવી છે.

* રૂપાલીબેન ડગલી (લંડન)

[illegible] આત્મા તો પવિત્રતા અને પુરુષાર્થના બળે મુક્તિના ધ્યેયની સિદ્ધિ [illegible] નિકટને નિકટ જઈ જ રહ્યો છે. તે પવિત્ર આત્માને મારા નમસ્કાર છે.

* ડાહ્યાભાઈ ચ. મહેતા. ૧૪–૫–૯૦

[illegible] સંપન્ન ભવ વિનાશક ચૈતન્ય ભાનુ પૂજ્ય ભગવતીમાતા [illegible] આ ભરતક્ષેત્રમાં જન્મ લઈ ભવ સફળ કર્યો છે. અને અમારા જેવા [illegible] ઉધ્ધાર કર્યો છે. આપણા સહુના ધર્મપિતા ની ખોટ આપે [illegible] ઝલક આપના માટે જ ઝળકતી હતી. દૂરદૂરથી દેશ કે [illegible] કે જૈન જૈનેતરો સોનગઢ આવી અને તમારા જ્ઞાન અરીસાના [illegible] જૈન આયતનો, ગગનચુંબી મંદિરોની રચના નિરખી દીગમૂઢ [illegible] આપશ્રીના દર્શન અને જ્ઞાન ગોષ્ઠી સાંભળી કૃતકૃત્યતા [illegible] ઘરમાં અને મિત્રવર્ગમાં સોનગઢની આશ્ચર્યમય વિભૂતિની [illegible] તો તે સુનકાર જેવું બની ગયું. પરંતુ નજીકના ભવોમાં જ [illegible] ગણધરપદે બિરાજી અશરીરી બની મોક્ષમાં આપ પધારશો [illegible] તમારી સાથે જ રહેશું ને તમારી સાથે જ મોક્ષપુરીમાં આવશું [illegible] અને ધર્મમાતાનો સથવારો નહીં છોડીએ.

[illegible] આપ દૂર દૂર સ્વર્ગમાં બિરાજો છો. પરંતુ અમોએ અમારા જ્ઞાન [illegible] બિરાજમાન કર્યા છે.

[illegible] એ તો ભરતક્ષેત્રમાં પધારી ભારતના ભવ્ય જીવો ને અંતરમાં [illegible] ચાવેતર કર્યા હતાં. ચારેબાજુ સતધર્મના, આત્મધર્મના બગીચા [illegible] બગીચાઓને પૂજ્ય ભગવતીમાતાએ અમૃતના જ્ઞાન [illegible] અપૂર્વ એવા જીનવાણીના ધોધ વરસાવી અપૂર્વતા પ્રગટ કરી [illegible] ઝુલાવ્યા હતાં અને શ્રી દેવ-ગુરુધર્મનો અપૂર્વ એવો બોધ [illegible] વ્યવહારના સુમેળ પૂર્વકના અમરવૃક્ષ વાવ્યા છે. તેવા પુજ્ય [illegible] નમ્રભાવે વિનયપૂર્ણભાવે શ્રદ્ધાંજલિ.

કરમણભાઈ

[illegible] શ્રી દિગંબર જૈન મુમુક્ષુ મંડળ નાઈરોબી આફ્રિકા

બહેનશ્રી ચંપાબેન નાનપણથી જ્ઞાનમાં ઘેરાયેલા હતાં તેમનું જીવન ધર્મ અને જ્ઞાનથી રંગાયેલું હતું. ખરેખર તે પણ આ દુનિયામાંથી ચાલ્યા ગયા તે એક અફસોસની વાત છે. તેમનું ચિત્ત વૈરાગ્યથી ભીંજાયેલું હતું તેથી તેમને દીક્ષા લેવાની ભાવના જાગી હતી. અને તેમને એમ જ થતું હતું કે આવો મનુષ્યભવ ફરીફરી કયાંથી આવે માટે મનુષ્યભવનો ઉપયોગ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવા માટે કરી લેવો જોઈએ એવી તેમની ભાવના હતી જે તેમણે જીવનમાં સાકાર કરી.

* રણમલ વીરજી શાહ (મોસી)

પૂ. ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામીના સમાધિપૂર્વક પ્રયાણબાદ આજ લગભગ સાડાનવ વરસ પછી પરમ કલ્યાણકારીણી પ્રશમમૂર્તિ ભગવતીમાતા પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનના સમાધિપૂર્વક પ્રયાણથી આપણી વચ્ચેથી એકમાત્ર અનુભૂતિ મુદ્રિત જીવતું જાગતું જૈન શાસન ચાલ્યું ગયું.

અહિં આટલે દૂર રહીને પણ પૂ. બહેનશ્રીનો વિરહ અમારાથી જીરવ્યાં જતો નથી તો આપ સૌ નિરંતર તેમની સમીપવાસ કરનારાઓની શું હાલત હશે ?

પૂ. બહેનશ્રી દિશાસૂઝ આપનારા હતાં કે જેથી ધર્મના નામે કયાંય આડે અવળે રસ્તે ભટકાં જવાય નહી.

પૂ. ગુરુદેવે તીર્થંકર તુલ્ય કામ કર્યું તો પૂ. બહેનશ્રીએ વર્તમાનમાં જ ગણધર તુલ્ય જૈન દર્શનને જીવંત રાખ્યું.

પૂ. બહેનશ્રીના અસીમ ઉપકારનો બદલો કયારે વાળી શકશું ?

પૂ. બહેનશ્રીની સ્મૃતિ અમારા હૃદયમાં સદા વસી રહો. અને એમનાં વિરહમાં વિશેષ પુરુષાર્થ કરી રૂચી ને વેગ આપી ભાવથી એમની સમીપમાં વાસ રહે એવી જ ભાવના ભાવીએ.

અજીતકુમાર પ્રેમચંદ તથા પરિવાર (નાઈરોબી)

*

પૂ. ભગવતીમાતાના વિયોગના દુઃખથી સમસ્ત મુમુક્ષુ જગત, સાચે સાચ જ અનાથ બની ગયું છે. જ્ઞાનીઓની ગેરહાજરી આપણને સૌને સદાયે સાલતી રહેશે. પોતે તો પોતાનું કલ્યાણ કરીને ચાલ્યા ગયા. અનંતકાળમાં ન થઈ શકે તેવું કાર્ય કરી ગયા. પૂ. ગુરુદેવશ્રીની અનઉપસ્થિતિમાં મુમુક્ષુસમાજને માથે રક્ષણહાર તરીકે હતા. જ્ઞાનના પ્રવાહની ગંગાને સદાયે વહેતી રાખતા હતા. તેમના દર્શન પણ વીતરાગ ની મૂર્તિ જેવા હતા. મુખારવિંદ પર વીતરાગી ઉદાસીનતાના જ દર્શન થતા હતા જેને

[illegible] જ્ઞાન-વાણીનો લાભ મળ્યો છે તે ખૂબ જ ભાગ્યશાળી હતા. છેલ્લે [illegible] વર્ષો આઠ અને તેમ જ મારા કુટુંબને તેઓશ્રીનાં દર્શનનો-તેઓશ્રીની [illegible] તેમ જ તેઓશ્રીને વધાવવાનો અપૂર્વ લાભ અમારા કોઈ ઘણા પુણ્યના [illegible] હતો. જગત હવે તેઓશ્રીની (સાક્ષાત્-જ્ઞાનીની) હાજરીનો તેઓશ્રી [illegible] તેમ જ તેઓશ્રીની મંગળવાણીનો લાભ સદાને માટે ગુમાવવો પડશે આ [illegible] છે પરંતુ જ્ઞાનીઓ તો વીતરાગી હોય છે. માત્ર જગતને [illegible] જગત પર ઉપકાર કરી ગયા છે. હવે સૌ અધ્યાત્મજગતની [illegible] કે જ્ઞાનીઓનાં ઉપકારને હૃદયમાં રાખી તેઓશ્રી પ્રત્યે આપણે [illegible] કરીએ. અત્રે તેઓશ્રીનાં મંગળ સંદેશાને જીવનમાં ઉતારવા [illegible] સૌની સ્મરણાંજલિ.—

હીરાલાલ રાયચંદ ગાંધી.

*

[illegible] આ સમાચાર મળતાં મનમાં બહુ જ ખેદ થયો કે ધર્મરત્ન ચાલ્યા [illegible] માર્ગ બતાવનારા ચાલ્યા ગયા- ભુલેલાને સાચો માર્ગ બતાવનારા [illegible] જ્ઞાનનાં ક્ષયોપશમ દ્વારા અને સ્વાનુભૂતિ દ્વારા પ્રશ્નોના નિરાકરણ [illegible] ધર્મમાં ટકાવી રાખનાર અને આગળ વધારનાર ભગવતીમાતા [illegible] ગયા. જેટલો અફસોસ કરીએ તેટલો ઓછો છે.

[illegible] સોનગઢ ગાજતું હતું. મુમુક્ષુઓનાં મન ભર્યાં હતા અને માથે [illegible] હતી. આ જગતમાં માતાનાં જવાથી બાળકની સ્થિતિ બહુ [illegible] થઈ જાય તેમ ભગવતીમાતાનાં જવાથી અમે સૌ આધાર વિનાના [illegible] બાળક માતા પાસે જાય તેમ ગમે તેવી મુશ્કેલીનાં પ્રસંગે [illegible] સાંત્વન અને માર્ગદર્શન મળતું-હવે અમે કોની પાસે જશું ?

[illegible] દશા છે તો તેમની નિશ્રામાં આટલી બધી બ્રહ્મચારી બહેનો [illegible] કેવી થઈ હશે ? અને દિવસ અને રાત જેમણે સાથે રહીને [illegible] સ્વાર્થ વિના ધર્મમય આત્માર્થને લક્ષે વિતાવી તે આપ સૌની [illegible] હશે !

[illegible] ગયા ત્યારે તેમનાં વિરહની વેદના ઘણી થઈ હતી. પરંતુ [illegible] ધીમે ધીમે એ વેદના શાંત થતી ગઈ ત્યાં સાડા નવ વર્ષ પછી [illegible] લાગ્યો. પૂ. ભગવતીમાતાએ પૂજ્ય ગુરુદેવનાં સાન્નિધ્યમાં આખી

જિંદગી ગાળીને આખું જીવન ઉચ્ચ ધર્મમય વિતાવ્યું. તેમના શું ગુણ ગાઇએ જેમને પોતાનાં શરીરની પણ પરવા નહોતી તેમને બીજી કઈ લાલસા હોય ? આ કાળ આવા જીવ મહાવિદેહક્ષેત્રેથી આ ક્ષેત્રમાં આપણા સૌના મહાપુણ્યે આવ્યા.

તેઓ તો પોતાની સાધના કરીને પૂ. ગુરુદેવનાં માર્ગે ચાલ્યા ગયા અને તેમ દર્શન પણ કર્યા હશે અને પોતાના પૂર્વભવમાં મહાવિદેહક્ષેત્રમાં શ્રી સીમં ભગવાનનાં સમવસરણમાં દિવ્યધ્વનિ સાંભળવા જતા હતા તે જ ધ્વનિ સાંભળ અત્યારે પહોંચી ગયા હશે.

પૂજ્ય ગુરુદેવે બહેનશ્રીનાં વખાણ કરવામાં કોઈ ખામી રાખી નથી. વારે વા માનથી સંબોધીને બોલાવતા તે કોઈથી અજાણ્યું નથી. વળી જ્યારે બહેનશ્રી વચનામૃતો બહાર પડયા ત્યારે ગુરુદેવે એક લાખ પુસ્તકો છપાવવાનું કહ્યું. આ વચના મૃતોથી સૌ જાણીતા છે. અને બધાએ વાંચેલ છે, વિચારેલ છે અને પૂ. ગુરુદેવનાં પ્રવચન પણ તેના ઉપર સાંભળેલ છે. મારા જેવા નાના મોઢે તેમના વખાણ કઈ રીતે કરી શકે

વચનામૃત ભગવતીમાતા ચૈતન્યનિધિ પ્રકાશનહાર,
પંચમકાળે અમૃત વરસાવ્યા ભાગ્યવાનને મંગલકાર.

ખરેખર, આપણે ગમે તેવી ચિંતામાં ઘેરાઈ ગયા હોઇએ ત્યારે આ બહેનશ્રી પુસ્તક લઈને વાંચવા બેસી જઈએ તો ચિંતા આપો આપ દૂર થઇ જાય.

વધારે શું લખું ? પૂ. બહેનશ્રી તે પોતાનું કામ કરી ગયા અને આપણ સૌને માર્ગ દેખાડતા ગયા. હવે આપણે સૌએ પુરુષાર્થ ઉપાડીને આ ભવમાં ભવના અભાવનું કામ કરી લેવું. જેથી બહેનશ્રીનું ઋણ ચુકાવ્યાનો સંતોષ થાય અને તે જ સાચી શ્રદ્ધાંજલિ અર્પી કહેવાય.

* ઝવેરચંદ પુનમચંદ શાહ—નાઈરોબી

શોક પ્રસ્તાવ.

આજરોજ તા. ૧૪-૫-૯૦ને સોમવારના રોજ રાત્રિના નવ વાગે રામજી મં સોનગઢમાં મળેલ સોનગઢના ગ્રામજનોની આ શોકસભા શ્રી દિગમ્બર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર સોનગઢનાં સુપ્રસિદ્ધ સંત સ્વ. શ્રી કાનજીસ્વામીનાં અનન્ય ભક્ત અને આધ્યાત્મિક વારસદાર એવા આદરણીય પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનાં દેહવિલય સખેદ નોંધ લે છે અને દુખ અને ગ્લાનિની લાગણીઓ સૌ અનુભવે છે.

[illegible] જ વીતરાગી, સૌમ્ય, મૃદુભાષી અને સૌજન્ય [illegible] સ્વભાવ ચિંતનશીલ અને નિર્ણય શક્તિ દૃઢ હતી. પરિણામે [illegible] પ્રાપ્તિ માટે ઝંખતું. તેમાં પૂ. કાનજીસ્વામીનાં [illegible] અભાવ કરાવનાર સમ્યક્‌જ્ઞાન-દર્શન અને ચારિત્ર તેમને [illegible]

[illegible] બહેનશ્રીને ધર્મરત્ન તરીકે ઓળખાવેલ જેના કારણે [illegible] માટે એક જીવંત તીર્થધામ બનેલ. તેમની ખોટ લાંબા [illegible] સાલશે. પરંતુ બહેનશ્રીનું પ્રખ્યાત પુસ્તક “ વચનામૃત ” [illegible] આપતું રહેશે.

[illegible] દુઃખમાં ભાગીદાર થવા અમે સંવેદના પ્રગટ કરીએ છીએ. [illegible] ચિર શાંતિ મળે એ માટે પરમ કૃપાળુ પરમાત્માને પ્રાર્થના [illegible]

* —ગ્રામ પંચાયત કચેરી, સોનગઢ.

[illegible] વિશિષ્ટ જ્ઞાનવિભૂષિત, ધન્યાવતાર પ્રશમમૂર્તિ પરમોપકારી [illegible] ચંપાબેનનાં દેહાવસાન નિમિત્તે—

શોક પ્રસ્તાવ.

[illegible] શોકસંવેદના પ્રસ્તુત કરવા માટે આજરોજ પ્રમુખ- [illegible] થયેલી, આ શોકસભામાં શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાય- [illegible] પ્રમુખશ્રી, સર્વ ટ્રસ્ટી મંડળ, સર્વ કાર્યકરો તેમ જ શ્રી [illegible] મુમુક્ષુસમાજનાં સમસ્ત ભાઈબહેનો નીચે મુજબ અસહ્ય [illegible] આ શોકપ્રસ્તાવ ઉપકૃતભાવે આદર સહ પસાર [illegible]—

[illegible]! આપના અંતરંગ અસંગ, અપ્રતિબદ્ધ, જીવન્મુક્ત, [illegible] સમાધિબોધિમય, અદ્‌ભુત અલૌકિક, અચિંત્ય, આત્મ- [illegible] સચ્ચિદાનંદમય, સહજાત્મદશાની ઝાંખી થતાં, સદ્‌ગુણાનુરાગીને [illegible] દશા જોતાં સમસ્ત માન ગળી જઈ આવી ઉચ્ચતમ [illegible] વિના રહે તેમ નથી. પૂ. ગુરુદેવશ્રીની ચિરવિદાય પછી [illegible] બન્યા હતાં. પરંતુ હે માતા! હવે કોણ અમારો હાથ [illegible] પ્રગટ મૂર્તિમાન મોક્ષમાર્ગના દર્શન પણ ઓઝલ થયાં. “ [illegible] ડોલતા હતા ” એવી નિર્વિકલ્પ દશાનો ચિતાર હવે

અમને કોણ આપશે? "ક્યાંય ન ગમે તો આત્મામાં ગમાડ"—એવું માર્ગદર્શન કોણ પ્રકાશશે? ખરેખર અમારું મંડળ આપની ચિરવિદાયથી પોતાને અસહાય અનુભવે છે.

તુજ જ્ઞાન-ધ્યાનનો રંગ અમ આદર્શ રહો,
હો શિવપદ તક તુજ સંગ, માતા! આશિશ દો.

—શ્રી હૈદ્રાબાદ દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ

*

પૂ. માતાજી સ્વાનુભૂતિ દ્વારા સ્વમાં જ વસતા હતા—છતાં પૂ. ગુરુદેવે બતાવેલા માર્ગના સોપાન સૌને પાતા હતા. સર્વ મુમુક્ષુ સમાજને તેઓશ્રીની ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે ને સોનગઢ પૂ. ગુરુદેવ તથા પૂ. માતાજી વિના સુનુ સુનુ લાગશે. પણ જયાં નિરુપાયતા છે તે સહન કર્યે જ છુટકો. પૂ. ગુરુદેવ અને પૂ. માતાજીએ ચીંધેલા માર્ગમાંથી પ્રેરણા મેળવી પાત્રતાનુજબ ,અમે સૌ શક્ય રીતે આત્માર્થના ઉત્કર્ષ માટે આગળ વધીએ તે જ અભ્યર્થના.

—ડૉ. જયન્તીભાઈ એન. પારેખ મુંબઈ

*

પરમપૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના નીકટવર્તી પ્રથમ નંબર ના વારસ સ્વાનુભવસુખ પ્રાપ્ત થયેલા, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી એ સોંપેલ વારસો સારી રીતે જાળવી રાખનાર, નીકટ ભવી પૂર્વભવના આશ્ચર્યકારી જાતિસ્મરણજ્ઞાનનાં અદ્‌ભૂત કળાએ સતધર્મ પ્રભાવનાના ચાહક પૂ. ભગવતીમાતા ચંપાબહેનનો આત્મા સ્વર્ગે બિરાજતા, ભરતક્ષેત્રના મુમુક્ષુ જીવોના હૃદયમાં સુનકાર થયો છે,

શારીરીક સ્વાસ્થ્ય દસેક વર્ષથી નબળું થતું જતું હોવા છતાં અંતર સ્વાસ્થયમાં જરાય કચાશ આવવા દીધી નથી. નિજસ્વરૂપ સુખનું વેદન અને આત્મિક સ્વાધ્યાયે મુખ ઉપર સદાય પ્રસન્નતા દેખાતી હતી.

જે સ્વરૂપ માર્ગે આપ ચાલી રહ્યા છો તેજ માર્ગને અમે અનુસરીયે, મુક્તિપંથે વેગે વિચરએ તે ભાવના સાથે શ્રદ્ધાંજલિ.

* દિગંબર જૈન મુમુક્ષુ મંડળ જામનગર

પ્રશમમૂર્તિ ભગવતીમાતા સમ્યક્ત્વરત્નથી વિભૂષિત હતા, પરમકૃપાળુ સદ્‌ગુરુ દેવ શ્રી કાનજીસ્વામીના પરમ ભક્ત અને મુમુક્ષુઓનું અનન્ય શરણ હતા. ઘણા મુમુક્ષુ તેનના સાંનિધ્યમાં રહી ધર્મનું આરાધન કરતા હતા.

આવા ઉપકારમૂર્તિ ભગવતીમાતા આજે આપણને બધાને નિરાધાર મૂકીને ચાલ્યા ગયા છે. હવે આપણે કોના સહારે સાધના કરશું ? કોના આધારે જીવશું ?

ભગવતી માતાના ગુણોનું સ્મરણ કરવું ને તેમણે આપેલ ઉપદેશામૃતનું અવધારણ કરવું—એજ આપણી પાસે ઉપાય છે. એ પ્રમાણે જીવન બનાવવું એ જ તેમના પ્રત્યે સાચી શ્રદ્ધાંજલિ છે.

પ્રભુદાસ તારાચંદ કામદાર

*

આપણા મુમુક્ષુ સમાજ ઉપર વજ્રપાત જેવો એક અસહ્ય બનાવ બની ગયો છે—પૂજ્ય ભગવતી માતાનો આપણને દુ:ખદ વિયોગ થયો છે. દસ વર્ષ પહેલાં આપણે ધર્મપિતા ગુમાવ્યા, હવે આપણી પાસે ધર્મમાતા પણ નથી. આમ માતાપિતા વગર આપણે અત્યારે અનાથ બની ગયા છીએ. હવે આપણું શું ? એ મૂંઝવણનું સમાધાન માત્ર એ જ છે કે-આપણે સૌએ, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ અને પૂજ્ય ભગવતીમાતાએ જે કલ્યાણકારી તત્ત્વજ્ઞાન આપ્યું છે તે બરાબર સમજીને તદ્રુપ જીવન બનાવવું.

હું શ્રી દાદર દિગંબર જૈન મુમુક્ષુમંડળ વતી, કમિટિ-સભ્યો વતી અને મારા વતી પૂજ્ય ભગવતી માતાને વિરહવ્યથાભરી શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરુ છું.

—ભરતકુમાર હિંમતલાલ ઝોબાળિયા

*

પ્રશમમૂર્તિ સ્વાનુભવવિભૂષિત પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનના સ્વર્ગવાસના સમાચાર સાંભળી અત્યંતદુ:ખની લાગણી અનુભવી રહ્યા છીએ.

પૂજ્ય ગુરુદેવ તથા પૂ. બહેનશ્રીબેનનો આ ક્ષેત્રે અને આ કાળે આપણને સત્સમાગમ મળ્યો હતો એ કલ્પવૃક્ષ અને ચિન્તામણી રત્નથી પણ અધિક મહિમા યુક્ત હતો. ખરેખર તેઓ ધર્મમય સાચુ આત્મીક જીવન જીવનારા મહાન આત્માઓ હતાં. તેઓશ્રી આપણા માટે આદર્શરૂપ હતાં. તેમનો ઉપકાર ભવોભવ ભૂલાય તેમ નથી.

પૂજ્ય બહેનશ્રીબેન પૂ. ગુરુદેવની ધર્મસભાના એક મુખ્ય ધર્મરત્ન હતાં. તેમનું જ્ઞાન વૈરાગ્યમય જીવન હતું. અઢાર વર્ષની ઉંમરે અપૂર્વ સમ્યક્‌દર્શન પ્રાપ્ત કર્યું. એવા અનેક ગુણોનો પૂ. ગુરુદેવ પણ મુક્તકંઠે મહિમા બતાવ્યો છે આજે સારાએ મુમુક્ષુ દિ. જૈન સમાજમાં ભારે ખોટ પડી ગઈ છે.

મહેતા ચંદુલાલ કોદરલાલ (ફતેપુર દિ. જૈન સમાજ વતી)

*

પૂ. બહેનશ્રીનું દર્શનમંગળ, તેનું જ્ઞાનમંગળ, તેનું ચારિત્રમંગળ તેની અનુભૂતિમંગળ, તેનું ધ્યાન મંગળ તેની નિર્વિકલ્પદશા મંગળ–તે બધું જોતા જાણે અહિંયા જ સાક્ષાત્ સર્વજ્ઞદેવ ડસ્યમાન થતાં હોય તેવું લાગતું હતું.

* અમરચંદ ન્યાલચંદ મહેતા (વાંકાનેર)

૭૬મી જન્મજયંતિમાં હાજરી આપવાનો લાહવો મળ્યો હતો; ત્યારે હવેની જન્મજયંતિ બેનશ્રીના સાનિધ્યમાં શક્ય નહીં હોય તેવી કોને ખબર? પૂ. શ્રી ગુરુદેવનાં સમાધિ પછીથી નવ વર્ષે ફરીથી અસહ્ય, અસીમ કરૂણ પ્રસંગ બન્યો છે. ત્યારે એમ થાય છે કે પૂ. ભગવતી પ્રશમમૂર્તિ ચંપાબેનનો નશ્વરદેહ ભલે આપણી વચ્ચે ના હોય તેઓનો આત્મા સોનગઢમાં જ છે.

સાંકળચંદ રતનલાલ શાહ (સોજીત્રા).

*

પૂ. ભગવતી માતાશ્રી ચંપાબેનના દેહાવસાનના દારૂણ સમાચારથી વઢવાણ ભજનમંડળીના યુવકોને ઊંડો આઘાત લાગ્યો છે. અમે સૌ સાવ નિરાધાર અને દિશાશૂન્ય બની ગયા છીએ. અમારા ઉપર કુદરતનો કારમો કોપ વરસ્યો છે. એવો અમને અનુભવ થઈ રહ્યો છે. અમારા ઉપર પૂ. માતાજીનું જે વાત્સલ્ય નીતરતું, તાત્વિક અને ભક્તિરસપૂર્ણ અમીસીંચન થતું હતું તેના બળે અમે જીવનની ધન્યતા અનુભવતા હતા. તે વ્હાલસોઈ માતાના વિયોગના વિચારમાત્રથી અમે કાંપી રહ્યા છીએ.

હે દયામયી માં! આપના આ અણસમજ બાલુડાઓ ઉપર આપ જ્યાં હો ત્યાંથી અમીદૃષ્ટિ રાખી અમારા આત્મહિતની પ્રેરણા આપ્યા કરજો એવી અમારી અંતરની અરજી રજુ કરીએ છીએ.

—શ્રી દિગંબર જૈન યુવક મંડળ–વઢવાણસીટી.

*

વઢવાણમાં જન્મેલ, વઢવાણમાં જ પરમકૃપાળુ સદ્ગુરુદેવ પાસેથી સત્ શ્રવણની પ્રાપ્તિ કરેલ અને તેમના અહીંના નિવાસ દરમ્યાનના તેમના આત્મજાગૃતિ અને તીવ્ર પુરુષાર્થની વાતો પૂ. પંડિતજીના મુખેથી સાંભળેલી વાતો બધાના મનમાં પસાર થઈ ગઈ.

વઢવાણના મુમુક્ષુ પ્રત્યેના પક્ષપાતભર્યા લાગે તેવા ભાવની સૌને યાદ આવી રહી છે. અમારું એક માત્ર સ્વપ્ન 'પૂ. બહેનશ્રી વચનામૃત ભવન'ના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે આપશ્રીને બોલાવવાનું અને 'જન્મધામ' ખરીદીને તેમાં સુયોગ્ય રચના કરાવવાનું અધુરું રહ્યું.

શ્રી દિગંબર જૈન મુમુક્ષુ મંડળ–વઢવાણ શહેર.

– શોક પ્રસ્તાવ –

પરમ પૂજ્ય પ્રાત: સ્મર્ણીય ભગવતી માતા શ્રી ચંપાબહેનના દુ:ખદ અવસાન નિમિત્તે આજે મુમુક્ષુ મંડળની સભા અત્યંત દુ:ખની લાગણી અનુભવે છે. આપણો સમાજ નિરાધાર સ્થિતિમાં અસહ્ય કારમી વેદના અનુભવી રહ્યો છે.

શ્રી દિગંબર જૈન મુમુક્ષુ મંડળ–જસદણ.

*

દેવલાલી મધ્યે ટ્રસ્ટના સ્વાધ્યાય હોલમાં પરમ પૂજ્ય પ્રશમમૂર્તિ પૂ. બહેનશ્રી ચંપાબહેનનાં દેહ વિલય નિમિત્તે મળેલી શ્રદ્ધાંજલી-સભામાં પસાર થયેલ ઠરાવની નકલ:-

પરમપૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની છત્રછાયામાં વર્ષો સુધી સોનગઢમાં રહી પૂ. ગુરુદેવશ્રીનાં માર્ગને અનુસરી પોતાનાં જીવનપર્યંત આત્મસાધનાને પ્રબળ બનાવી સમાજને વચનામૃત ' આપનાર પૂજ્ય બહેનશ્રી આપણી વચ્ચે નથી રહ્યા તેનું સમગ્ર સમાજને દુ:ખ થયું છે.

આજે પૂજ્ય બહેનશ્રી આપણી વચ્ચે રહ્યા નથી ત્યારે તેઓશ્રીનાં જીવનમાંથી પ્રેરણા મેળવી તેઓશ્રીનાં માર્ગાનુસાર ચાલીએ તથા આવેલા આ દુ:ખદ પ્રસંગે દેવ–શાસ્ત્ર ગુરુનાં શરણ લઈ સમાધાન શક્તિ મેળવીએ તથા તેઓશ્રીનાં જીવન પર્યંત મુમુક્ષુ સમાજને મળેલા ઉપદેશામૃતના ઉપકારભાવે નમ્રતાપૂર્વક હૃદયપૂર્વક આજની સભા પૂજ્ય બહેનશ્રીને શ્રદ્ધાંજલી અર્પણ કરે છે.

પૂજ્ય કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ બોમ્બે

*

પૂજ્ય બહેનશ્રીના સ્વર્ગવાસના સમાચાર સુણીને આંતરિક વેદના થઈ. જ્ઞાની ધર્માત્માનો વિરહ થયો, ક્ષતિ થઈ. તેની પૂર્તિ થઈ શકે તેમ લાગતું નથી. નિર્મળ સ્વભાવી મહિલારત્ન હતાં.

સ્વર્ગસ્થ આત્માને મારી સવિનય વિનયાંજલિ સમર્પિત છે.

* મોહનલાલ પાટની કલકત્તા

જેમાં ભવ નથી, જેનું લક્ષ અને પક્ષ કરતાં ભવ દેખાતા નથી, ભવ રહિત ચૈતન્યમૂર્તિ જ્ઞાયકમૂર્તિના ચરણકમળમાં કોટી કોટી વંદન.

આ કાળનું સ્વાનુભવ વિભૂષિત ધર્મ રત્ન હાથ. આંખો અને હૈયામાંથી સરી

પડ્યાં. અમ જીવનઆધાર તારા દર્શન દુર્લભ થયા. છતાં કાળજે કોતરાયેલી એ ચૈતન્ય મૂર્તિ નહિ ભૂલાય...નહિ વિસરાય

* બાબુભાઈ નાથાલાલ મહેતા

અધ્યાત્મતત્ત્વદ્રષ્ટા પરમ ઉપકારી પૂજ્ય શ્રી કહાનગુરુદેવે વર્ષો સુધી અધ્યાત્મ રસ ભરી વાણી વરસાવીને એક અનોખો અધ્યાત્મયુગ પ્રવર્તાવ્યો. જેમણે તેમની શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ સ્પર્શી અનુભવરસભીની અનુપમવાણીના શ્રવણનું પરમ સૌભાગ્ય લઘુવયમાં જ પ્રાપ્ત કર્યું. માત્ર ૧૮ વર્ષની આયુવયે તત્વમંથનના અંતર્મુખ ઉગ્ર પુરુષાર્થથી શુદ્ધાત્મદેવના સાક્ષાત્કારને પામી આનંદરસભીની નિર્મળ સ્વાનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરી અને જેમનું અન્તર્બાહ્ય પવિત્ર જીવન મુમુક્ષુ જગતને સાધનાની પાવન પ્રેરણા આપનારું અનુપમ આદર્શ બન્યું તે પ્રશમમૂર્તિ ધન્યાવતાર ભગવતીમાતા પૂ. બહેનશ્રી ચંપાબહેન ખરેખર આ યુગની એક અસાધારણ 'અધ્યાત્મ વિભૂતિ' હતા.

જેમની મંગલછાયાથી પૂ. ગુરુદેવશ્રીની સાધનાભૂમિ સુવર્ણપુરી "જીવન્ત અધ્યાત્મતીર્થ" રૂપે જૈન જગતમાં દીપી રહી હતી તેવા શ્રી ભગવતીમાતા પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન તા. ૧૨-૫-૯૩ મંગળવારે રાત્રે ૧૦-૪૫ વાગતા ભક્તજનો ઉપર આશીર્વાદ વરસાવી શીવપુરીના પથે પ્રસ્થાન કરી ગયા છે. અત્યારે તેમના વિયોગે ભક્તજનો ખૂબ જ વિષાદ અને વ્યથા અનુભવી રહ્યા છે.

દિગંબર જૈન મુમુક્ષુ મંડલ ખાડિયા-અમદાવાદ

*

* શોકસંવેદના : વર્તમાનપત્રો દ્વારા *

પ્રશમમૂર્તિ ધન્યાવતાર પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન સમાધિ (સ્વર્ગારોહણ) નિમિત્તે શ્રી પ્રો. અરુણભાઈ જોષી (ભાવનગર) બૃહદ્-મુંબઈ કહાનગુરુભક્ત બધાં મંડળ; મુમુક્ષુમંડળ (ખાડિયા-અમદાવાદ), શ્રી ચીમનલાલ મલુકચંદ શાહ-પરિવાર (ભાવનગર), શ્રી વ્રજલાલ તારાચંદ ખારા-પરિવાર (ભાવનગર) શ્રી કેશવલાલ રેવાશંકર દેસાઈ-પરિવાર (ભાવનગર) વગેરે અનેક મહાનુભાવોએ વર્તમાનપત્રો દ્વારા તથા તે તે વર્તમાનપત્રોએ સ્વયં પણ પૂજ્ય બહેનશ્રીની જીવનઝરમર તથા ગુણાનુવાદ સહ શ્રદ્ધાંજલિ આપીને ભાવભીની સંવેદના વ્યક્ત કરી છે તેની અત્રે સાભાર નોંધ લેવામાં આવે છે. તે વર્તમાનપત્રોનાં નામ નીચે મુજબ છે. સૌરાષ્ટ્ર-સમાચાર (ભાવનગર), ફૂલછાબ (રાજકોટ), પગદંડી (ભાવનગર), મુંબઈ-સમાચાર, જન્મભૂમિ (મુંબઈ), ગુજરાત-સમાચાર, સંદેશ, અનેકાન્ત (આણંદ), આત્મપ્રતીતિ

રાજકોટ), વગેરે અનેક; તદુપરાંત ' નઇ દુનિયાં ' વગેરે અનેક હિન્દી વર્તમાનપત્રો.

*

શોક પ્રસ્તાવ

ગુરુકુલ સોનગઢનાં દરેક વિભાગના કર્મચારીઓ ભાઈઓ બહેનોને પૂજ્ય ્હેનશ્રી ચંપાબેનનું ૧૨-૫-૯૦ ને શનિવારે રાત્રે અત્યંત સમાધિપૂર્વક સ્વર્ગગમન ્યું તે જાણી અત્યંત દુઃખ થયું.

સોનગઢમાં તેઓ વર્ષોથી રહ્યા છે. તેઓ સોનગઢ ગામના આધ્યાત્મિક સંત ્તા. તેઓની કુશાગ્રબુદ્ધિ ચિંતનશીલ સ્વભાવ, અને દ્રઢ નિર્ણય શક્તિ જેવા અનેક ્ણો તેમને સહજ ઉપલબ્ધ હતા.

પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનનાં પ્રવચનોમાંથી સંકલિત થયેલું પુસ્તક " પૂજ્ય ્હેનશ્રીનાં વચનામૃત " અત્યંત સુગમ, સરળ અને સચોટ હોવાથી તે દરેકને અત્યંત ્યોગી બને છે.

સોનગઢના સંત અધ્યાત્મ યુગપ્રવર્તક પરમ પૂજ્ય સદ્દગુરુ શ્રી કાનજીસ્વામીનાં ્નન્ય ભક્ત સ્વાનુભવ વિભૂષિત ધર્મરત્ન, પ્રશમમૂર્તિ ભગવતી માતા બહેનશ્રી ્પાબહેનના સ્વર્ગવાસથી લાખો મુમુક્ષુઓને ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે. સોનગઢ ગામને ્ સંસ્થાને તેમના જવાથી મોટી ખોટ પડી છે. તેઓના સ્વર્ગવાસથી મુમુક્ષુ ્ઇઓ બહેનો તથા સંબંધીઓને જે વિયોગ થયો છે તે વિયોગનું દુઃખ સહન કરવાની ્ર આપ સર્વેને ખૂબ જ શક્તિ અને ધૈર્ય પ્રદાન કરે તેવી ઇશ્વર પાસે પ્રાર્થના.

* મુખ્ય અધિષ્ઠાતા ગુરુકુલ સોનગઢ

* વંદના : અધ્યાત્મગગનના તેજલિસોટાને *

પૂજ્ય ભગવતી માતાનાં ચરણોમાં ભક્તિપૂર્વક વંદન કરી એ કહેવા માગું છું ્હુ જ લાંબા સમય બાદ મહાપુરુષોનો એક તેજલિસોટો આકાશમાં અંકાઈ છે, અને પ્રકાશપુંજ એવા તે તેજલિસોટાના અજવાળે—તેનાથી તૃપ્તિ પામીને પોતાનું કાર્ય કરે છે.

આવા તેજલિસોટાથી ચોથો કાળ તો સંપૂર્ણ ભરેલો હતો એમ આપણો જૈન ્હાસ કહે છે. પરંતુ આ પંચમ કાળમાં બે અદ્દભુત મહાન તેજલિસોટા આપણે જોયા; અને હજુ તો ' પ્રભુ ! અમારાં ધન્યભાગ્ય કે આપ પધાર્યા, આપ અમારા

હૃદયમાં સદા બિરાજો!' એમ કહી તૃપ્તિ પામીએ તે પહેલાં તો તેજલિસોટાએ, પોતાની સર્વ લીલા સમેટીને- પોતાનું કાર્ય બતાવીને, ગમન કરી દીધું. હવે આપણી પાસે એવું કાંઈ રહ્યું નથી કે જેથી તેમને ફરી પ્રાપ્ત કરીએ. માત્ર પ્રાર્થના કરીએ કે—

સુખે દુખે કે જીવન-મરણે, એક જ ઊર્મિ અમારી;
અમ પર તારી સદાય હોજો. છાયા મંગલકારી.

—શ્રી આનંદીલાલ કેશવલાલ શાહ, જલગામ

—•—

* વિનમ્ર શ્રદ્ધાંજલિ : અમૃતાસ્વાદીમાતને *

ધર્મ ખરેખર દરેક મુમુક્ષુનું જીવન છે. પૂજ્ય ભગવતી માતા ખરેખર ધર્મમાતા હતા. દેહનો જન્મ આપનારી માતા દુગ્ધપાન કરાવે, આ ધર્મમાતાએ તો અમૃતપાન કરાવ્યાં. વળી, તેમના અંતરમાં એવી ઊર્મિઓ હતી કે—' પાતળી ધારે અલ્પ અમૃત પિવાય એવા સ્વસંવેદનથી અમને સંતોષ થતો નથી. અમારે તો પ્રત્યેક સમયે પૂરું અમૃત પિવાય એવી પૂર્ણ દશા જોઈએ છે.' ખેદ છે કે આજે, તે અધ્યાત્મામૃતનું પાન કરનાર ને કરાવનાર, તમામ મુમુક્ષુઓની એ સાચી તેજધારા વિલાઈ ગઈ છે.

ધર્મમાતા—ખરેખર આપણો શિરતાજ—જતાં મુમુક્ષુઓનાં હૃદયમાં શિરચ્છેદ જેવું અપાર દુઃખ થાય તે સ્વાભાવિક છે. પણ તેનો ઉપાય શું? તેમણે ચીંધેલા માર્ગે ચાલીને પુરુષાર્થ કરી આપણે આપણું કલ્યાણ સાધીએ—એ જ એકમાત્ર કર્તવ્ય છે. એટલું કહી, પૂજ્ય ભગવતી માતા પ્રતિ શ્રદ્ધાંજલિ સમર્પિત કરું છું.

• —શ્રી દેવજીભાઈ પટેલ, કાનાતળાવ

હે મારી માતા!

રાત્રે ૩-૧૦ વાગે આપના ચિર-વિયોગના સમાચાર સાંભળતા હૃદય ધબકારા ચૂકી ગયું ને મગજ દિશાશૂન્ય બની ગયું!

હે માતા! અમ-જીવન-આધાર ધર્મપિતાના વિરહની વેદના માંડ-માંડ આપના કૃપાભીના શરણમાં શમી ત્યાં તો આપ પોતે જ અમને નોધારા મૂકીને ચાલ્યા ગયા! હે માતા હવે અમારું કોણ? અમે દિલ્હીથી વર્ષમાં કેટલીય વાર આપની શીળી છત્રછાયામાં આત્મિક શાંતિની ઝંખનાથી અહીં આવતાં અને આપ પણ અમને અત્યંત કરુણાભીના વાત્સલ્યભાવે આત્મિક-માર્ગદર્શન આપીને અમોને કૃતાર્થ કરતાં. હે માતા! આપના વિરહનો કારમો આઘાત અસહ્ય છે. આપે અમોને અત્યંત કરુણાભાવે જે આત્મ-પ્રેરણા આપી છે તેના સ્મરણ-ચિંતન વડે અમે ફરીથી આપના અમીભર્યા શીતળ-શરણમાં સ્થાન પામીશું એવી નિઃશંક ભાવના સાથે આપના ચરણોમાં કોટી કોટી વંદન.

—જયકુમાર જૈન તથા દિલ્હી મુમુક્ષુવૃંદ

ે ધર્મની શોભા—ભગવતી માતા !

યુગસ્રષ્ટા ધર્મધોરી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો વિરહ થતાં આપ શાસનના સ્તંભ બનીને અમ જીવોના આત્મ-આધાર બની રહ્યા હતા. આપનું પુસ્તક 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' ભાવિ તીર્થંકરના ગણધરદેવની બાર અંગની રચનાના સારરૂપ સ્વાનુભૂતિ-માર્ગદર્શકના રૂપમાં એક અણમોલ વારસો અમને પ્રાપ્ત થયો છે જે આપની અમ પામર જીવો પ્રત્યેની અપાર કરુણાભરી વાત્સલ્યતાનું પ્રતિક છે. અમારા હૃદયમાં કોતરાયેલી આપની પ્રશાંત મુખમુદ્રા અને આપનો જ્ઞાયકના રટણનો માર્મિક અધ્યાત્મ-સંદેશ જીવન-પર્યંત આપના પ્રત્યક્ષ-દર્શનવત્ બની રહેશે એવી ભાવના સાથે આપના ચરણકમળમાં શ્રદ્ધાંજલિ.

—શામજીભાઈ, નિલેષ, વિપુલ છેડા (ગોરેગાંવ)
પ્રેમજીભાઈ, અતુલ જૈન (મલાડ)

*

વિદેહમાંથી આવીયા, અમબાળકને કાજ,
અમ બાળકને તારવા, તારો થયો અવતાર...

હે ! અમ જીવન આધાર, સર્વોત્કૃષ્ટ જગદંબા ભગવતી માતા, અધ્યાત્મ જગતનું સર્વોકૃષ્ટ રતન-આત્મરક્ષણહાર, કૃપાનિધાન ભગવતી માતા ! આપના વિયોગથી આજે અમે અનાથ, નિરાધાર, નિઃપ્રાણ બની ગયા છીએ. કાંઈ સમજાતું નથી, કાંઈ સૂઝ પડતી નથી કે આ અચાનક શું બની ગયું ? હે કરુણામૂર્તિ માતા અચાનક વિરવિહાર કેમ કરી ગયા ? આપના અચાનક વિહારથી કુદરતે અમને લાચાર કરી દીધા છે.

પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના મહા વિહાર પછી અમને જીવંત રાખ્યા હોય, સુવર્ણપુરીને જીવંત તીર્થધામ રાખ્યું હોય તો તે આપે જ. આજે અમે અને આ સુવર્ણપુરી નિષ્પ્રાણ બની ગયા છે.

હે માતા ! બબ્બે તક તો અમારી પાસેથી ગઈ. હજુ એક તક છે. પંડિતરત્ન શ્રી હિંમતભાઈ (પૂ. મામા) પાસેથી અમે અમારી મૂંઝવણ દૂર કરીશું, તેમાની પ્રેરણાથી તેમની કૃપાથી અમે આત્મહીત જરૂર કરીશું.

હે પ્રશમમૂર્તિ ધન્યઅવતારી માતા ! આપ સ્વર્ગેથી અમારા પર એવી જ કરુણા વરસાવજો અને આશિર્વાદ આપજો કે અમે સદાય આપની સાથમાં રહીએ... એવી ભાવના પૂર્વક

—જયોતીન્દ્ર, મનહર ખંધાર, દીપક શાહના કોટી કોટી વંદન.

પૂજ્ય ભગવતીમાતા બહેનશ્રી ચંપાબેનનું "બહેનશ્રીનાં વચનામૃત" શાસ્ત્ર સમાજને એક અતિ કિંમતી ભેટ છે. સહજ, સરળ, સહેલાઇથી ગળે ઉતરી જાય, યાદ રહી જાય તેવી સુંદર ભાષામાં અને હૃદય સોંસરવા ઉતરી જાય તેવાં આ વચનામૃતો છે. આ શાસ્ત્રમાં સર્વ શાસ્ત્રનો સાર આવી જાય છે.

પૂજ્ય ભગવતી માતાનાં અમૃતમહોત્સવ પ્રસંગે બહાર પડેલ અભિનંદનગ્રંથમાં પૂ. માતાજીનાં પત્રો પણ અત્યંત સુંદર છે, મુમુક્ષુઓને અત્યંત પુરુષાર્થ પ્રેરક છે.

આપણા સૌના હૃદયમાં તેઓ સદા બિરાજમાન રહેશે, અમો સૌ આપને કોટિ કોટિ વંદન કરીએ છીએ.

આજે તેઓ સદેહે આપણી વચ્ચે નથી, તે એક કડવી વાસ્તવિકતા છે. પરંતુ તેઓએ આપણને હંમેશ જે આત્મસંદેશ આપી છે, તેને આપણા જીવનમાં અપનાવીએ તે જ તેઓ પ્રતિ સાચી શ્રદ્ધાંજલિ છે.

—હરીશભાઇ મોદી સુરત

*

હે સિદ્ધિપથના પથિક પૂજ્ય ભગવતી માતા! આપના ચિર વિયોગથી અમ બાળકોના હૃદય, જેમ વજ્રદંડ પડે અને પર્વત પણ ખંડ ખંડ થઈ જાય, તેમ ખંડ ખંડ થઈ ગયા છે. પરંતુ અમ બાળકોના તારણહાર પરમપિતા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તથા આપની ભવતાપનાશિની શીતળ ચાંદનીથી અમે તે વિરહ તોડી ફરીથી આપનું શરણ પ્રાપ્ત કરીશું. આપે 'વચનામૃત' ગ્રંથ આપીને અમો પર પરમ ઉપકાર કરેલ છે. તે 'વચનામૃતો'ને સમજીને અમે આપની સાથે જ સિદ્ધિપદને પામીએ એવી ભાવના સાથે શ્રદ્ધાંજલિ.

—પ્રદીપ-દીપક દેસાઈના કોટી કોટી વંદન.

*

હે શાસનના શણગાર, ધર્મની અનુપમ શોભા, ધર્મનું રતન, મંડળની માળાનો મેર, જગદંબા માત! આપની ચિરવિદાયથી અમે નિરાધાર થઈ ગયા છીએ. જેમ પ્રખર સૂર્ય અંધકારનો નાશ કરે છે અને ચંદ્ર શીતળ ચાંદની આપી અંધકાર દૂર કરે છે. તેમ પૂ. ગુરુદેવ-સૂર્યના વિરહ બાદ આપે ચંદ્રની શીતળ ચાંદનીની જેમ શીતળતા તથા પ્રકાશ આપેલ પરંતુ હવે આપની વિદાયથી અમને અંધકારમાંથી કોણ માર્ગ-દર્શન આપશે? આપના વિના સોનગઢ તીર્થક્ષેત્ર સુનું સુનું થઇ ગયું છે. પૂ. ગુરુદેવશ્રી તથા આપશ્રીએ પ્રકાશિત કરેલ માર્ગ પર ચાલીને અમે પણ પૂર્ણાનંદને પામીએ એવી ભાવના સાથે શ્રદ્ધાંજલિ.

—અનુભાઈ શાહના કોટીકોટી વંદન—જલગાંવ

વૈરાગ્ય-સંબોધન

* અહા! નાશવાન ચીજના નાશ-કાળે તેને કોણ બચાવી શકે? દેવોએ બનાવેલી સોનાના ગઢ અને રત્નના કાંગરાવાળી દ્વારિકા નગરી જ્યારે ભસ્મ થવા લાગી....હજારો માણસો ભડ ભડ બળવા લાગ્યાં ત્યારે તેને કોણ બચાવી શક્યું? દેવો પણ તેને બચાવવા આવ્યા નહિ.

તેમ આ શરીરરૂપી નગરી છે તેનો જે સમયે છૂટવાનો કાળ આવશે ત્યારે તેને રાખવાની કોઈની તાકાત નથી ભાઈ! માટે આચાર્યદેવ કહે છે કે પ્રભુ! એ અપદ છે...અપદ છે. શરીર, વાણી, પૈસા, આબરૂ-કીર્તિ મકાન, આદિ બધાં અપદ છે નાથ! તું તેમાં સૂઈ રહ્યો છો, હવે તો તારા પદની સંભાળ કર!

*

* આચાર્યદેવ એકવાર ભગવાન કહીને અને એકવાર અંધ-પાગલ કહીને સંબોધે છે. પ્રભુ! તું સ્વભાવે તો ભગવાન સ્વરૂપ છો પણ પર્યાયમાં રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ અને તેના ફળમાં મળેલા સંયોગોમાં મસ્ત થઇ ગયો છો, મત્ત થઇ ગયો છો-પાગલ થઈ ગયો છો પણ એ ચીજ તો નાશવાન છે ભાઈ! રૂપાળા શરીર દેખાય છે તે આ જ ભવમાં એકવાર ભડ ભડ સળગશે બાપા! કેમ કે પ્રભુ! એ તારી ચીજ નથી. એ અપદ છે...અપદ છે. તારું અવિનાશી પદ તો અંદર છે પ્રભુ! ત્યાં તારું લક્ષ નથી, પ્રીતિ નથી અને આ અપદમાં પ્રીતિ કરીને સ્થિર થઈ ગયો છો.

*

ભાઈ! જિંદગી ચાલી જાય છે હોં! અત્યારે (આ અવસરમાં) આ સમજવાનું કરવાનું છે. બાકી આ દેહના ભરોંસે રહેવા જેવું નથી. જોતજોતામાં આ છાતીનાં પાટિયાં ભીંસાઈ જશે અને ક્ષણમાં હાર્ટફેઈલ થઈ જશે. આ દેહ ક્ષણમાં ફૂ થઈને ઊડી જશે. માટે જાગ ભાઈ જાગ! દેહ છૂટી જાય તે પહેલાં સમજણ કરી લે. સ્વસ્વરૂપની સમજણ કરી હશે તો કલ્યાણ થશે, નહિ તો મરીને ક્યાં જઈશ ભાઈ! ક્યાંય નરક-નિગોદમાં ચાલ્યો જઈશ, ભવસમુદ્રમાં ખોવાઈ જઈશ. —પૂજ્ય ગુરુદેવ

વૈરાગ્ય-સમાચાર :—

* વઢવાણનિવાસી (હાલ અમદાવાદ) શ્રી ઇન્દ્રવદન મફતલાલ કામદારનું (વર્ષ ૬૬) મોટર-અકસ્માતથી તા. ૧૪-૫-૯૦ના રોજ દેહાવસાન થયું છે. તેઓ, સમાધિ-પ્રાપ્ત પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતી માતાનાં દર્શન તથા અંતિમ વિધિનો લાભ લઈને પાછા જતા હતા ત્યારે આ વૈરાગ્યપ્રેરક દુઃખદ ઘટના બની ગઈ. તેમને પૂજ્ય ગુરુદેવ તથા પૂજ્ય ભગવતી માતા પ્રત્યે ઘણો ભક્તિભાવ હતો અને દર્શન તથા વાણીનો લાભ લેવા સોનગઢ ઘણી વાર આવતા હતા.

* બોટાદનિવાસી (હાલ ભાવનગર) શ્રી હસમુખલાલ કાંતિલાલ ગાંધીના એકમાત્ર સુપુત્ર 'રાજુ' (વર્ષ ૨૪)નું તા. ૧૯-૫-૯૦, શનિવારના રોજ, એકાએક હૃદયગતિ બંધ પડી જવાથી, અવસાન થયું છે. રાજુને પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માત પ્રત્યે અપાર શ્રદ્ધાભક્તિ હતી. માતપિતા સાથે તે ઘણી વાર સોનગઢ આવી દેવ-ગુરુની ભક્તિનાં કાર્યોમાં અથકપણે અતિ ઉલ્લાસભાવે ઘણો લાભ લેતો હતો. તત્ત્વ સમજવાનો પ્રેમ પણ સારો હતો. પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય ભગવતીમાતાના કારમા વિરહથી તેના હૃદયને ઘણો જ આઘાત લાગ્યો હતો. વિધિની વિચિત્ર ગતિની તેને શી ખબર કે પોતાને પણ એક સપ્તાહમાં દેહ છોડવાનો છે. પોતાના એકમાત્ર ગુણિયલ પુત્રનો વિયોગ સહન કરવાનું સમાધાનબળ પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય માતાજીના સત્પ્રતાપે માતાપિતાને પ્રાપ્ત થાઓ.

* ઉજ્જૈનનિવાસી શ્રી કસ્તુરીબાઈ વેલજીભાઈ જૈન તા. ૨૮-૪-૯૦ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે.

* વઢવાણ નિવાસી શ્રી ચંચળબેન જગજીવનદાસ શેઠ (વર્ષ-૯૦) વૈશાખ સુદ-૯ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે.

* અમરેલી નિવાસી (હાલ-સોનગઢ) લક્ષ્મીદાસ તારાચંદ કામદાર (વર્ષ-૭૦) તા. ૧૦-૫-૯૦ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. તેઓ છેલ્લા ૮ વર્ષોથી સોનગઢ સ્થાયી થઈને તત્ત્વશ્રવણનો લાભ લેતા હતા.

* વિંછીયા નિવાસી (હાલ-ભાવનગર) શ્રી મણીલાલ સુખલાલ શાહ (વર્ષ-૮૦) તા. ૨૧-૫-૯૦ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે.

* સુરેન્દ્રનગર નિવાસી (હાલ-અમદાવાદ) શ્રી મનસુખલાલ જીવણલાલ શેઠ (વર્ષ-૭૦) તા. ૨૯-૫-૯૦ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે.

—સ્વર્ગસ્થ આત્માઓને વીતરાગી દેવ-ગુરુ-ધર્મ પ્રત્યે તેમજ કૃપાળુ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તથા પૂજ્ય ભગવતી માતા પ્રત્યે અત્યંત ભક્તિભાવ હતો. તેઓ વીતરાગી ધર્મના શરણમાં આત્મોન્નતિ પામો એ જ ભાવના—

(તા. ૧૫-૬-૯૦)

સુવર્ણપુરી સમાચાર

—તંત્રી

* પૂજ્ય ગુરુદેવની પવિત્ર સાધનાભૂમિ—અધ્યાત્મ-અતિશયક્ષેત્ર શ્રી સુવર્ણપુરી, તેની અનુપમ શોભા તેમ જ રક્ષા કરનાર એવા પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનના દુઃખદ વિયોગથી અત્યંત શોકમગ્ન થઈ ગઈ છે. સમાધિવિધિ (અગ્નિસંસ્કાર) વખતે તેમનાં અંતિમ દર્શન માટે, દૂર દૂરથી પણ, ઉપકારી સત્પુરુષના વિયોગનો ભગ્નહૃદયે વિલાપ કરતા લગભગ પાંચ હજાર મુમુક્ષુભક્તો એકત્રિત થયા હતા. તા. ૪-૬-૯૦થી તા. ૧૧-૬-૯૦—આઠ દિવસ સુધી પૂજ્ય બહેનશ્રીની પ્રથમ માસિક સમાધિતિથિ નિમિત્તે 'શ્રી સિદ્ધચક્ર-મંડલવિધાન'પૂજાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું; તદુપરાંત સવારે 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' પર અને રાત્રે 'ભાવપાહુડ' પર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં જ્ઞાન-વૈરાગ્યામૃતઝરતાં ચૈતન્યસ્પર્શી ભાવવાહી પ્રવચનો, બપોરે પણ 'બહેનશ્રીનાં વચનામૃત' પર વિદ્વાનો દ્વારા પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતી માતાના અચિંત્ય ઉપકારો તેમ જ મહિમાથી ભરેલાં શાસ્ત્રપ્રવચન, સવારે ટેપપ્રવચન પછી આપણા આદરણીય પંડિતજી શ્રી હિંમતલાલભાઈ જે. શાહના, વૈરાગ્ય તેમ જ ભક્તિરસના દર્દભર્યા, નેતૃત્વમાં હજારો મુમુક્ષુભક્તો દ્વારા શ્રી સિદ્ધચક્રની સમૂહ પૂજા, બપોરે (શાસ્ત્રપ્રવચન પછી) આ૦ પંડિતજી દ્વારા જિનેન્દ્રભક્તિ, સવારે પ્રભાતમાં પૂજ્ય માતાજીના નિવાસસ્થળે તેમની સ્વાનુભવરસભરી અધ્યાત્મચર્ચાની ઓડિયો ટેપ, રાત્રે પૂજ્ય બહેનશ્રીની વિડિયો-ધર્મચર્ચા વગેરે સાદગી-ભર્યો વિવિધ કાર્યક્રમ વૈરાગ્ય, શાન્ત તેમ જ ઉદાસ વાતાવરણમાં નિયમિત ચાલતો હતો. બહારગામથી લગભગ ૨૦૦૦થી અધિક ભક્તો આવ્યા હતા.

* પૂજ્ય ગુરુદેવના સમાધિમંદિરની બાજુમાં જ્યાં પૂજ્ય માતાજીની સમાધિવિધિ થઈ હતી ત્યાં તા. ૬-૬-૯૦, (જેઠ સુદ ૧૩), બુધવારે સવારે 'પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન સમાધિમંદિર'ના શિલાન્યાસની વિધિ ટ્રસ્ટના પ્રમુખ શ્રી હસમુખલાલ પોપટલાલ વોરાના હસ્તે વૈરાગ્યભીના વાતાવરણમાં અતિ સાદાઈથી થઈ હતી. 'સમાધિમંદિર'ના ઉપલક્ષમાં તે વખતે તત્કાળ અનેક ભક્તો તરફથી રૂા. અઢી લાખની રકમો જાહેર થઈ હતી; અને તે ખાતે નવી રકમો આવવાનો પ્રવાહ ચાલુ જ છે. તા. ૮-૬-૯૦ (જેઠ સુદ ૧૫), શુક્રવારે સવારે પૂજ્ય માતાજીના નિવાસસ્થાને તેમના સાધનાકક્ષમાં તેમના વિશાળ ચિત્રપટની અનાવરણવિધિ આ૦ પં૦ શ્રી હિંમતભાઈ વગેરે તેમના કુટુંબીઓના હાથે અતિ સાદગીથી થઈ હતી.

* પૂજ્ય ગુરુદેવ અને પૂજ્ય ભગવતીમાતા બંનેનો—આપણા જીવનસર્વસ્વનો—

આપણને વિયોગ થયો તેનું આપણા મુમુક્ષુ સમાજને અત્યંત દુઃખ છે. તેમની અનુપસ્થિતિથી સુવર્ણપુરીનું વાતાવરણ ઉદાસીભર્યું તેમ જ નિસ્તેજ બની ગયું છે; પણ શું થાય? કુદરત પાસે આપણું શું ચાલે? આપણાં ભાગ્ય ખૂટયાં! આવી વિષમ સ્થિતિ હોવા છતાં પરોક્ષવર્તી તે બંને પરમોપકારી મહાન આત્માનાં પ્રકાશકિરણો સુવર્ણપુરીને —અધ્યાત્મ સાધનાનિકેતનને—સદૈવ ઉજ્જ્વળ રાખ્યા જ કરશે. તેમની સાધનાસ્થલીમાં અધ્યાત્મસાધનામય ધાર્મિક ગતિવિધિ તેમના સત્પ્રતાપે અવિચ્છિન્નપણે ચાલ્યા જ કરશે. તેમના આશીર્વાદથી સુવર્ણપુરીનો બધો દૈનિક કાર્યક્રમ પૂર્વવત્ નિયમિત પ્રવર્તી રહ્યો છે.

* પૂજ્ય ભગવતી માતાના એકાએક વિયોગના સમાચાર જાણી દેશવિદેશ વસતા હજારો મુમુક્ષુઓને અત્યંત દુઃખદ આઘાત લાગ્યો છે. દેશવિદેશના ઘણા મુમુક્ષુઓએ ભગ્નહૃદયે પોતાની શોકસંવેદના, પત્રો દ્વારા તથા તારથી, વ્યક્ત કરી છે. સ્થળસંકોચને કારણે તે બધાના ઉલ્લેખનો અત્રે અવકાશ નહિ હોવાથી માત્ર થોડા પત્રોનો સંક્ષિપ્ત આશય આપવામાં આવ્યો છે. બધાની સંવેદનાનું મૂલ્ય સમાન હોવા છતાં, તે અત્રે આપવાની શકયતા માટે લાચારી સમજીને ક્ષમ્ય ગણવાનો સૌને અનુરોધ છે.

* પૂજ્ય ભગવતી માતાની પ્રથમ માસિક સમાધિતિથિ નિમિત્તે સવા લાખ જાપ તથા અંતમાં શાંતિયજ્ઞની વિધિ સહિત આયોજિત શ્રી સિદ્ધચક્રવિધાનપૂજામાં સૌધર્મઇન્દ્ર બનવાનું સૌભાગ્ય શ્રી હીરાલાલ ભીખાલાલ શાહને પ્રાપ્ત થયું હતું. વિધિવેદીમાં (ગંધકૂટીમાં) શ્રી જિનેન્દ્રભગવાનને બિરાજમાન કરવાનો લાભ શ્રી જયકુમારજી જૈન, દિલ્હીએ લીધો હતો. ધર્મધ્વજારોહણનો લાભ ટ્રસ્ટના પ્રમુખ શ્રી હસમુખલાલ પોપટલાલ વોરા–પરિવારને મળ્યો હતો. બાકીના ઇન્દ્રો નીચે પ્રમાણે થયા હતા:—

૨. શ્રી ચિમનલાલ ઠાકરશી મોદી, ૩. શ્રી આનંદભાઈ નાનાલાલભાઈ જસાણી–મુંબઈ, ૪. શ્રી હસમુખલાલ કાન્તિલાલ ગાંધી–ભાવનગર, ૫. શ્રી જિતેન્દ્રભાઇ વ્રજલાલ શાહ–ઘાટકોપર, ૬. શ્રી પરસોત્તમદાસ ઓઘડદાસ કામદાર, ૭. શ્રી વ્રજલાલ મગનલાલ શાહ–જલગાંવ, ૮. શ્રી ભભૂતમલજી ભંડારી બેંગલોર (હ. પ્રવીણભાઈ), ૯. શ્રી લલિતાબેન દલીચંદભાઈ ખારા–સોનગઢ, ૧૦. શ્રી શાન્તિલાલ રતીલાલ શાહ, સાયન.

* શ્રી 'સિદ્ધચક્ર'પૂજા નિમ્નોક્ત મુમુક્ષુઓ તરફથી રાખવામાં આવી હતી:—

૧. પંડિતરત્ન શ્રી હિંમતલાલ જે. શાહ તથા સુશીલાબેન હિંમતલાલ શાહ–સોનગઢ, ૨. શ્રી વ્રજલાલ જેઠાલાલ શાહ હ. જિતુભાઈ, ૩. શ્રી બ્ર૦ કંચનબેન તથા ચંદ્રમણિબેન મણિલાલ સોનગઢ, ૪. શ્રી પ્રેમચંદભાઈ ઉજમશીભાઈ શાહ સોનગઢ, ૫. શ્રી પ્રભુદાસ મોહનલાલ ઘીયા રાજકોટ, ૬. શ્રી પ્રેમચંદભાઈ પાનાચંદભાઈ ભાયાણી હ. ગુણવંતભાઈ, ૭. શ્રી રમેશચંદ્ર નારણદાસ શાહ તથા મંજુલાબેન રમેશચંદ્ર શાહ સુરેન્દ્રનગર,

૮. શ્રી વી. કે. જૈન હ. સુકુમારજી જૈન દિલ્હી, ૯. શ્રી તારાબેન નંદરબારવાળા તથા જસુમતીબેન સુરેન્દ્રનગર, ૧૦. શ્રી જડાવબેન નાનાલાલભાઈ જસાણી મુંબઈ, ૧૧. શ્રી પુષ્પાબેન મનસુખલાલ દોશી મુંબઈ, ૧૨. શ્રી કેશવલાલ વ્રજલાલ કોઠારી મુંબઈ, ૧૩. શ્રી વિનુભાઈ ચુનીલાલ વોરા જામનગર, ૧૪. શ્રી મયાભાઈ જેસીંગભાઈ શાહ મુંબઈ, ૧૫. શ્રી બ્ર૦ કોકિલાબેન તથા રૂપાબેન ખારા સોનગઢ, ૧૬. શ્રી નિમ્ફ લેબોરેટરી હ. તલાટીબંધુઓ મુંબઈ, ૧૭. શ્રી અમરચંદભાઈ વાલજીભાઈ ડગલી હ. રસિકભાઈ, ૧૮. શ્રી ચિમનલાલ ઠાકરશી મોદી તથા ગિરધરભાઈ મોદી મલાડ, ૧૯. શ્રી જગજીવનભાઈ બાવચંદ દોશી સાવરકુંડલા, ૨૦. શ્રી હિંમતલાલ છોટાલાલ ઝોબાલિયા સોનગઢ, ૨૧. શ્રી દીપિકાબેન પ્રેમચંદભાઈ ઉદેપુર, ૨૨. શ્રી દમયંતીબેન રસિકલાલ સંઘવી કલકત્તા, ૨૩. શ્રી લલિતાબેન હલીચંદભાઈ ખારા સોનગઢ, ૨૪. શ્રી વીરચંદભાઈ જેઠાલાલ માલદે સોનગઢ, ૨૫. શ્રી મંજુલાબેન શિવલાલ ડગલી બોટાદ, ૨૬. શ્રી મંજુલાબેન મનહરલાલ શેઠ બેંગલોર, ૨૭. એક મુમુક્ષુ હ. મુક્તાબેન નવલચંદભાઈ સોનગઢ, ૨૮. શ્રી ઇન્દુબેન ચંપકલાલ સંઘવી, મુંબઈ ૨૯. શ્રી સરલાબેન સુરેશભાઈ સંઘવી મુંબઈ, ૩૦. શ્રી દાદર મુમુક્ષુમંડળ હ. ગુણવંતભાઈ, ૩૧. શ્રી સપાણી પરિવાર હ. મહેન્દ્રભાઈ, ૩૨. શ્રી પુષ્પેન્દ્રભાઈ ઉદેપુર, ૩૩. ડૉ. જામનભાઈ મહેતા ઉદેપુર, ૩૪. શ્રી મંછાબેન જયંતીલાલ ભાયાણી સોનગઢ, ૩૫. શ્રી મોહનલાલ બેચરદાસ મોદી મુંબઈ, ૩૬. શ્રી નિર્મળાબેન પ્રવીણચંદ્ર દોશી બેંગલોર, ૩૭. શ્રી કુસુમબેન હેમાણી ૩૮. શ્રી મમતાબેન આનંદકુમાર જૈન હૈદ્રાબાદ, ૩૯. શ્રી નિરંજન શાંતિલાલ શાહ કલકત્તા, ૪૦. શ્રી લક્ષ્મીચંદભાઈ તારાચંદ કામદાર સોનગઢ, ૪૧. શ્રી ભગવાનજી કચરાભાઈ શાહ લંડન, ૪૨. શ્રી મેઘજીભાઈ નથુભાઈ માલદે હ. ચંદ્રકાન્તભાઈ નાયરોબી, ૪૩. શ્રી છબલબેન તંબોળી સોનગઢ, ૪૪. બ્ર૦ લલિતાબેન ખેતશીભાઈ શાહ જામનગર, ૪૫. શ્રી સ્વ. જયેશભાઈ દોલતરાય મહેતા હ. પુષ્પાબેન જામનગર, ૪૬. શ્રી નવનીતરાય ભુપતરાય દોશી તથા કુસુમબેન નવનીતરાય દોશી સોનગઢ, ૪૭. શ્રી વિમળાબેન સારાભાઈ શાહ મુંબઈ, ૪૮. શ્રી ચંપાબેન ઉમરાવપ્રસાદ જૈન ખંડવા, ૪૯. શ્રી દયાબેન શેઠ બેંગલોર, ૫૦. શ્રી દોલતભાઈ બાવીશી બેંગલોર, ૫૧. શ્રી કલાવંતીબેન નંદલાલ મહેતા [illegible], ૫૨. શ્રી અમિત પ્રવીણચંદ્ર શાહ હ. મંજુલાબેન સાયન, ૫૩. શ્રી [illegible] નૌતમલાલ ગાંધી, ૫૪. રસિકલાલ જગજીવનદાસ શાહ તથા પુષ્પાબેન રસિકલાલ શાહ સુરેન્દ્રનગર, ૫૫. શ્રી વીણાબેન જગદીશભાઈ મોદી મુંબઈ, ૫૬. શ્રી [illegible] ગોવિંદલાલ કામદાર મુંબઈ.

*　　　　*

* નન્દીશ્વર-અષ્ટાહ્નિકા પર્વ :—તા. ૩૦-૬-૯૦, શનિવારથી તા. ૭-૭-૯૦, શનિવાર સુધી શ્રી પંચમેરુ-નંદીશ્વરજિનાલયમાં 'પંચમેરુનંદીશ્વરવિધાનપૂજા તથા નંદીશ્વર આદિની ભક્તિના વિશિષ્ટ કાર્યક્રમપૂર્વક સંપન્ન થશે.

* વીરશાસનજયંતી : તા. ૮-૭-૯૦, રવિવારના દિને પરમાગમમંદિરમાં પૂજાભક્તિના વિશેષ કાર્યક્રમ સહ સંપન્ન થશે.

* પ્રૌઢ ધાર્મિક શિક્ષણવર્ગ : દિવંગત પરમોપકારી પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનની અત્યંત સાદગીથી સંપન્ન થનાર ૭૭ મી જન્મજયંતી વખતે તા. ૨૫-૭-૯૦, બુધવારથી તા. ૮-૮-૯૦, બુધવાર—પંદર દિવસ સુધી ચાલશે. બહારગામથી આવેલ શિક્ષણાર્થી પુરુષો માટે આવાસ-ભોજન વ્યવસ્થા નિઃશુલ્ક રાખવામાં આવી છે.

* જન્મજયંતી :—પૂજ્ય ગુરુદેવના પરમ ભક્ત સ્વાનુભવવિભૂષિત સ્વર્ગસ્થ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનની ૭૭મી જન્મજયંતી (શ્રાવણ વદ ૨) તા. ૪-૮-૯૦, શનિવારથી તા. ૮-૮-૯૦, બુધવાર—પાંચ દિવસ સુધી શ્રી દિ૦ જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ તરફથી અધ્યાત્મતત્ત્વજ્ઞાન અને દેવ-ગુરુભક્તિમય વિવિધ કાર્યક્રમપૂર્વક અતિ સાદાઇથી સંપન્ન થશે. પધારેલા મહેમાનો માટે આવાસ-ભોજન-વ્યવસ્થા નિઃશુલ્ક રાખવામાં આવી છે.

* *

ક્ષેત્રમેં બોયા હુવા છોટા ભી વટવૃક્ષકા બીજ જિસ પ્રકાર શાખા-પ્રશાખારૂપમેં પરિણત હોકર ફૈલ જાતા હૈ, ઉસી પ્રકાર અપને પ્રિય સ્ત્રી પુત્ર આદિકે મરને પર જો અત્યન્ત શોક કિયા જાતા હૈ, વહ શોક ઉસ અસાતાકર્મકો પૈદા કરતા હૈ કિ જો અસાતાકર્મ ઉત્તરોત્તર શાખા-પ્રશાખારૂપમેં પરિણત હોકર ફૈલતા ચલા જાતા હૈ અર્થાત્ ઉસ અસાતાકર્મકે ઉદયસે નરક–તિર્યંચ આદિ અનેક યોનિયોંમેં ભ્રમણ કરનેસે નાના પ્રકારકે દુઃખ સહને પડતે હૈં. ઇસલિયે આચાર્ય કહતે હૈં કિ વિદ્વાનોંકો ઐસા શોક, જૈસે છૂટે વૈસે છોડ દેના ચાહિયે

—પદ્મનંદિપંચવિંશતિકા

ક્ષણભંગુર સંસારમાં એકમાત્ર શરણ : આત્મા

(શ્રી સ્વામી કાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષા)

* હે ભવ્ય! આ જન્મ છે તે તો મરણસહિત છે. યૌવન છે તે વૃદ્ધાવસ્થા સહિત ઉપજે છે અને લક્ષ્મી છે તે વિનાશ સહિત ઉપજે છે.—આ પ્રમાણે સર્વ વસ્તુને ક્ષણભંગુર જ જાણ!

* જેમ નવીન મેઘનાં વાદળ તત્કાળ ઉદય પામીને વિલય પામી જાય છે, તેવી જ રીતે આ સંસારમાં પરિવાર, બંધુવર્ગ, પુત્ર, સ્ત્રી, ભલા મિત્રો, શરીરની સુંદરતા, ઘર અને ગોધન આદિ સમસ્ત વસ્તુઓ અસ્થિર છે.

* જેમ પંથમાં પથિકજનોનો સંયોગ ક્ષણમાત્ર છે તે જ પ્રમાણે સંસારમાં બંધુજનોનો સંયોગ પણ અસ્થિર છે.

* જુઓ તો ખરા આ દેહ, સ્નાન અને સુગંધી વસ્તુઓ વડે સુધારતા હોવા છતાં પણ તથા અનેક પ્રકારના ભોજનાદિ ભક્ષ્યો વડે પાલન કરતાં હોવા છતાં પણ જળ ભરેલાં કાચા ઘડાની માફક ક્ષણમાત્રમાં વિલય પામી જાય છે.

* જે સંસારમાં દેવોના ઇંદ્રોનો પણ વિનાશ જોવામાં આવે છે, જ્યાં હરિ અર્થાત્ નારાયણ, હર અર્થાત્ રૂદ્ર અને વિધાતા અર્થાત્ બ્રહ્મા તથા આદિ શબ્દથી મોટા મોટા પદવીધારક સર્વ કાળ વડે કોળીઓ બની ગયા તે સંસારમાં શું શરણરૂપ છે!

* જેમ જંગલમાં સિંહના પગ તળે પડેલા હરણને કોઈ પણ રક્ષણ કરવાવાળું નથી, તેમ સંસારમાં કાળ વડે ગ્રહાયેલા પ્રાણીને કોઈ પણ રક્ષણ આપી શકતું નથી.

* મરણને પ્રાપ્ત થતાં મનુષ્યને જો કોઈ દેવ મંત્ર, તંત્ર, ક્ષેત્રપાલ અને ઉપલક્ષણથી લોક જેને રક્ષક માને છે તે બચાવ રાખવાવાળા હોય તો મનુષ્ય અક્ષય થઈ જાય અર્થાત્ કોઇ પણ મરે જ નહિ.

* કારણ કે આયુકર્મના ક્ષયથી મરણ થાય છે, વળી એ આયુકર્મ કોઈને કોઈ પણ આપવા સમર્થ નથી, માટે દેવોનો ઇન્દ્ર પણ મરણથી બચાવી શકતો નથી.

[હમારે દસૂં દિશા....ટાઇટલ ૨થી ચાલુ]

होय परिभ्रमण करते थे। तिनकूं आप निर्वाणका मार्गमें ऐसे लगाय दिया—जाते खेदरहित निर्वाणपुरकूं जाय पहोंचेंगे। ऐसा सर्वोत्कृष्ट उपकार आप हमारा किया अब आपका वियोगका दिन आय पहोंच्या! सो आपके वियोग करि हमारे दसूं दिशा शून्य भई—अन्धकार भया। *

✻ ચક્રવર્તી બળદેવ અને તીર્થંકર જેવા 'આ રાજ, આ વૈભવ—કાંઈ નથી જોઈતું' એમ સર્વની ઉપેક્ષા કરી એક આત્માની સાધના કરવાની ધૂને એકલા જંગલમાં ચાલી નીકળ્યા! જેમને બહારમાં કોઈ વાતની ખામી નહોતી, જે ઇચ્છે તે જેમને મળતું હતું, જન્મથી જ, જન્મ થયા પહેલાં પણ, ઇન્દ્રો જેમની સેવામાં તત્પર રહેતા, લોકો જેમને ભગવાન કહીને આદરતા—એવા ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યના ધણી બધી બાહ્ય ઋદ્ધિને છોડી; ઉપસર્ગ—પરિષહોની દરકાર કર્યા વિના, આત્માનું ધ્યાન કરવા વનમાં ચાલી નીકળ્યા, તો તેમને આત્મા સર્વથી મહિમાવંત, સર્વથી વિશેષ આશ્ચર્યકારી લાગ્યો હશે અને બહારનું બધું તુચ્છ લાગ્યું હશે ત્યારે જ ચાલી નીકળ્યા હશે ને? માટે, હે જીવ! તું આવા આશ્ચર્યકારી આત્માનો મહિમા લાવી, તારા પોતાથી તેની ઓળખાણ કરી, તેની પ્રાપ્તિનો પુરુષાર્થ કર. તું સ્થિરતા-અપેક્ષાએ બધું બહારનું ન છોડી શકે તો શ્રદ્ધા-અપેક્ષાએ તો છોડ! છોડવાથી તારું કાંઈ ચાલ્યું નહિ જાય, ઊલટાનો પરમ પદાર્થ—આત્મા—પ્રાપ્ત થશે.

✻ દરેક પ્રસંગમાં શાન્તિ, શાન્તિ ને શાન્તિ તે જ લાભદાયક છે.

—પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેન

સંપાદક : નાગરદાસ બેચરદાસ મોદી
તંત્રી : હીરાલાલ ભીખાલાલ શાહ
પ્રકાશક : શ્રી દિ. જૈન સ્વા. મંદિર ટ્રસ્ટ
સોનગઢ–૩૬૪૨૫૦

મુદ્રક : જ્ઞાનચંદ જૈન
કહાન મુદ્રણાલય, સોનગઢ
આજીવન સભ્ય ફી : ૧૦૧/–
વાર્ષિક લવાજમ : રૂ. ૯/– પ્રત : ૩૩૦૦

If undelivered please return to :-
Shri Dig. Jain Swadhyay Mandir Trust
SONGADH-364 250 (INDIA)

Licence No. 21 'Licensed to post without prepayment'